

Stichting DLO

Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)

Wettelijke Onderzoek Taken WOT-05 Visserijonderzoek

Jaarverslag 2013

S.W. Verver

CVO rapport: 14.001

Publicatiedatum: 19 maart 2014

Stichting DLO
Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)
Postbus 68
1970 AB IJmuiden
Tel. 0317-487418
Fax. 0317-487326

Bezoekadres:
Haringkade 1
1976 CP IJmuiden

© 2014 CVO

De Stichting DLO- Centrum voor
Visserijonderzoek is geregistreerd in
het Handelsregister Gelderland
nr. 09098104,
BTW nr. NL 8089.32.184.B01

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van het Ministerie van
Economische Zaken en beschrijft de voortgang van de
Wettelijke Onderzoekstaken uitgevoerd in 2013 in programma
WOT-05 Visserijonderzoek.

CVO rapport NL V5

Inhoudsopgave

Inleiding	6
I Algemeen.....	9
II De inhoudelijke rapportage over 2013	10
III Financiële rapportage over 2013.....	16
English Summary	21
Lijst met afkortingen gebruikt in dit programma.....	23
Annex Projectverslagen 2013	27
1 Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij.....	28
1.1 Algemeen	28
1.2 Aanpak van het onderzoek	28
1.3 Onderdelen	28
1.3.1 Advisering via ICES	28
1.3.2 Advisering via STECF	30
1.3.3 Advisering via SPRFMO	31
1.3.4 Advisering aan Coastal States.....	31
1.3.5 Ondersteunende WOT	31
1.3.6 Kennisverspreiding en Communicatie.....	31
1.3.7 Regionale Adviesraden	32
1.4 Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	32
1.5 Nota's.....	33
1.6 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	34
1.7 Pers	34
1.8 Vergaderingen en werkgroepen	34
1.9 English summary	37
2 Marktbemonstering zeevisserij	39
2.1 Algemeen	39
2.2 Projectbeschrijving	39
2.3 Onderdelen	40
2.3.1 Marktbemonstering demersale vis	40
2.3.2 Marktbemonstering pelagische vis	42
2.3.3 Marktbemonstering Noorse kreeft en garnalen	43
2.3.4 Overige activiteiten	43
2.4 Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	44
2.5 Nota's.....	44
2.6 Vergaderingen en werkgroepen	44
2.7 English summary	44
3 Bestandsopnamen op zee	45
3.1 Algemeen	45
3.2 Onderdelen	45
3.2.1 International Bottom Trawl Survey (IBTS).....	45
3.2.2 Makreel- en horsmakreel eisenveys	46
3.2.3 Akoestische survey op blauwe wijting (IBWSS)	46
3.2.4 Haringsveys.....	47
3.2.5 Platvissveys.....	48
3.2.6 Coördinatie.....	50
3.2.7 Database en software	50
3.3 Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	51
3.3.1 ICES werkgroep rapporten en werkdocumenten	51
3.3.2 IMARES en CVO rapporten	51
3.3.3 Nota's.....	52
3.3.4 Reisplannen.....	52
3.3.5 Pers.....	52

	3.3.6	Verwante publicaties.....	52
	3.4	Vergaderingen en werkgroepen	53
	3.5	English summary	54
4		Monitoring bijvangsten	56
	4.1	Algemeen	56
	4.2	Beschrijving onderdelen.....	56
	4.2.1	Discards demersale visserij	58
	4.2.2	Discards pelagische visserij	58
	4.2.3	Bijvangst zeezoogdieren in de pelagische visserij	59
	4.2.4	Discards garnalenvisserij.....	59
	4.2.5	Discards visserij met staand want	60
	4.2.6	Coördinatie en terugkoppeling discardbemonstering	60
	4.3	Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	61
	4.4	Posters en presentaties.....	61
	4.5	Nota's.....	61
	4.6	Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	62
	4.7	Vergaderingen en werkgroepen	62
	4.8	Relevante meetings.....	63
	4.9	English summary	63
5		Visserijstatistiek	64
	5.1	Algemeen	64
	5.2	Onderdelen	64
	5.2.1	Databases	64
	5.2.2	Kwaliteitscontrole.....	66
	5.2.3	Websites	66
	5.2.4	Standaardbewerking van gegevens	66
	5.2.5	Internationale coördinatie	67
	5.3	Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	67
	5.4	Nota's.....	67
	5.5	Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	68
	5.6	Vergaderingen en werkgroepen	68
	5.7	English summary	68
6		Vis en visserijonderzoek IJsselmeer en Markermeer.....	69
	6.1	Algemeen	69
	6.2	Onderdelen	69
	6.2.1	Surveys IJsselmeer en Markermeer	69
	6.2.2	Oeverbemonstering IJsselmeer en Markermeer	70
	6.2.3	Registratie migrerende en diadrome vis	70
	6.3	Integrale rapportage van resultaten	70
	6.4	Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	71
	6.5	Nota's.....	71
	6.6	Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	71
	6.7	Vergaderingen en werkgroepen	71
	6.8	English summary	71
7		Aalonderzoek	73
	7.1	Algemeen	73
	7.2	Onderdelen	73
	7.2.1	Monitoren glasaal	73
	7.2.2	Schieraalindex	74
	7.2.3	Vangstregistratie.....	74
	7.2.4	Landelijke aalbemonstering	74
	7.2.5	Visserijonafhankelijke bemonstering	75
	7.2.6	Sterfte uittrekkende schieraal	75
	7.2.7	EU rapportage en evaluatie	75
	7.3	Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	76
	7.4	Nota's.....	76

7.5	Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	76
7.6	Vergaderingen en werkgroepen	76
7.7	English summary	77
8	Bestandsopnamen schelpdierbestanden	78
8.1	Algemeen	78
8.2	Onderdelen	78
8.2.1	Bestandsopname litorale mosselbanken	78
8.2.2	Bestandsopname kokkels	79
8.2.3	Bestandsopnamen Amerikaanse zwaardschedes.....	80
8.2.4	Bestandsopnamen Japanse oesters.....	80
8.3	TMAP.....	80
8.4	Projectmanagement	80
8.5	Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	81
8.6	Nota's en brieven	81
8.7	Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	81
8.8	Vergaderingen en werkgroepen	82
8.9	English summary	84
9	Recreatieve visserij.....	85
9.1	Algemeen	85
9.2	Projectbeschrijving.....	85
9.3	Onderdelen	86
9.3.1	Screening Survey	86
9.3.2	Diary Survey	87
9.3.3	Veldwerk.....	88
9.3.4	Recreatieve visserij met vaste vistuigen, staand want.....	88
9.4	Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	88
9.5	Nota's.....	89
9.6	Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	89
9.7	Pers	89
9.8	Vergaderingen en werkgroepen	89
9.9	English summary	89
10	Programma management WOT-05 Visserijonderzoek	91
10.1	Algemeen	91
10.2	Onderdelen	91
10.2.1	Management van programma WOT-05 Visserijonderzoek	91
10.2.2	Management van de EU data collectie (DCF).....	91
10.2.3	Wet op de dierproeven.....	93
10.2.4	Kennisverspreiding en Communicatie.....	93
10.2.5	Kwaliteitsmanagement.....	93
10.3	Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	94
10.4	Nota's.....	94
10.5	Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties	94
10.6	Vergaderingen en werkgroepen	94
10.7	English summary	95
11	Vrije ruimte	97
11.1	Algemeen	97
11.2	Onderdelen	97
11.2.1	Toetsing nieuwe aquatische soorten voor aquacultuur.....	97
11.2.2	Bemonstering vangsten van de visserij in CECAF gebieden	97
11.2.3	Benchmark makreel assessment (WKPELA)	97
11.2.4	WKBWNSSH	97
11.3	Advies gerelateerde Coastal States activiteiten	98
11.4	Rapporten, werkdocumenten en publicaties.....	98
11.5	Nota's.....	98
11.6	Vergaderingen en werkgroepen	98
11.7	English summary	99

Inleiding

Deze voortgangsrapportage informeert het Ministerie van Economisch Zaken (EZ) over het onderzoek dat in 2013 is uitgevoerd binnen het programma WOT-05 Visserijonderzoek van DLO. In dit programma worden wettelijke onderzoekstaken uitgevoerd die betrekking hebben op het beheer van de visserij op zee, in Nederlandse kust- en binnenwateren en in de aquacultuur. De inhoud van dit programma is in 2010 vastgesteld in een Uitvoeringsovereenkomst tussen het toenmalige ministerie van EL&I en de Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) van Wageningen UR voor de periode 2011-2015. Bij deze uitvoeringsovereenkomst zijn voor deze periode werkafspraken gemaakt welke de basis vormen voor de jaarlijkse werkplannen.

Het format gebruikt bij deze voortgangsrapportage komt overeen met het format in voorgaande jaren en sluit aan op het werkplan voor 2013. De tabellen met financiële informatie in deze rapportage zijn een samenvatting van een uitgebreidere rapportage. Deze uitgebreide financiële verantwoording wordt afzonderlijk aan EZ verstrekt door DLO.

WOT onderzoek bij DLO

Het Ministerie van EZ stelt eisen met betrekking tot de kwaliteit, onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van de uitvoering van wettelijke onderzoekstaken (WOT). Naar aanleiding van het in 2001 tussen DLO en toenmalige Ministerie van LNV overeengekomen WDT¹ statuut, waarin deze eisen zijn verwoord, heeft DLO een aantal WOT-units opgericht. Deze WOT-units staan los van de contractresearch organisaties van DLO. Het WOT onderzoek dat betrekking heeft op de visserij is ondergebracht bij het Centrum voor Visserijonderzoek ([CVO](#)). Deze WOT-unit is gestationeerd bij het Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies ([IMARES](#)) in IJmuiden.

Inventarisatie van oesterbanken in de Oosterschelde

De uitvoering en administratie van de onderzoeksprojecten is door het CVO uitbesteed aan IMARES. Het CVO is met IMARES een meerjarige overeenkomst aangegaan welke de kwaliteit, onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van het onderzoek, die conform het WDT-statuuut is vereist, garandeert. Deze overeenkomst wordt jaarlijks geëvalueerd en zo nodig aangepast.

Structuur en inhoud van het onderzoeksprogramma

Het onderzoek was in 2013 onderverdeeld in 9 kernprojecten. In deze projecten wordt het onderzoek uitgevoerd dat in de Uitvoeringsovereenkomst is afgesproken. Daarnaast zijn de aansturing van het programma en de vrije ruimte van het programma ondergebracht in afzonderlijke projecten

¹ WDT staat voor Wettelijke en Dienstverlenende Taken. Dit is later veranderd in WOT: Wettelijke Onderzoek Taken

ondergebracht. De vrije ruimte was bedoeld om knelpunten van het Ministerie van EZ gedurende 2013 op te lossen.

De wettelijke taken zijn jaarlijks aan relatief weinig verandering onderhevig. Het uitgevoerde werk in de projecten is beschreven in de Annex van dit rapport. Inhoudelijk bestaan de taken voornamelijk uit het verzamelen en bewerken van gegevens over de visserij en de visbestanden en het adviseren van het Ministerie van EZ en de Europese Commissie (EC) m.b.t. tot het beheer van de visserij en het maritieme milieu.

Voortgang in 2013

Het programma in 2013 is geheel volgens [planning](#)² gerealiseerd. Een aantal niet geplande activiteiten, zoals de bemonstering van de vangsten in West-Afrikaanse wateren, de aanvang van een benchmark assessment voor Atlantische makreel en aanpassingen van de managementplannen voor blauwe wijting en Atlanto-Scandische haring kon worden uitgevoerd binnen de begroting omdat deze onderdelen in de vrije ruimte kon worden ondergebracht. De omzet van het programma in 2013 was 6,362 k€ (inclusief BTW). In totaal is 176 k€ meegenomen naar 2014, bestaande uit niet gebruikte middelen uit de vrije ruimte en een gepland spaarbedrag voor een survey in de recreatieve visserij die in 2014 zal worden uitgevoerd.

Onderzoeksprojecten in 2013
Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij
Marktbemonstering zeevisserij
Bestandsopnamen op zee
Monitoring bijvangsten
Visserijstatistiek
Vis en visserijonderzoek IJsselmeer en Markermeer
Aalonderzoek
Monitoring schelpdierbestanden
Recreatieve visserij
<i>Programma management</i>
<i>Vrije ruimte</i>

In 2013 zijn er twee proces-audits geweest. Een audit hadden betrekking op kwaliteit van de aansturing en organisatie van het onderzoek (ISO 9001:2008). De andere was een interne audit gericht op documentatie en administratie.

In 2013 is, naar aanleiding van de vernieuwde Wet op de Dierproeven gewerkt aan hernieuwde aanvragen voor dierproeven en aan de verbetering van dierproefprotocollen.

Eind 2013 is Frans van Beek teruggetreden als programmaleider van dit programma. Hij is opgevolgd door Sieto Verver. Frans treedt op als plaatsvervanger.

KBWOT

Voor de ontwikkeling van expertise en het in stand houden van de noodzakelijke kennisinfrastructuur voor het WOT programma, stelt het Ministerie van EZ een afzonderlijk budget beschikbaar. Voor de aan dit programma gekoppelde KennisBasis wordt jaarlijks een afzonderlijke [werkplan](#) en voortgangsrapportage gemaakt.

Europa

Europa heeft een grote invloed op het WOT onderzoek in de lidstaten. Een groot deel van het onderzoek op zee wordt aangestuurd door Europese wetgeving. De meest invloedrijke wetgeving is de data collectie verordening (Data Collection Framework, DCF) die aangeeft welke informatie de lidstaten moeten verzamelen voor de ondersteuning van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB). Het onderzoek dat Nederland in het kader van de DCF voor Europa uitvoert is vastgelegd in

² Beek, F.A. van, 2012. WOT-05 Visserijonderzoek. Werkafspraken en werkplan 2013. Rapport nr. CVO 12.009

een Nationaal Programma³. Daarnaast zijn er Verordeningen die de lidstaten verplichten te rapporteren over het effect van herstelmaatregelen voor aal en bijvangst van zeezoogdieren in de visserij. Ook moet informatie worden verstrekt over de vangsten van kabeljauw en paling in de recreatieve visserij. Bij de uitvoering en coördinatie van de DCF onderzoeken wordt nauw samengewerkt met andere lidstaten.

Bijdrage EU in financiering van het programma

De onderdelen in het programma die mede worden uitgevoerd in het kader van de DCF worden door de EC meegefinancierd. De bijdrage van de EC bedraagt 50% van de declareerbare kosten. De maximale financiële bijdrage van de EU in 2013 aan onderdelen van dit programma is 2.5 miljoen Euro. Dit is inclusief 1.2 miljoen Euro voor het beschikbaar stellen van de onderzoeksvaartuigen die in dit programma worden ingezet. Deze middelen worden door de EC rechtstreeks overgemaakt aan het Ministerie van EZ mits in voldoende mate aan de verplichtingen in de DCF is voldaan. De ontvangen middelen worden ingezet voor de financiering van dit programma.

³ National Programme 2011-2013 – THE NETHERLANDS (drawing-up of the programme of the Data Collection Framework).

I Algemeen

Programmanummer	WOT-05 Visserijonderzoek
Titel	Wettelijke Onderzoek Taken Visserijonderzoek
Werktitel	Wettelijk Visserijonderzoek
Programmaleider en trekkerinstituut / instelling	Sieto Verver, Centrum voor Visserijonderzoek
Uitvoerende instituten / instellingen	Centrum voor Visserijonderzoek (CVO), Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies (IMARES)
Looptijd	2011 t/m 2015
Programmabudget	Zie Hoofdstuk III.
Karakter van het programma	WOT programma gericht op het uitvoeren van Wettelijke Onderzoek Taken voor de Nederlandse Overheid die betrekking hebben op de visserij. Het programma omvat een aantal uiteenlopende onderzoeken, met als gezamenlijk element dat ze vereist zijn op grond van enigerlei wettelijke regeling en een daaruit voortvloeiende langjarige looptijd
Potentiële gebruikers van de onderzoeksresultaten	Ministerie van EZ, EC (DG Maritime Affairs and Fisheries)
Samenstelling van de Adviescommissies in 2013	voorjaar: drs. C.J.M. Verbogt (DAD voorzitter), ir. D.J. van der Stelt (DAD), M. Snijdelaar (DAD), W. Schermer Voest (DAD), ir. H. Offringa (DAD), ir. T. Kok (DAK), A. Reijbroek MSc, ing. S.W. Verver (CVO, secretaris), drs. F.A. (CVO, programmaleider, adviseur) najaar: ir. D.J. van der Stelt (DAD, voorzitter), M. Snijdelaar (DAD), W. Schermer Voest (DAD), ir. T. Kok (DAK), drs. F.A. van Beek (CVO, secretaris), ing. S.W. Verver (CVO, programmaleider, adviseur)
Samenstelling van het Opdrachtgeveroverleg in 2013	voorjaar: mr. J. Elsinghorst (DAD, vz), drs. C.J.M. Verbogt (DAD), drs. I.B. Ostendorf (DAK, secr), ir. T. Kok (DAK, uitv. secr.), ir. J.W. Nieuwenhuis (PD N2000) en drs. F.A. van Beek (CVO, programmaleider, adviseur), najaar: mr. J. Elsinghorst (DAD, vz), drs. C.J.M. Verbogt (DAD), drs. I.B. Ostendorf (DAK, secr), Ir. T. Kok (DAK, uitv. secr., verslag) en Ing. S.W. Verver (CVO, programmaleider, adviseur)

II De inhoudelijke rapportage over 2013

Relevantie voor beleid van het Ministerie van Economische Zaken en bijdrage aan maatschappelijke thema's

Het Ministerie van Economische Zaken (EZ) is verantwoordelijk voor de uitvoering het visserijbeleid in Nederland. Het langetermijnbeleid voor de visserij is gericht op herstel, verduurzaming en vernieuwing. Binnen dit uitgangspunt wordt gestreefd de rationele economische exploitatie van de natuurlijke hulpbronnen en ontwikkeling van de visserij te bevorderen. Het visserijbeheer voor de zee wordt vastgesteld door de Europese Ministerraad en de Europese Commissie. In recente jaren is dit beheer in toenemende mate geïntegreerd met het beheer van het mariene ecosysteem.

Het beheer van de visserij en de visbestanden wordt sterk gestuurd door informatie. Een groot deel van deze informatie, in het bijzonder over de toestand van de visbestanden en mariene ecosystemen, wordt in dit programma verzameld. De informatie wordt (meestal in internationaal verband) vertaald naar beheersadviezen. De onderzoekstaken, die in dit programma worden uitgevoerd, worden verricht ten dienste van de uitvoering van op internationale (EG) en nationale wetgeving te baseren maatregelen, die betrekking hebben op het regelen van de visserij en het beschermen van visbestanden (GVB).

Wettelijke basis

De wettelijke basis van de onderdelen die in het programma worden uitgevoerd is in 2010 geëvalueerd ten behoeve van het vaststellen van een nieuwe Uitvoeringsoverkomst tussen het toenmalige Ministerie van EL&I en de Stichting DLO. De geactualiseerde lijst van de relevante wetgeving is opgenomen in het document: "[Werkafspraken en werkplan 2013](#)".

De beoogde doelgroepen en gebruikers van de onderzoeksresultaten

De belangrijkste doelgroepen van het programma zijn het Ministerie van Economische Zaken en de Europese Commissie die verantwoordelijk zijn voor het vaststellen en uitvoeren visstandbeheer in nationale en Europese wateren. De in dit programma verzamelde gegevens vormen samen met vergelijkbare informatie afkomstig van de andere Lidstaten de onderbouwing voor dit beleid. Daarnaast is het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM), als nationaal waterbeheerder, een belanghebbende.

De informatie is tevens van belang voor de visserijsector, internationaal georganiseerd in de Regionale Adviesraden ([North Sea RAC](#), [Pelagic RAC](#) en [Long Distance RAC](#)) die door de overheden in toenemende mate bij het visserijbeheer worden betrokken (co-management).

Belangrijke gebruikers van gegevens, die in dit WOT programma verzameld worden, zijn ICES en STECF. Deze gebruiken de gegevens voor wetenschappelijk advisering van visserijbeheerders. Secundaire gebruikers van WOT gegevens verzameld in dit programma in 2013 waren RWS Waterdienst (DFS gegevens Schelde estuarium voor het MONEOS programma) en Waddenzeesecretariaat (omvang en ligging schelpdierbestanden voor TMAP).

De beoogde (tussen)resultaten zoals beschreven in het werkplan van 2013

- a. Uitvoeren van de Nederlandse bijdrage aan een internationaal monitorprogramma waarin gegevens worden verzameld over visbestanden in internationale wateren en de Nederlandse visserij op deze bestanden. De verzameling van de gegevens is nodig om adviezen en ondersteuning aan het visserijbeleid te kunnen geven. De gegevens worden opgeslagen in een database;
- b. Adviezen en ondersteuning aan het Ministerie van EZ over de toestand en ontwikkeling van de in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten en schaal- en schelpdieren

- (communautair Visserijbeleid) en de visserij daarop. Toelevering van de gegevens en beoordeling daarvan voor de Quality Status Rapporten (QSR);
- c. Bijdragen aan het tot stand komen van adviezen van ICES aan de EU inzake het beheer van aquatische ecosystemen, inclusief het TAC- en Quotabeleid voor ruim honderd verschillende bestanden van commercieel belangrijke vissoorten in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan (communautair Visserijbeleid);
 - d. Adviezen ter ondersteuning aan het Ministerie van EZ inzake toestand en ontwikkeling van in het IJsselmeer aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten, inclusief adviezen inzake het visstandbeheer (Visserijbeleid IJsselmeer);
 - e. Adviezen ter ondersteuning aan het Ministerie van EZ inzake toestand en ontwikkeling van commerciële en niet-commerciële schelpdierbestanden in de Nederlandse Kustwateren ten behoeve van een verantwoorde exploitatie van delen van deze bestanden, rekening houdend met de vastgestelde reserveringen ten behoeve van relevant geachte vogelbestanden (Visserijbeleid Kustvisserij). Bovendien een inventarisatie van plaats en biomassa van schelpdieren in het litoraal en sublitoraal in verband met het trilaterale monitoring programma als mede toelevering van de gegevens en beoordeling daarvan voor de Waddenzee QSR rapporten (uitvoering nationale regelgeving);
 - f. Bijdragen aan het uitvoeren van het herstelplan voor aal;
 - g. Jaarlijkse rapportage van de omvang en ruimtelijke verspreiding van de bijvangst van zeezoogdieren in de Nederlandse visserij;
 - h. Schattingen van de omvang van de recreatieve visserij op kabeljauw en paling.
 - i. Onderhoud van nationale en regionale databases met gegevens over de visserij en visbestanden;
 - j. Toegang tot databases voor eindgebruikers die belang hebben bij het beleid en beheer van de visserij;
 - k. Verbetering van de technieken en strategieën van monitoringsprogramma's, inclusief de kwaliteitsborging van de verkregen resultaten;
 - l. Voorlichting van en communicatie met de betrokken sector;

De in 2013 daadwerkelijk bereikte (tussen)resultaten

In het algemeen is de planning, zoals beschreven in het programma ongewijzigd gerealiseerd. Voor een gedetailleerde omschrijving van de activiteiten, verwijzing naar resultaten en producten in 2013 wordt per project verwezen naar de bijlage in dit rapport.

- a. De inhoud van het internationale monitorprogramma van de visserij op zee is vastgelegd in een Besluit van de Commissie [2010/93/EG](#)⁴. De Nederlandse bijdragen aan dit monitorprogramma in 2013 zijn vastgelegd in een Nationaal Programma dat aan de Commissie is aangeboden en is door de Commissie goedgekeurd. De biologische bemonsteringen, die in dit Programma zijn beschreven, zijn uitgevoerd. In 2013 is bovendien een verslag van de activiteiten over 2012 aan de Commissie aangeboden.
- b. In de verslagperiode werden adviezen en ondersteuning in de beleidsvorming aan het Ministerie gegeven over de toestand en ontwikkeling van in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan, aanwezige bestanden van commerciële en niet-commerciële vissoorten. De toestandsbeoordelingen worden uitgevoerd in internationaal verband door ICES werkgroepen. De toestandsbeoordelingen zijn hoofdzakelijk gebaseerd op een evaluatie van twee bronnen van informatie: aanlandings- en inspanningsgegevens van de internationale vloot en onafhankelijke waarnemingen aan boord van

⁴ BESLUIT VAN DE COMMISSIE van 18 december 2009 tot vaststelling van een communautair meerjarenprogramma voor de verzameling, het beheer en het gebruik van gegevens in de visserijsector voor de periode 2011-2013 (Kennisgeving geschied onder nummer c(2009 10121) (2010/93/EU)

onderzoeksvaartuigen. Ook werd meegewerkt aan een toestandsbeoordeling van Pacific horsmakreel in het SPRFMO gebied.

- c. In de verslagperiode werd in internationaal verband via [ICES](#) en [STECE](#) meegewerkt aan het tot stand komen van adviezen betreffende het beheer van mariene ecosystemen, inclusief het TAC-, Quota- en inspanningsbeleid en aanlandingsverplichting voor in de Noordzee en aangrenzende delen van de Noordoost-Atlantische Oceaan aanwezige bestanden van commerciële vissoorten. De adviezen worden gezamenlijk met wetenschappers uit andere landen in het Adviescomité (ACOM) van ICES opgesteld op basis van analyses van internationale gegevens zoals verzameld in dit programma.
Naast de advisering, die in ICES verband plaats vindt, werden adviezen uitbracht via het Scientific, Technical, and Economic Committee for Fisheries (STECE) en de subgroepen van dit comité. Dit comité rapporteert rechtstreeks aan de Europese Commissie over onderwerpen die specifiek voor het Europese visserijbeleid van belang zijn. Dit comité wordt ondersteund door een aantal werkgroepen waaraan medewerking werd verleend.
- d. De advisering aan het Ministerie over de toestand en ontwikkeling van de in het IJsselmeer aanwezige populaties van commerciële en niet-commerciële vissoorten, was gericht op de exploitatie door visserij in het IJsselmeer. De belangrijkste bron van informatie zijn de jaarlijkse bestandsopnames gemaakt van alle vissoorten in het IJsselmeer en Markermeer. In het najaar werden de routinebemonsteringen voor schubvis (met de boomkor) en voor aal (elektrokor) uitgevoerd.
In een monitorprogramma voor grensoverschrijdende bestanden van trekvis in de grote rivieren in de Nederlandse wateren werden visgegevens verzameld, waaronder de zalmachtigen, die werden gemonsterd via een opkoopregeling uit de bijvangsten van de beroepsvisserij in het IJsselmeer. Het programma wordt uitgevoerd in het kader van een internationaal herstelprogramma. De resultaten zijn gepubliceerd een integrale rapportage gemaakt, waarin de resultaten van alle onderzoek in het binnenwater in 2011 en 2012 zijn samengebracht. De rapportage over 2013 vindt in 2014 plaats.
- e. Ter advisering aan en ter ondersteuning van het Ministerie inzake de beleidsvorming ten aanzien van een verantwoorde exploitatie van schelpdierbestanden in de Nederlandse kustwateren werden in de verslagperiode middels monitorprogramma's basisgegevens verzameld over de toestand en ontwikkeling van schelpdierbestanden (kokkel, mossel, mesheft, strandschelp en Japanse oester) in de Waddenzee, de Oosterschelde, de Westerschelde en de Nederlandse kustzone. De resultaten zijn aan het Ministerie gerapporteerd ten behoeve van de uitvoering van het beleid zoals vastgelegd in het beleidsvoornemen.
- f. Voor aal is in de afgelopen jaren een voortdurende afname van het bestand in heel Europa vastgesteld. In 2008 hebben de Lidstaten, waaronder Nederland, een nationaal aal beheerplan ingediend bij de Europese Commissie. In 2013 zijn er problemen geweest met commercieel opererende bedrijven die voor het programma gegevens verzamelen (verdenking van stropen). Naar aanleiding hiervan is de samenwerking met deze bedrijven stopgezet.
- g. De bijvangsten van walvisachtigen in de Nederlandse pelagische visserij in Europese wateren zijn vrijwel nihil. Dit blijkt uit de resultaten van de monitoring van deze bijvangsten welke jaarlijks aan het Ministerie van EZ zijn gerapporteerd. De rapportage over 2013 vindt in 2014 plaats.
- h. Via een aantal surveys binnen de sportvisserij worden continue gegevens verzameld ten behoeve van het schatten van de vangsten (met name kabeljauw en aal) in de sportvisserij.
- i. De nationale databases met vangststatistiek en biologische informatie zijn voortdurend up to date gehouden. In samenwerking met andere EU Lidstaten werd meegewerkt is aan de ontwikkeling van een regionale database met gegevens die in het kader van de DCF zijn verzameld.

- j. De EU verplicht de LS een administratie bij te houden van gegevens die aan derden worden geleverd. De administratie wordt bijgehouden in een database. De resultaten worden jaarlijks gerapporteerd naar de EC.
- k. Ten behoeve van de kwaliteitsborging zijn de procedurebeschrijvingen van de routinebemonsteringen die in het programma worden uitgevoerd geactualiseerd. Deze worden, indien noodzakelijk, jaarlijks aangepast.
- l. Op een aantal websites is aandacht besteed aan communicatie en kennisverspreiding. De nieuwe KennisOnline⁵ website is ingericht door DLO en toont resultaten van onderzoek dat Wageningen UR uitvoert in opdracht van EZ. De informatie op de CVO⁶ en IMARES⁷ websites is gericht op het publiek. Daarnaast werd door middel van een aantal artikelen in vakbladen de resultaten van een aantal onderzoeken en de adviezen nader toegelicht. Evenals in vorige jaren zijn waarnemers van de sector mee geweest met een aantal IMARES surveys.

Toelichting op de afwijkingen tussen planning en realisatie en eventuele consequenties daarvan voor het werkplan 2013

Het WOT programma is in 2013 vrijwel geheel uitgevoerd. Door het stoppen van de pelagische visserij in het CECAF gebied (West-Afrika) in 2012 was de bemonstering van de vangsten in het werkplan geschrapt. In de loop van 2013 is er echter toch een beperkte visserij opgestart. Daarom is de bemonstering hervat welke werd gefinancierd uit de vrije ruimte van het programma.

De EC bereidt ontwikkelt een momenteel nieuwe richtlijnen over data collectie die aansluit bij het nieuwe Common Fisheries Policy (GVB). Gezien de grote invloed van de Europese richtlijnen ten aanzien van dataverzameling is, mede op uitnodiging van de EC, extra geïnvesteerd in het adviseren van de EC ten aanzien van de wijze waarop de dataverzameling moet worden voortgezet na 2013.

In toenemende mate zijn Nederlandse onderzoekers door ICES betrokken bij het ontwikkelen of evalueren van beheerplannen voor visbestanden. Deze activiteiten zijn vaak niet begroot omdat verzoeken van beheerders hiervoor gedurende het jaar komen en vragen om een snelle respons. In 2013 werden een aantal nieuwe beheersplannen voor blauwe wijting, horsmakreel en Atlantico-Scandische haring geëvalueerd. De medewerking hiervan is gefinancierd via de helpdesk of uit de vrije ruimte van het programma. Ook werd meegewerkt aan een beheersplan voor schol en tong in het Skagerrak.

Communicatie

Communicatie is een belangrijk onderdeel van het programma. De resultaten en conclusies van het onderzoek worden ten behoeve van de primaire gebruiker (lees: beleidsmedewerkers) in een begrijpelijke vorm aangeboden en zo nodig door de onderzoeker in een presentatie samengevat. Adviezen die in internationaal verband tot stand komen worden meestal zowel schriftelijk als mondeling toegelicht. De gebruiker is uiteindelijk verantwoordelijk voor de vertaling van de resultaten naar beleid. Of de resultaten ook werkelijk door de gebruiker worden gebruikt in de beleidsvorming is aan de gebruiker.

Belangwekkende resultaten en adviezen zijn, met instemming van de opdrachtgever, toegelicht in vakbladen die op de visserijsector gericht zijn en worden op de websites van CVO, KennisOnline of IMARES gepubliceerd. Er wordt naar gestreefd om wetenschappelijk relevante resultaten tevens te publiceren in wetenschappelijke tijdschriften. In de loop der jaren is de hoeveelheid publicaties door

⁵ <http://www.wageningenur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Projecten-EZ.htm>

⁶ <https://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Wettelijke-Onderzoekstaken/Centrum-voor-Visserijonderzoek-1.htm>

⁷ www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/imares.htm

IMARES waarin gegevens worden gebruikt die in dit programma zijn verzameld toegenomen. Het produceren van gerefereerde publicaties is echter geen expliciet onderdeel van dit programma.

Samenwerking

In toenemende mate wordt samengewerkt met de visserijsector. De sector, op internationaal niveau vertegenwoordigd door de RAC's, heeft een eigen verantwoordelijkheid en adviseert de EC ten aanzien van beheersmaatregelen. De sector is ook betrokken bij het opstellen en evalueren van beheersplannen van de visserij en werkt hier vaak samen met de wetenschappers. In een aantal gevallen neemt de sector hier het voortouw. Een voorbeeld is het initiatief van de sector om met de wetenschappers te onderzoeken hoe er betere gegevens kunnen worden verzameld voor de toestandsbeoordeling van makreel. Hiervoor werden in 2013 twee vergaderingen belegd in Denemarken. Hiervoor werd vanuit dit programma meegewerkt.

Ook bij de bemonstering van de vangsten wordt samengewerkt met de sector. In een aantal gevallen is de bemonstering zelfs afhankelijk van medewerking van de sector. De kottersector is via een zelfbemonsteringsprogramma betrokken bij het verzamelen van discards. Op een aantal pelagische vriestrawlers worden door de bemanning vismonsters genomen t.b.v. de bemonstering van de vangsten. Binnenvissers zijn betrokken bij het verzamelen van gegevens over diadrome vis en bij de bemonstering van paling. De schelpdiersector geeft medewerking aan het uitvoeren van de jaarlijkse bestandsopnamen. Ook in het onderzoek naar de recreatieve visserij wordt door hengelaars structureel meegewerkt.

De samenwerking met de sector kent ook problemen. In 2013 werd de samenwerking met een aantal palingbedrijven die verdacht werden van stroperij stopgezet. Dit heeft gevolgen gehad voor de projectonderdelen waarvoor zij gegevens verzamelden. De opzet van deze projectonderdelen is in overleg met het Ministerie aangepast. De incidenten in 2013 hebben ertoe geleid dat IMARES in het algemeen behoedzamer is geworden met het aangaan van samenwerkingsverbanden met de sector.

Met betrekking tot het onderzoek op zee wordt nauw met andere landen samengewerkt. De samenwerking wordt veelal gecoördineerd door ICES in planning groepen voor bestandsopnamen op zee, bemonstering van de recreatieve visserij, aalonderzoek voor het aalherstelplan, bemonsteren van aanvoer en bijvangsten. Daarnaast worden door landen gezamenlijk workshops georganiseerd om de kwaliteit van de bemonstering te verbeteren en expertise uit te wisselen. Deelname hieraan wordt gefinancierd uit de KB.

De coördinatie van de bemonsteringen die in de LS worden uitgevoerd in het kader van de DCF wordt gedaan door de Regionale Coördinatie Meetings (RCM's). In de praktijk kan dat resulteren in dat LS bemonsteringsverplichtingen van andere LS overnemen. Nederland participeerde in 2013 in de RCM Noordzee & Eastern Arctic, de RCM Westelijke wateren en de RCM Long Distance. Via de laatstgenoemde RCM wordt met Polen, Duitsland, Litouwen en Letland een gezamenlijk bemonstering van de vangsten van pelagische trawlers in de wateren van CECAF (West Afrika) uitgevoerd en gefinancierd. Met Duitsland werd in 2013 voor het eerst gezamenlijk gepubliceerd over de resultaten van het discardonderzoek op de pelagische vloot en in de garnalenvisserij.

Ten aanzien van de nationale visserijstatistiek en de coördinatie van de onderzoeksverplichtingen die voortvloeien uit de Europese regelgeving (DCF) wordt met het LEI samengewerkt.

In het onderzoek naar de recreatieve visserij wordt samengewerkt met [Sportvisserij Nederland](#) en [TNS NIPO](#). In het zoetwateronderzoek werd afgelopen jaar samengewerkt met [Alterra](#), [LEI](#), [RWS](#) en andere regionale directies. Door de samenwerking was het mogelijk de resultaten van het zoetwateronderzoek gezamenlijk te rapporteren.

Met het Ministerie van EZ vond met regelmaat *ad hoc* overleg plaats tussen de programmaleider en de voorzitter van de Adviescommissie met betrekking tot de onderzoeksprogrammering, de invulling

van de vrije ruimte en financiële dekking van het programma. Ook met het Opdrachtgeversoverleg is constructief samengewerkt.

Overige relevante informatie

De in dit programma verzamelde gegevens en kennis worden tevens gebruikt voor onderzoek dat door IMARES voor EZ wordt uitgevoerd buiten dit programma.

De klanttevredenheid over het programma wordt gemeten via de beoordeling van het Opdrachtgeversoverleg van het programma. Zowel de werkplannen als uitvoering van het programma werden evenals in voorgaande jaren als goed beoordeeld.

IMARES en CVO beschikken over eigen kwaliteitssystemen en kwaliteitshandboeken op basis van de ISO 9001:2008 norm. In 2013 vond een her-audit plaats door DNV (Det Norske Veritas). Het huidige certificaat is geldig tot december 2015. Tevens is er, conform de ISO vereisten, een interne proces audit gehouden die succesvol is afgesloten.

Project voortgang na 2013

Alle projecten die in 2013 zijn uitgevoerd, worden in 2014 voortgezet.

III Financiële rapportage over 2013

De beheersparagraaf omvat een samenvatting van financiële verantwoording van de uitvoering van het programma in 2013. Een gedetailleerde verantwoording zal los van deze rapportage worden aangeleverd via de reguliere afspraken tussen EZ en DLO.

De onderstaande tekst en tabellen in deze rubriek geven een samenvatting van deze rapportage. De financiële cijfers in de onderstaande tabellen hebben betrekking op de geboekte financiële omzet in 2013 en zijn afkomstig uit en in overeenstemming met het financiële jaaroverzicht van 2013 van IMARES. Om een vergelijking met het werkplan mogelijk te maken zijn de cijfers zowel inclusief als exclusief BTW gepresenteerd.

Transfer van middelen van 2012 naar 2013

Bij het opstellen van het werkplan voor 2013 was rekening gehouden met de beschikbaarheid van financiële middelen uit 2012. Het betreft hier een spaarbedrag⁸ voor het uitvoeren van projectonderdelen die niet jaarlijks worden uitgevoerd. Naast de spaarbedragen is met toestemming van het OO in 2013 de niet gebruikte vrije ruimte uit het budget van 2012 aangewend ter dekking van de begroting van 2013.

Onderzoeksbudget voor 2013

Het in de subsidieverleningsbrief⁹ door EZ vastgestelde programmaproject was 6,262 k€ (incl. BTW). Inclusief de meegenomen middelen uit 2012 was in 2013 een budget van 6,538 k€ (exc. BTW) beschikbaar.

Gerealiseerde omzet in 2013 en transfer van middelen naar 2014

De samenvattingstabel met de cijfers over 2013 geeft de opbouw van de beschikbare middelen en de uitputting aan. Alle cijfers in deze tabel zijn inclusief BTW. De kolommen met daarin de begroting en realisatie van de projecten zijn opgesplitst in arbeidskosten en materiele kosten. Dit op verzoek van het Ministerie van EZ om de p*q kosten zichtbaar te maken. De p*q informatie is weergegeven in kolom E (gepland) en H (gerealiseerd).

doorgeschoven naar 2013

	excl. BTW	incl. BTW
spaarbedrag makreelsurvey 2011 + 2012	120,530	145,841
NAPRO Vrije Ruimte	107,397	129,950
Totaal (€)	227,927	275,792

onderzoeksbudget 2013

	excl. BTW	incl. BTW
Subsidieverleningsbrief	5,031,405	6,088,000
Q1 Additioneel WOT	143,802	174,000
NAPRO van 2012	227,927	275,792
Totaal (€)	5,403,134	6,537,792

doorgeschoven naar 2014

	excl. BTW	incl. BTW
spaarbedrag recreatieve survey 2014	44,000	53,240
NAPRO 2013	101,242	122,503
Totaal (€)	145,242	175,743

⁸ In de Uitvoeringsovereenkomst tussen DLO en EL&I is overeengekomen dat voor programmaonderdelen, die niet elk jaar worden uitgevoerd, moet worden gespaard zodat de programmaprojecten niet jaarlijks behoeven te worden aangepast.

⁹ DGA-AK / 12368552 Subsidieverleningsbrief DLO 2013 verplichtingnummer 1300012938

De gerealiseerde totale omzet is 6,362 k€ (kolom J). De transfer van financiële middelen van 2013 naar 2014 bestaat voor 53 k€ aan geplande spaarbedragen voor het uitvoeren van de recreatieve survey in 2014 en 123 k€ NAPRO. Hierbij dient opgemerkt te worden dat deze NAPRO bestaat uit financiële doorschuif ter dekking van 2014, het gaat niet op doorschuif van werk.

Contrafinanciering

In 2013 vond geen contrafinanciering door derden plaats.

Kosten onderzoeksvaartuigen

De kostenrapportage is exclusief de kosten van de onderzoeksvaartuigen welke door EZ voor het WOT onderzoek beschikbaar worden gesteld. De bestandsopnamen schelpdieren werden deels met gecharterde bedrijfsvaartuigen uitgevoerd. De kosten hiervan zijn wel uit het programma gefinancierd.

EU datacollectie

Een deel van de kosten van het programma, die betrekking hebben op de gegevens die worden verzameld in het kader van de DCF, kunnen door de Lidstaat bij de EU worden teruggevorderd. Ook kunnen de Lidstaten een deel van de scheepskosten terugvorderen. Het door EZ terug te vorderen bedrag is gebonden aan een maximum dat de EC heeft vastgesteld na goedkeuring van het door EZ bij de EC ingediende nationale werkplan. Het maximaal aan Nederland te vergoeden bedrag is voor 2013 vastgesteld op 2,534 k€¹⁰.

¹⁰ [2013/506/EU](#): UITVOERINGSBESLUIT VAN DE COMMISSIE van 1 oktober 2013 inzake de financiële bijdrage die de Europese Unie in 2013 verleent ten bate van het nationale programma van 9 lidstaten (België, Estland, Ierland, Griekenland, Frankrijk, Cyprus, Nederland, Polen en Portugal) voor de verzameling, het beheer en het gebruik van gegevens in de visserijsector (Kennisgeving geschied onder nummer C(2013) 6255)

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
Project-nr.	Projecttitel	Doorgeschoven uit budget 2012	Beschikbaar in 2013	Geplande inzet werkplan 2013 (arbeid) (p*q)	Geplande inzet werkplan 2013 (overige kosten)	Vrijgegeven gedurende 2013	Gerealiseerde inzet in 2013 (arbeid) (p*q)	Gerealiseerde inzet in 2013 (overige kosten)	Totaal in 2013 gerealiseerd	Doorgeschoven naar 2014 met bestemming
430-12090	Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij			489,406	41,745	531,151	452,617	62,804	515,421	15,730
430-12100	Marktbemonstering zeevisserij			942,649	149,535	1,092,185	865,269	226,916	1,092,185	0
430-12110	Bestandsopnamen op zee	145,841	145,841	1,475,793	114,542	1,590,336	1,486,811	55,730	1,542,541	47,795
430-12130	Monitoring bijvangsten			932,956	76,375	1,009,331	883,455	125,876	1,009,331	0
430-12140	Visserijstatistiek			204,551	35,030	239,580	159,243	80,337	239,580	0
430-12180	IJsselmeer en Markermeer			295,591	53,753	349,344	301,857	45,067	346,924	0
430-12185	Aalonderzoek			303,819	274,815	578,634	326,868	251,767	578,634	0
430-12080	Monitoring schelpdierbestanden			367,851	238,068	605,918	394,910	211,008	605,918	0
430-12160	Recreatieve visserij			59,774	98,615	158,389	73,465	38,944	112,409	53,240
430-12150	Programma management			247,934	12,463	260,397	254,620	937	255,557	0
430-12170	Vrije ruimte	129,950	129,950	0	121,000	122,527	47,543	16,006	63,549	58,978
Subsidieverleningsbrief DLO 2013 DGA-AK/12368552 van 10 december 2012			6,262,000							
Totaal (inclusief BTW)		275,792	6,537,792	5,320,324	1,215,941	6,537,792	5,246,659	1,115,390	6,362,049	175,743

aanvullende projectinformatie

L	M	N	O	P	Q
BAS-nr.	Projecttitel	Projectleider +instituut	Contactpersonen doelgroep (EZ)	Looptijd tot/met	Producten
WOT-05-406-001-IMARES	Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij	drs. F.A. van Beek, CVO	ir. H.R. Offringa	2015	zie sectie 1 bijlage
WOT-05-406-002-IMARES	Marktbemonstering zevisserij	ing. S.W. Verver, CVO	drs. C.J.M. Verbogt	2015	zie sectie 2 bijlage
WOT-05-406-003-IMARES	Bestandsopnamen op zee	ing. I.J. de Boois, IMARES	drs. C.J.M. Verbogt	2015	zie sectie 3 bijlage
WOT-05-406-004-IMARES	Monitoring bijvangsten	ir. A.T.M. van Helmond, IMARES	drs. C.J.M. Verbogt	2015	zie sectie 4 bijlage
WOT-05-406-005-IMARES	Visserijstatistiek	ir. N.T. Hintzen, IMARES	drs. C.J.M. Verbogt	2015	zie sectie 5 bijlage
WOT-05-406-006-IMARES	IJsselmeer en Markermeer	dr. M. de Graaf, IMARES	ir. D.J. van der Stelt	2015	zie sectie 6 bijlage
WOT-05-406-007-IMARES	Aalonderzoek	dr. M. de Graaf, IMARES	ir. M. Snijdelaar	2015	zie sectie 7 bijlage
WOT-05-406-008-IMARES	Monitoring schelpdierbestanden	dr. K. Troost, IMARES	W.L.M. Schermer Voest	2015	zie sectie 8 bijlage
WOT-05-406-009-IMARES	Recreatieve visserij	dr. M. de Graaf, IMARES	ir. J.B.F. Vonk	2015	zie sectie 9 bijlage
WOT-05-406-011-IMARES	Programma management	drs. F.A. van Beek, CVO	drs. C.J.M. Verbogt	2015	zie sectie 10 bijlage
WOT-05-406-010-IMARES	Vrije ruimte	drs. F.A. van Beek, CVO	drs. C.J.M. Verbogt	2015	zie sectie 11 bijlage
Totaal			excl. BTW		

PxQ tabel uitputting WOT-05 2013 (€, incl. BTW)

R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
	Personele kosten per categorie					Totaal personele kosten	Overige kosten	Totaal
Projectnaam	f1-6	f7-9	f10-11	f12	f13-14			
Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij	0	0	251,309	130,535	70,774	452,617	62,804	515,421
Marktbemonstering zeevisserij	93,908	692,766	78,594	0	0	865,269	226,916	1,092,185
Bestandsopnamen op zee	71,475	922,197	485,357	0	7,783	1,486,811	55,730	1,542,541
Monitoring bijvangsten	16,698	571,374	295,383	0	0	883,455	125,876	1,009,331
Visserijstatistiek	0	49,939	109,304	0	0	159,243	80,337	239,580
IJsselmeer en Markermeer	19,058	114,832	110,555	55,466	1,946	301,857	45,067	346,924
Aalonderzoek	4,283	90,049	185,055	47,480	0	326,868	251,767	578,634
Monitoring schelpdierbestanden	3,993	317,896	73,021	0	0	394,910	211,008	605,918
Recreatieve visserij	0	13,882	41,288	18,295	0	73,465	38,944	112,409
Programma management	0	2,422	109,190	0	143,007	254,620	937	255,557
Vrije ruimte	0	0	47,543	0	0	47,543	16,006	63,549
Totaal (incl. BTW)	209,415	2,775,358	1,786,599	251,777	223,510	5,246,659	1,115,390	6,362,049

English Summary

The programme WOT-05 Fishery Research is carrying out statutory research tasks related to the management of the fishery and aquaculture in the Netherlands. The programme is developed in coordination with the Ministry of Economic Affairs (EZ). The content and scope of programme has been agreed for the period 2011-2015. This report is a technical report and summarises the progress made in carrying out the work plan of 2013.

Fisheries policy makers and managers are dependent on up-to-date information. The aim of this programme is to contribute to the collection of essential data needed for the management of fisheries, fish stocks and aquaculture through sampling programmes in as well marine and inshore areas.

The data collection includes sampling programmes on fish species landed in fishing ports, discard and by-catch monitoring programmes on board of commercial vessels and scientific surveys using research vessels. In addition, monitoring programmes on shellfish (bivalves) are carried out in coastal waters to estimate the biomass of these resources. In national fresh waters also the eel stock and the stocks in IJsselmeer and Markermeer are monitored. The data have been used to provide advice which is also part of this programme.

The advice for marine stocks and fisheries is based on analyses of international data carried out by working groups. The main frameworks in which this was done were [ICES](#) and [STECF](#). These frameworks also play a role in the international co-ordination of the research carried out in this programme.

The programme is carried out by the Centre for Fisheries Research ([CVO](#)) and the Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies ([IMARES](#)) in IJmuiden. The programme is financed by the Ministry of Economic Affairs and coordinated by Sietsma Verver

The programme has been executed according a pre-agreed work plan. It consists of eleven projects, each managed by a project manager. Each project consists of several sub-projects.

Research projects in 2013	
PROJECT	ACTIVITY
1. Assessment and advice	Stock assessment and advisory tasks mainly carried out in internationally coordinated frame-works
2. Market sampling marine species	Sampling of biological parameters (age, length, sex, maturity) in landings of marine species in the Netherlands
3. Marine research vessel surveys	Collection of fishery independent data at sea with research vessels including data for ecosystem research
4. Monitoring by-catches	Sampling of discards and by-catches on board of commercial operating vessels
5. Fishery statistics	Compilation of statistics relating to catches and activity of the fishing fleet
6. Fish and fishery research IJsselmeer and Markermeer	Monitoring fish stocks in IJssel Lake and Markermeer Lake by surveys
7. Eel research	Monitoring of biological parameters of eel in Dutch rivers and lakes. Monitoring escapement of silver eel.
8. Monitoring shellfish stocks	Monitoring by surveys of commercial exploited molluscs (blue mussel, cockle, spisula, pacific oyster)
9. Recreational fisheries	Monitoring of catch of eel and North Sea cod and effort in recreational fisheries
10. Programme management	Planning and coordination of this programme
11. Ad hoc service and research	Research dealing with unforeseen management questions

This document contains two main sections: 1) a report presenting standard information requested by the Ministry discussing the progress made with the research targets set in the pre-agreed working programme and 2) an annex including technical progress reports of the individual projects. Scientific results are not discussed but references are given to the (scientific) products.

All the pre-agreed targets in the work plan have been met within the available financial budget.

The report format includes a financial summary over 2013. The total cost of the programme in 2013 was 6.4 million Euro. About 0.18 m€ of the 2013 budget was forwarded to 2014 part as a reservation of activities which are planned in 2014.

Lijst met afkortingen gebruikt in dit programma

afkorting	omschrijving
ACOM	Advisory Committee van ICES
ADG	Advice Drafting Group preparing ICES advice
Alterra	hét kennisinstituut voor de groene leefomgeving van Wageningen UR
AR	Annual Report (reporting annual progress to the EU on the national achievements of the DCF)
ASC	Annual Science Conference van ICES
ASH	Atlanto-Scandische haring survey
Billie Turf	portable software voor invoer van vangstgegevens aan boord van schepen
BTS	Beam Trawl Survey
BTW	Belasting (over de) Toegevoegde Waarde
CECAF	Committee for the Eastern Central Atlantic Fisheries
CMR	Corten Marine Research
CVO	Centrum voor Visserijonderzoek (WOT unit van DLO)
COST	Common Open Source Tool; EU project for developing statistical precision tools
CRU	Crustacean (garnaal en kreeftachtigen)
DAD	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn van het Ministerie van EZ
DAK	Directie Agro kennis, Cluster Onderzoek en Kennisvalorisatie van het Ministerie van EZ
DATRAS	Database Trawl Surveys (gespecialiseerde ICES database)
DCF	Een aantal verordeningen van de EU van kracht sinds 2009, waarin is vastgelegd welke biologische en economische gegevens door de Lidstaten moeten worden verzameld
DC-MAP	Data Collection Multi Annual Programme (2014-2020): opvolger van DCF
DCR	Voorloper van de DCF
DEF	demersale vis
DEC	Dierexperimentencommissie
DG	Directorate General
DIG	ICES operationele groep Data and Information Group
DNV	Det Norske Veritas (ISO auditor)
DYFS	Demersal Young Fish Survey
DLO	Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek
DTU Aqua	National Institute of Aquatic Resources of the Technical University of Denmark
DUAP	DATRAS User Advisory Panel
EC	European Commission
EG	Europese Gemeenschap
EIFAAC	European Inland Fisheries and Aquaculture Advisory Commission
EL&I	Het voormalige Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (in 2012 opgegaan in EZ)
EMFF	European Maritime and Fisheries Fund
EU	European Union
EWG	Expert Working Group van STECF
EZ	Ministerie van Economische Zaken
FIDAREQ	Database voor de opslag van dataverzoeken: Fisheries Data Requests
FishFrame	Regionale database voor de DCF
FRISBE	IMARES database met biologische informatie
FRS	Marine Institute Aberdeen

afkorting	omschrijving
GES	Good Enviromental Status
GIS	Geografisch informatiesysteem
GOV	Grand Ouverture Verticale (visnet gebruikt bij IBTS)
GPS	Global Positioning Sytem
GVB	Gemeenschappelijk Visserij Beleid
Havstovan	Faroe Marine Research Institute
HAWG	ICES Herring Assessment Working Group for the Area South of 62°N
IBPnew	ICES benchmark groep voor tarbot en zeebaars
IBTS	International Bottom Trawl Survey
IBTSWG	ICES International Bottom Trawl Survey Working Group
IBWSS	International Blue Whiting Spawning stock Survey
ICES	International Council for the Exploration of the Sea
IenM	Ministerie van Infrastructuur en Milieu (voorheen Ministerie van Verkeer en Waterstaat)
IEO	Instituto Español de Oceanografía
IHLS	International Herring Larvae Survey in the North Sea
IMARES	Institute for Marine Resources and Ecosystem Studies
IMROP	Mauritanian Institute for Oceanographic Research and Fisheries
LEI	Landbouwkunding Economisch Instituut
ISO	kwaliteit certificeringsnorm
LNv	het voormalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit nu EZ
LS	Lidstaat, Lidstaten
KBWOT	Kennisbasis budget voor expertiseonderhoud in WOT programma's
KennisOnline	Website van WageningenUR met onderzoeksprogrammering
Marinx	Onderzoeksbureau MARINX Scharendijke
MEGS	Mackerel Egg Survey
MIK-net	Method Isaac Kidd (planktonnet gebruikt bij IBTS)
MoU	Memorandum of Understanding
MSFD	Marine Strategy Framework Directive
MWTL	Monitoring van de Waterstaatkundige Toestand des Lands
NAPRO	Nog af te ronden programma onderzoek (niet uitgeput onderzoeksbudget)
NC	Nationale Correspondent (contactpersoon tussen Ministerie en EC over datacollectie)
NEAFC	North East Atlantic Fisheries Commission
NGO	non-governmental organisation
NHAS	North Sea Herring Acoustic Survey
NIOZ	Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee
NL	Nederland
NP	National Programme (Onderzoeks programma dat de Lidstaat jaarlijks aan de EC moet aanbieden met uitwerking van onderzoek dat t.b.v. de DCF wordt uitgevoerd)
NSSH	Norwegian spring spawning herring
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
OO	Opdrachtgeversoverleg
ORACLE	Brand of a Relational Data Base
OTB	code voor vistuig bodem trawl
PASMON	Vismonitoring met passieve vistuigen in zoete Rijkswateren in het kader van de MWTL
PD N2000	Programma Directie Natura 2000
PGCCDBS	ICES Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling
PGRFS	ICES Planning Group on Recreational Fisheries Surveys

afkorting	omschrijving
PRAC	Pelagic RAC
QSR	Quality Status Report
RAC	Regional Advisory Councils
RCM	Regional Coordination Meeting
RDB	Regional Database
RDD	Random Digital Dialing
RFMO	Regional Fisheries Management Organisation (bijv SPRFMO, CECAF)
RWS	Rijkswaterstaat
RWS Waterdienst	Samenvoeging van RIKZ, RIZA en het waterbouwkundig deel van DWW
SGPIDS	ICES Study Group on Practical Implementation of Discard Sampling Plans
SLU	Swedish University of Agricultural Sciences
SNS	Sole Net Survey
SPRFMO	South Pacific Regional Fisheries Management Organisation
STECE	Scientific Technical and Economic Committee for Fisheries
TAC	Total Allowable Catch
TBB	code voor vistuig boomkor
TMAP	Trilateral Monitoring and Assessment Program (Waddenzee)
TNS NIPO	Nederlands marktonderzoekbureau
TI	Thünen-Institut; Institut für Seefischerei Hamburg. voorheen BFA Bundesforschungsanstalt für Fischerei (Hamburg, GER)
VBC	Visstand Beheer Commissie
VenW	voormalig Ministerie van Verkeer en Waterstaat (nu IenM)
VIRIS	Visserij Registratie en Informatie Systeem
VISSTAT	IMARES database met visserijgegevens
VMS	Vessel Monitoring System, satelliet volgsysteem om schepen te traceren
Waddenunit	onderdeel van het ministerie van EZ
WC	Web Conference
WDT	Wettelijke en Dienstverlenende taken (nu WOT)
WG	Working Group
WGBEAM	ICES Study Group on Beam Trawl Surveys
WGBYC	ICES Working Group for Bycatch of Protected Species
WGCHAIRS	ICES Annual Meeting of Assessment Working Group Chairs
WGCATCH	ICES Working Group on Commercial Catches
WGCRAN	ICES Working Group on Crangon Fisheries and Life History
WGDIM	ICES Working Group for Data and Information Management
WGECO	ICES Working Group on Ecosystem Effects of Fishing Activities
WGEEL	ICES/EIFAAC Working Group on Eels
WGEF	ICES Working Group on Elasmobranch Fishes
WGFAST	ICES Working Group on Fisheries Acoustics, Science and Technology
WGIPS	ICES Planning Group of International Pelagic Surveys (voorheen PHERS)
WGISUR	ICES Working Group on Integrating Surveys for the Ecosystem Approach
WGMEGS	ICES Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys
WGMIXFISH	ICES Working Group on Mixed Fisheries Advice for the North Sea,
WGNEW	ICES Working Group on new MoU species
WGNSSK	ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak
WGRFS	ICES Working Group on Recreational Fisheries Surveys
WGWIDE	ICES Working Group on Widely Distributed Stocks (consists of parts of former WGNPBW and WGMHSA)
WKBWNSSH	ICES The Blue Whiting/Norwegian Spring-Spawning (Atlanto-Scandian) Herring Workshop

afkorting	omschrijving
WKDATR	ICES Workshop on DATRAS Data Review Priorities and Checking Procedures
WKESST	ICES Workshop of SSGESST expert groups chairs
WKWHMAC	ICES Workshop to evaluate the EU management plan for Western Horse Mackerel
WKNARC2	ICES Workshop of National Age Readings Coordinators
WKNAMMM	ICES Workshop on Northeast Atlantic mackerel monitoring and methodologies including science and industry involvement
WKPELA	ICES Benchmark Workshop on Pelagic stocks
WKPICS3	ICES Workshop on Practical Implementation of Statistical Sound Satch Sampling Programmes
WOT	Wettelijke Onderzoeks Taken (voorheen WDT)
WUR	Wageningen UR is het samenwerkingsverband tussen Wageningen University en Stichting DLO

Annex Projectverslagen 2013

1 Toestandsbeoordeling en beleidsadviezen visserij

1.1 Algemeen

Dit project omvat de biologische advisering aan de nationale en internationale beheerders van visserij-activiteiten en mariene ecosystemen. De belangrijkste doelgroepen zijn de [Europese Commissie](#) en Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn van het [Ministerie van Economische Zaken](#).

Een groot deel van de adviezen komen tot stand door samenwerking met andere landen via de International Council of Exploration of the Sea ([ICES](#)) en het Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries, ([STECF](#)) van de EC. De adviezen zijn

gebaseerd op gegevens die zijn verzameld in de overige projecten van dit programma en vergelijkbare informatie verzameld in andere landen.

Vrijwel alle werkzaamheden in het werkplan voor 2013 zijn volgens planning gerealiseerd.

1.2 Aanpak van het onderzoek

Het werkprogramma omvat de volgende onderdelen:

- a) Advisering via ICES
- b) Advisering via STECF
- c) een aantal ondersteunende activiteiten

Met uitzondering van het onderzoek aangegeven in sectie 1.3.5 behoren alle onderdelen in dit project tot de categorie behoren strikte WOT.

1.3 Onderdelen

1.3.1 Advisering via ICES

De biologische adviezen voor het beheer van de zeevisserij in Europese wateren kwamen tot stand door middel van internationale samenwerking van visserijbiologen via de International Council for the Exploration of the Sea (ICES). De structuur waarin de adviezen worden geproduceerd is in 2013 herzien en bestaat nu uit 4 lagen waarin Nederlandse experts een bijdrage in leveren. Deze zijn:

- Data workshops (data verwerking)
- Expertgroepen (data analyse)
- Advies schrijfgroepen (opstellen concept adviezen)
- adviescomité ACOM (vaststellen adviezen)

Een 5e laag 'review groepen' is in 2013 verdwenen. De hierboven beschreven onderdelen worden uitgevoerd in een strak gepland tijdschema en vinden vooral in de eerste helft van het jaar plaats.

1.3.1.1 Data Workshops

Ten behoeve van een benchmark assessment van makreel in 2014 is eind 2013 een data compilatie workshop gehouden. Deze was niet in de planning van het programma opgenomen en daarom gefinancierd uit de 'vrije ruimte'.

1.3.1.2 Expertgroepen

De toestandsbeoordeling en vangstprognoses van de door de visserij geëxploiteerde zeevisbestanden wordt uitgevoerd door experts in internationale werkgroepen. Alle betrokken landen leveren gegevens over de visserij en visbestanden toe aan deze werkgroepen. De gegevens zijn afkomstig van de bemonsteringsprogramma's van de aanvoer, discards, bestandsopnamen met onderzoeksvaartuigen en vangststatistiek. Deze bemonsteringsprogramma's zijn onderdeel van de DCF en worden in alle betrokken landen uitgevoerd.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen zogenaamde 'update' en 'benchmark' toestandsbeoordelingen. Bij de eerste wordt de 'assessment' gedaan via een eerder in een benchmark proces overeengekomen standaard procedure en worden alleen de meest recente gegevens toegevoegd. Bij de benchmark (om de zoveel jaar) wordt de standaard procedure geheel herzien en wordt kritisch gekeken naar de basisgegevens, keuze en setting van het model. Bij de opzet van de benchmark worden ook de stakeholders betrokken.

Nederland heeft bijgedragen aan de toestandsbeoordelingen van de voor ons land belangrijkste visbestanden door het aanleveren van gegevens aan de werkgroepen en participatie in deze groepen. De volgende soorten zijn voor Nederland van belang: haring, schol, tong, wijting, kabeljauw, Noorse kreeft en horsmakreel in de Noordzee en haring, makreel, horsmakreel en blauwe wijting in westelijke wateren. Naast de toestandsbeoordelingen zelf worden door ICES ook regelmatig evaluaties uitgevoerd naar de betrouwbaarheid van deze toestandsbeoordelingen.

De rapporten van deze expertgroepen zijn publiekelijk beschikbaar op de ICES website. Bovendien werd door de Nederlandse deelnemers voor EZ een verslag van de vergadering gemaakt en zijn in een aantal gevallen de resultaten met belanghebbende beleidsmedewerkers doorgesproken.

Ter voorbereiding van deze werkgroepen werden in een aantal gevallen werkdocumenten of publicaties gemaakt waarin onderzoeksresultaten zijn samengevat of specifieke problemen werden gepresenteerd.

Medewerkers van IMARES bekleedden in 2013 het voorzitterschap van de volgende ICES expert groepen: Jan Jaap Poos (WGNEW), Martin de Graaf (WGEEL), en David Miller (WGWIDE)

1.3.1.3 Advieschrijfgroepen

De advieschrijfgroepen (ADG) bestaan uit experts die, per regio, de concept adviezen voor ACOM schrijven. De samenstelling van de groepen worden deels door ICES vastgesteld om de onafhankelijkheid van de adviezen en een goede balans in de benodigde expertise te waarborgen. Daarnaast heeft Nederland experts gestuurd naar groepen waar adviezen werden geschreven voor bestanden waar Nederland een belang in heeft. De groepen waaraan werd deelgenomen staan in onderstaande tabel.

1.3.1.4 Adviescomité (ACOM)

ACOM is verantwoordelijk voor de ICES adviezen. De feitelijke adviezen worden door de adviesschrijfgroepen opgesteld en door ACOM via video conferenties bekrachtigd.

Sinds 2012 zet IMARES een team in dat de conceptadviezen evalueert en participeert in de video conferenties. Het team bestaat uit Thomas Brunel, Niels Hintzen, Jan Jaap Poos, David Miller en Aukje Coers, en neemt een deel van het werk van het ACOM lid uit handen. In 2013 is aan 14 video conferenties meegewerkt. In de overige gevallen is, na evaluatie van de conceptadviezen, akkoord gegaan met het advies en is afgezien van deelname aan de video conferenties. De adviezen zijn in de regel enkele dagen na de conferenties openbaar gemaakt op de [ICES website](#).

IMARES heeft naar aanleiding van de adviezen van de belangrijkste visbestanden in de Noordzee een presentatie gegeven voor EZ en stakeholders waarin een toelichting werd gegeven. In overleg met EZ is afgezien van een formele presentatie van de adviezen voor de pelagische visbestanden later in het jaar.

De jaarlijkse strategische bijeenkomst van ACOM was in december. Verder kwam ACOM tijdens de Annual Science Conference (ASC) een aantal keer bijeen. Het Nederlands lid van ACOM in 2013 was Floor Quirijns (IMARES). Plaatsvervangende leden waren Martin Pastoors (IMARES) en Lisette Enserink (Waterdienst).

1.3.1.5 Niet standaard adviezen van ICES

Naar aanleiding van een verzoek van de Coastal States aan ICES om een aantal opties voor een alternatief managementplan voor Atlanto-Scandische haring door te rekenen heeft ICES advies uitgebracht. De resultaten werden geëvalueerd door WKBWNSSH welke ook het eindrapport heeft opgesteld. De terms of reference van deze groep die betrekking hadden op blauwe wijting werden niet tijdens de vergadering voltooid. De resultaten zijn gepubliceerd in een ICES paper (Miller & Skagen 2013). De activiteit van niet gepland en is daarom uitgevoerd in de vrije ruimte van het programma.

Deelname aan overige ICES groepen in 2013
The Blue Whiting/Norwegian Spring-Spawning (Atlanto-Scandian) Herring Workshop, WKBWNSSH
Annual Meeting of Advisory Working Group Chairs, WGCHAIRS

1.3.2 Advisering via STECF

Het Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries ([STECF](#)) is het reguliere adviesorgaan van de EC met betrekking tot de visserij en kwam drie maal per jaar bijeen om de Europese Commissie te adviseren over diverse onderwerpen die door de Commissie per vergadering worden vastgesteld. De agenda werd hoofdzakelijk door de EC per vergadering vastgesteld. De adviezen van STECF hadden zowel betrekking op het visserijbeleid als op het visserijonderzoek, economie en technische aangelegenheden.

De experts in STECF zijn door de EC geselecteerd en benoemd voor een aantal jaren. Nederland had in 2013 slechts één vertegenwoordiger in STECF (Hans van Oostenbrugge, LEI). Deelname aan STECF wordt uit LEI middelen gefinancierd.

1.3.2.1 STECF expertgroepen (EU)

De expertgroepen ondersteunen STECF door het voorbereiden van de onderwerpen op de agenda van STECF. De experts worden door de EC uitgenodigd om via de website van STECF hun belangstelling tot deelname aan de vergadering te tonen. Veelal wordt in de overweging tot deelname ook het belang van de agenda voor NL meegenomen. De EC besluit daarna wie voor welke vergadering uit te nodigen.

De expertgroepen waaraan in 2013 medewerking is verleend hadden betrekking op de zaken rond de ontwikkeling rond technische maatregelen, de aanlandingsverplichting, de nieuwe data collectie verordening en het effort regime van de EC.

Deelname aan STECF expertgroepen in 2013
EWG 13-01: Technical Measures
EWG 13-02, 13-05 en 13-18: Revision of the DCF
EWG 13-06 en 13-13: Fishing Effort regimes
EWG 13-07: Review Annual Report
EWG 13-16 en EWG 13-17: Landing obligation

1.3.3 Advisering via SPRFMO

Een bijdrage is geleverd aan de toestandsbeoordeling van horsmakreel in de Pacific via een wetenschappelijke werkgroep die opereert onder de South Pacific Regional Fisheries Management Organisation (SPRFMO). In 2013 is Niels Hintzen (Nederland) tot vicevoorzitter van deze werkgroep benoemd.

1.3.4 Advisering aan Coastal States

Op ad hoc basis is door de Coastal States betrokken bij de visserij op blauwe wijting en Atlanto-Scandische haring advies gevraagd over de verspreiding (zonal attachment) van deze soorten. De NL bijdragen zijn deels uit de vrije ruimte van het programma en deels uit projecten gefinancierd.

1.3.5 Ondersteunende WOT

De ondersteunende WOT heeft betrekking op activiteiten die nodig zijn om de advisering aan EZ mogelijk te maken evenals het verlenen van kleine *ad hoc* bijdragen aan EZ aan beleidsonderwerpen die niet voorzien waren. Een deel van de activiteiten is soms uit de KennisBasis gefinancierd.

- Een klein deel van het onderzoeksbudget is gereserveerd voor ondersteuning en opdrachten van EZ op een aantal verschillende beleidsterreinen (korte vragen). De belangrijkste onderwerpen hadden betrekking op de kabeljauwmonitoring, discardban en het zogenaamde vlootverslag.
- In januari vond de Annual Meeting of ICES Assessment Working Group Chairs, WGCHAIRS plaats. Deze coördinatiemeeting is uitsluitend bestemd voor de voorzitters van ICES assessment werkgroepen, RCM's en de belangrijkste ICES coördinatie groepen.

1.3.6 Kennisverspreiding en Communicatie

Alle adviesrapporten van de internationale expertgroepen van ICES en STECF zijn toegankelijk op de websites van deze organisaties. Ten behoeve van beleidsmedewerkers op het Ministerie zijn van de belangrijke vergaderingen samenvattingen gemaakt van de hoofdpunten. Van belangwekkende ontwikkelingen in de voor Nederlands belangrijke visbestanden zijn presentaties gegeven voor het Ministerie en de visserijsector.

Nationale rapporten die voortkomen uit dit programma zijn ook publiekelijk toegankelijk op de CVO website. Via vakbladen wordt regelmatig informatie verspreid over de ontwikkelingen in de visserijmogelijkheden en het visserijbeheer. Via een gezamenlijk persbericht van het Ministerie en IMARES is de pers geïnformeerd over de vangstadvisies van ICES voor 2014.

1.3.7 Regionale Adviesraden

Regionale Adviesraden (RAC) zijn samengesteld uit stakeholders uit de visserijsector en NGO's. Een van hun taken is het adviseren de EU m.b.t. het visserijbeheer. In 2013 werd een aantal vergaderingen van de Pelagische RAC (PRAC) bijgewoond. De rol in deze vergaderingen is meestal een adviserend of toelichtend. Ook werd deelgenomen aan een meeting tussen de PRAC en de Europese Commissie over de invoering van de aanlandingsverplichting

Op initiatief van de Noordzee RAC werd een expert groep bijeengeroepen om procedures te ontwikkelen voor het vaststellen van de TAC van schol in het Skagerrak. Hieraan is medewerking gegeven.

1.4 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

Damme, C., 2013. 2013 International Mackerel and Horse Mackerel Egg Survey- Preliminary Results – Working document to WGWIDE 2013

ICES-ACOM 2013. Report of the Herring Assessment Working Group for the Area South of 62°N (HAWG), 12 - 21 March 2013. Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2012/ACOM:06](#)

ICES-ACOM 2013. Report of the Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (WGNSSK), 24 - 30 April 2013, ICES Headquarters, Copenhagen. [ICES CM 2013/ACOM:13](#)

ICES. 2013. Report of the Working Group on Widely Distributed Stocks (WGWIDE), 27 August – 02 September 2013, ICES Headquarters, Copenhagen. [ICES CM 2013/ACOM:15](#)

ICES-ACOM 2013. Report of the Joint EIFAAC/ICES Working Group on Eels (WGEEL), 18–22 March 2013 in Sukarietta, Spain, 4–10 September 2013 in Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2013/ACOM:18](#) REF. WGRECORDS, SGEF, FAO, EIFAAC, ACOM AND GFCM

ICES-ACOM 2013. Report of the Working Group on Mixed Fisheries Advice for the North Sea (WGMIXFISH-NS). 20-24 May 2013, ICES Headquarters, Copenhagen. [ICES CM 2013/ACOM:22](#)

ICES-ACOM 2013. Report of the Working Group on the Ecosystem Effects of Fishing Activities (WGEEO), 1–8 May 2013, Copenhagen, Denmark [ICES CM 2013/ACOM:25](#)

ICES-ACOM 2013. Report of the Ad hoc Group on the Distribution and Migration of Northeast Atlantic Mackerel (AGDMM). 30-31 August 2011 and 29-31 May 2012. ICES Headquarters, Copenhagen. [ICES CM 2013/ACOM:58](#)

ICES-ACOM 2013. Report of the Inter-Benchmark Protocol for Plaice in Subarea IV (IBP Plaice), April 2013, By correspondence. [ICES CM 2013/ACOM:63](#) REF. ACOM, WGNSSK

ICES-ACOM 2013. Report of the Working Group on Mixed Fisheries Methods (WGMIXFISH-METH). 26-30 August 2013. ICES Headquarters, Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2013/ACOM:80](#)

ICES-SSGEF 2013. Report of the Working Group on Crangon Fisheries and Life History (WGCRAN). 3-7 June 2013, ICES HQ, Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2013/SSGEF:12](#) REF. SSGEF, SCICOM

Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Different Principles for defining selectivity under the future TM regulation (STECF-13-04). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, [EUR 25973 EN](#), JRC 81584, 38 pp.

Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Review of DC MAP – Part 1 (STECF-13-06). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, [EUR 25974 EN](#), JRC 81593, 42 pp

Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – 42nd Plenary Meeting Report (PLEN-13-01). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, [EUR 25969 EN](#), JRC 81549, 82 pp.

Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Evaluation of 2012 MS Technical Reports under DCF (1) (STECF-13-07). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, [EUR 26090 EN](#), JRC 83658, 183 pp

Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Evaluation of 2012 MS Technical Reports under DCF (2) (STECF-13-25). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, [EUR 26333 EN](#), JRC 86119, 21 pp

Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Review of DC MAP – Part 2 (STECF-13-12). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, [EUR 26095 EN](#), JRC 83566, XXX pp

Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Evaluation of Fishing Effort Regimes in European Waters - Part 1 (STECF-13-06). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, [EUR 26901EN](#), JRC 83567,691 pp

Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Evaluation of Fishing Effort Regimes in European Waters - Part 2 (STECF-13-21). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, [EUR 26327 EN](#), JRC86088, 863 pp

Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Revision of DCF (STECF-13-xx). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, EUR xxxxx EN, JRC xxxx, XXX pp

Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Landing obligation in EU fisheries (STECF-13-23). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, [EUR 26330 EN](#), JRC 86112, 115 pp

Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Landing obligation in EU fisheries II (STECF-xx-xx). 201x. Publications Office of the European Union, Luxembourg, EUR xxxxx EN, JRC xxxxx, xxx pp [EWG 13-17]

1.5 Nota's

Beek, F.A., J.J. Poos and M. de Graaf. 2013. Report of the 2013 meeting of the ICES Annual Meeting of Assessment WG Chairs in Copenhagen (Denmark) Nota CVO/13.IMA0074.FvB.jd

Beek, F.A. and S.W. Verver. 2013. Report of the STECF EWG 13-02 meeting on 11-15 March 2013 in Ispra: Review of the DC-MAP (part 1). Nota CVO/13.IMA0209.FvB.mb

Beek, F.A. van and S. Verver. 2013. Verslag van de STECF EWG 13-05 vergadering op 10-14 juni 2013 in Varese: Review of the DC-MAP (part 2). Nota CVO/13.IMA0550.FvB.jd

Boois, I.J. de. 2013. Report of the meeting of the STECF EWG 13-07 on the Evaluation of MS Annual Report for 2012 of the DCF. Nota CVO/13.IMA0694.SV.jd

Brunel, T. 2013. Report on the data collection workshop for the mackerel benchmark assessment – WKPELA- (ICES, 30th October – 1st November 2013). Nota CVO/13.IMA1048.TBr.mw

Coers, A., 2013. Meeting of the North Sea RAC focus Group on Skagerrak plaice, 16 April 2013, Copenhagen, Charlottenlund castle. Nota CVO/13.IMA0361.FvB.jd

Helmond, A.T.M. van, 2013. Report of the meeting of the STECF Expert Working Group on Technical Measures (EWG 11-01), Dublin, 4-7 March 2013. Nota CVO/13.IMA0457.EvH.lcs

Hintzen, N. and S.S.M. Fässler. 2013. Report on the meeting of the ICES Herring Assessment Working Group (HAWG), 12-21 March 2013, Copenhagen. Nota CVO/13.IMA0269.FvB.jd

Hintzen, N.T. 2013. Report on the SPRFMO Science Working Group meeting held from 21-27th of October 2013 in La Jolla (USA). Nota CVO/13.IMA1028.FvB.jd

Graaf, M. de. 2013. Report of the meeting of the Joint EIFAC/ICES Working Group on Eels [WGEEL], Sukarietta (Spain), 18-22 maart 2013. Nota CVO/13.IMA0350.MdG.lcs

Graaf, M. de. 2014. Report of the meeting of the Joint EIFAC/ICES Working Group on Eels [WGEEL], Copenhagen, 4-10 September. Nota in voorbereiding

Kamp, P. van der, 2013. Report of the meeting of STECF EWG 13-06, 'Evaluation of fishing effort regimes in European waters (part 1)' in Brussels 2013. Nota CVO/13.IMA0757.FvB.jd

Miller, D.C.M. A. Coers and T. van der Hammen. 2013. Report of the meeting of the ICES Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak in Copenhagen, held from 24-30 April 2013. Nota CVO/13.IMA0494.FvB.jd

Miller, D.M.C., and A. Coers. 2013. Report of the Inter-Benchmark Protocol for Plaice in Subarea IV (IBP Plaice). Nota CVO/13.IMA0760.AC.svh

Oostenbrugge, H. van, 2013. Report of the STECF Plenary Meeting, Brussels, 8-12 April 2013. Nota CVO/13.IMA0332.FvB.jd

Oostenbrugge, H. van, 2013. Report of the STECF Plenary Meeting, Kopenhagen, 8-12 Juli 2013. Nota CVO/13.IMA0640.FvB.mw

Pastors, M., 2013. Report on The STECF expert working group on a landing obligation in EU fisheries (EWG 13-16) met in Varese, Italy from 9-13 September 2013 Nota CVO/13.IMA0857.MPa.lcs

Pastors, M., and P. van der Kamp. 2013. Report on the STECF expert working group on Evaluation of fishing Effort Regimes in European Waters – Part 2 (STECF-13-13), 7-11 October 2013, Ispra, Italy. Nota CVO/13.IMA0942.MPa.lcs

Pastors, M.A., 2014. Report of the ICES ACOM meeting, Copenhagen, 3-6 December 2013 Nota CVO/14.IMA0009.FvB.jd

Pastors, M., 2014. Report of the STECF Expert Working Group 13-17 on a Landing Obligation in EU Fisheries (part II), Dublin, 26-28 November 2013 Nota CVO/14.IMA005.FvB.jd

Piet, G.J. 2013. Verslag van de Working Group on ECOSystem effects of fishing (april 2012). Nota CVO/13.IMA0315.FvB.mw

Poos, J.J., D.C.M. Miller and F.J. Quirijns. 2013. Report of the meeting of the ICES benchmark group for Turbot in the North Sea and Seabass (IBPNew) in 2012. Nota CVO/13.IMA0028.JJP.mw

- Poos, J.J. and T. van de Hammen. 2013. Report of the 2013 meeting of the ICES Working Group on Assessment of New MoU Species (WGNEW) in Copenhagen (Denmark). Nota CVO/13.IMA0391.FvB.mw
- Poos, J.J. 2013. Report of the 2013 meeting of the ICES Working Group on Mixed Fisheries Advice for the North Sea (WGMIXFISH-NS) in Copenhagen (Denmark). Nota CVO/13.IMA0531.JJP.mw
- Poos, J.J. 2014. Report of the 2013 meeting of the ICES Working Group on Mixed Fisheries Methods (WGMIXFISH-METH) in Copenhagen (Denmark). Nota CVO/14.IMA0020.FvB.jd
- Rozemeijer, M.J.C. 2013. Report of the meeting of the Working Group on Ecosystem effects of fishing (May 2013). Nota CVO/13.IMA0472.FvB.jd
- Tulp, I. and J. Steenbergen. 2013. Report of the meeting of WGCAN, 3-5 June 2013, ICES, Copenhagen, Denmark. CVO/13.IMA0756.IT.mw

1.6 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Burg, S.W.K. 2013. Report of the STECF EWG 13-10 Meeting on aquaculture, Ispra, 2-6 September 2013. CVO/13.IMA0842.FvB.mb
- Deroba, J.J., D.S. Butterworth, R.D. Methot, Jr, J.A.A. De Oliveira, C. Fernandez, A. Nielsen, S.X. Cadrin, M. Dickey-Collas, C.M. Legault, J. Ianelli, J.L. Valero, C.L. Needle, J.M. O'Malley, Y-J. Chang, G.G. Thompson, C. Canales, D.P. Swain, D.C.M. Miller, N.T. Hintzen, M. Bertignac, L. Ibaibarriaga, A. Silva, A. Murta, L.T. Kell, C.L. de Moor, A.M. Parma, C.M. Dichmont, V.R. Restrepo, Y. Ye, E. Jardim, P.D. Spencer, D.H. Hanselman, J. Blaylock, M. Mood and P.J.F. Hulson. 2013. Simulation testing the robustness of stock assessment models to error: some results from the ICES strategic initiative on stock assessment methods. ICES Journal of Marine Science; doi:10.1093/icesjms/fst237
- Hintzen, N.T., A.A.H.M. Corten, F. Gerlotto and T.P.A. Brunel. 2013. Hydrography and Jack Mackerel stock in the South Pacific. [IMARES report C156/13](#)
- Quirijns, F.J.; Hammen, T. van der; Overzee, H.M.J. van (2013)
Kennisdocument Zeebaars: de vis, de visserij en haar beheer
IJmuiden : IMARES, (Rapport / IMARES C080/13) - p. 42
- [Hoe werkt een bestandsschatting?](#) Imares, (2013) Stichting ProSea [etc.], - 19 p.

1.7 Pers

- Visserijnieuws 2013. ICES: Noordzeevisbestanden gezond. *Grootste zorgen over zeebaars en (groeidend) kabeljauwbestand*. Visserijnieuws 2013 33(26)

1.8 Vergaderingen en werkgroepen

ICES vergaderingen

ACOM/SCICOM Workshop on Ecosystem Overviews (WKECOVER) Kopenhagen, 7-11 januari 2013	Han Lindenboom
Annual Meeting of Advisory Working Group Chairs (WGCHAIRS) Kopenhagen, 29-31 januari 2013	Frans van Beek Martin de Graaf Han Lindeboom Jan Jaap Poos
The Blue Whiting/Norwegian Spring-Spawning (Atlanto-Scandian) Herring Workshop (WKBWNSSH) Bergen, Noorwegen, 11-13 maart 2013	David Miller
Herring Assessment Working Group (HAWG) Kopenhagen, 12-21 maart 2013	Niels Hintzen Sascha Fässler
Joint EIFAAC/ICES Working Group on Eels (WGEEL) Sukarieta Spanje 18-22 maart 2013	Martin de Graaf David Miller
Working Group on Assessment of New MoU Species (WGNEW) Kopenhagen, 18-22 maart 2013	Jan Jaap Poos Tessa van Hammen
Advice Drafting Group cetaceans (ADGBYC) Kopenhagen, 11-12 april 2013	Bram Couperus

Review and advice drafting for NEAFC request on blue whiting and Norwegian spring-spawning herring stocks (RG/ADGBWNSSH) Bergen, Noorwegen, 22-23 april 2013	David Miller
Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak (WGNSSK) Kopenhagen, 24-30 april 2013	Tessa van Hammen David Miller Aukje Coers
Baltic Sea Advice Drafting Group (ADGBS) Kopenhagen, 30 april - 3 mei 2013	Niels Hintzen
Working Group on the Ecosystem Effects of Fishing Activities (WGEKO) Kopenhagen, 1-8 mei 2013	Marcel Rozemeijer
Working Group on Mixed Fisheries Advice (WGMIXFISH) Kopenhagen, 20-24 mei 2013	Jan Jaap Poos
Working Group on Crangon fisheries and life history (WGCRAN) Kopenhagen, 3-7 juni 2013	Ingrid Tulp Josien Steenbergen
North Sea Advice Drafting Group (ADGNS) Kopenhagen, 4-7 juni 2013	Frans van Beek
Celtic Sea Advice Drafting Group (ADGCS) Kopenhagen, 10-14 juni 2013	Floor Quirijns
Working Group on Mixed Fisheries Advice (WGMIXFISH) Kopenhagen, 26-30 augustus 2013	Jan Jaap Poos
Working Group on Widely Distributed Stocks (WGWIDE) Kopenhagen, 27 augustus- 2 september 2013	Frans van Beek Thomas Brunel David Miller Cindy van Damme Aukje Coers
Joint EIFAC/ICES Working Group on Eels (WGEEL) Kopenhagen, 4-10 september 2013	Martin de Graaf
ADGWIDE Kopenhagen, 18-20 september 2013	David Miller Sascha Fassler
WKPELA Kopenhagen, 30 oktober - 1 november	Thomas Brunel Cindy van Damme
ICES ADGEEL Kopenhagen, 6-7 november 2013	Martin de Graaf
Advice Drafting Group on Seabird Bycatch, (ADGBYCS) Kopenhagen, 14-15 november 2013	Bram Couperus
ACOM Kopenhagen, 3-5 december 2013	Martin Pastoors

EU vergaderingen

Technical measures (STECF EWG 13-01) Dublin, 4-8 maart 2013	Edwin van Helmond
Review of the DC-MAP (STECF EWG 13-02) Ispra, Italie, 11-15 maart 2013	Frans van Beek Sieto Verver

Review of the DC-MAP (STECF EWG 13-05) Varese, Italië, 10-14 juni 2013	Frans van Beek Sieto Verver
Fishing Effort Part 1 (STECF EWG 13-06) Brussel 17-21 juni 2013	Peter van der Kamp
Landing Obligation in EU Fisheries (STECF EWG 13-16) Varese, Italië, 9-13 september 2013	Martin Pastoors
Effort Regimes in European Waters (STECF EWG 13-13) Ispra, Italië, 2-11 oktober 2013	Peter van der Kamp Martin Pastoors
Revision of the DCF (STECF EWG 13-18) Brussel, 25-28 november 2013	Sieto Verver Bram Couperus
Landing obligation in EU fisheries II (STECF EWG 13-17) Dublin, 26-28 november 2013	Martin Pastoors

Overige bijeenkomsten

Presentatie resultaten HAWG voor EZ en RAC Rijswijk, 15 april 2013	Niels Hintzen
Skagerrak, Management of Plaice Focus Group Charlottenlund, Denemarken, 16 april 2013	Aukje Coers
Voorbespreking WGNSSK met sector IJmuiden, 19 april 2013	David Miller Floor Quirijns Tessa van Hammen Aukje Coers
Meeting tussen Pelagische RAC en de Europese Commissie Amsterdam, 25 april 2013	Martin Pastoors Frans van Beek
Workshop to evaluate the EU management plan for Western Horse Mackerel (WKWHMAC) Kopenhagen, 18-19 juni 2013	Thomas Brunel
Workshop Lima, Equador, 26-29 juni 2013	Niels Hintzen
Presentatie Noordzee adviezen (Aukje Coers) Den Haag, 28 juni 2013	Aukje Coers David Miller Frans van Beek
PRAC meeting on discards Amsterdam, 3 juli 2013	Aukje Coers
SPRFMO La Jolla, California, 21-27 oktober 2013	Niels Hintzen

1.9 English summary

project title: Assessment and advice (project number 430-12090)

project: This project includes the following elements

1. provision of advice through ICES;
2. provision of advice through STECF;
3. a limited number of supporting activities which are essential to be able to carry out fish stock assessments and providing advice.

Advice for the management of marine fish stocks in the north east Atlantic is given by ICES. The advice is produced by expert drafting groups based on reviewed assessments of fish stocks or marine ecosystems and agreed by ACOM, the advisory committee of ICES. The Dutch contribution to all stages of this process is carried out in this project. The meetings visited in 2013 are listed in the tables above. The Dutch member of ACOM in 2013 was Floor Quirijns. The [ICES advice](#) is available through the ICES website.

Other advice has been provided through STECF, the scientific advisory body of the European Commission. Dutch member is Hans van Oostenbrugge (LEI). The STECF is supported by a number of Expert Working Groups which prepare and analyse information for STECF. These expert groups dealt with a variety of subjects. A number of meetings of these expert groups have been attended. The groups attended by Dutch experts for this project are listed below.

During the year, the Ministry was kept informed on the developments within this project. Products of this project are available from the websites of [CVO](#) and [ICES](#).

Dutch participation in ACOM web conferences in 2013				
Conference date	Web Conference	Topics	Prepared by	WebEx attended
20-feb	WCCOD	Review of the draft Red List assessment of cod (<i>Gadus morhua</i>)	Floor Quirijns	yes
22-feb	WCSANCAP	Icelandic Capelin and Sandeel	Floor Quirijns	no webex
8-mrt	WCINTRO	Introduction to ICES advice	Floor Quirijns	no webex
19-mrt	WCICAP	Icelandic capelin advice	-	-
9-apr	WCISAHA	Iceland Saithe and haddock request	Floor Quirijns	yes
23-apr	WCBYC	Bycatch of cetaceans and other protected species (EC)	Floor Quirijns	yes
6-mei	WCSalmon	Salmon advice	Floor Quirijns	yes
7-mei	WCMEG	Megrim distribution in Areas IV and Via (EU)	Floor Quirijns	no
14-mei	WCBWNSSH	Atlanto-Scandian herring and Blue whiting (NEAFC)	Floor Quirijns	yes
24-mei	WCVME	NEAFC and EC requests on Vulnerable Marine Habitats	Lisette Enserink	no webex
24-mei	WCVME	Advice on data collection issues (Fish)	Floor Quirijns	yes
28-mei	WCBS	Baltic fish stock advice & Sprat advice	Floor Quirijns	yes
31-mei	WDCFF	Advice on data collection issues (Fish)	Floor Quirijns	yes
4-jun	WCANW	Arctic North/Western fish stock advice	Floor Quirijns	yes
6-jun	WCEPMP	Technical evaluation of the eel progress reports (EC)	Floor Quirijns	no webex
12-jun	WCMSFD	OSPAR MSFD advice. Support to the technical specification and application of common indicators under D1, 2, 4, and 6	Lisette Enserink	no

19-jun	WCNS	North Sea fish stock advice & Special request on North Sea saithe, plaice and Norway pout	Tammo Bult	yes
20-jun	WCEBSA	OSPAR EBSA request	Lisette Enserink	no
21-jun	WCBBI	Bay of Biscay fish stock advice	Floor Quirijns	no
25-jun	WCCS	Celtic Sea fish stock advice	Floor Quirijns	yes
9-jul	WCHANSA	Anchovy and sardine advice	-	no
16-jul	WCWHMAC	Western horse mackerel MP	-	no webex
27-aug	WCROCKHAD	Rockall haddock MP advice (NEAFC)	Floor Quirijns	no webex
1-okt	WCREDDSP & WCWIDE	Widely distributed fish stock advice	Martin Pastoors	yes
2-okt	WCHARP	Harp and hooded seals advice	Floor Quirijns	no webex
3-okt	WCPOUT-RockHad	Norway pout advice & Rockall haddock advice	Floor Quirijns	no webex
7-okt	WCCAP	Barents Sea capelin advice	Floor Quirijns	no webex
9-okt	WCMS	Marine sediments (OSPAR)	Lisette Enserink	no webex
11-okt	WCPAND	Pandalus advice	Floor Quirijns	yes
16-okt	WCWHICOSO	Bay of Biskaye sole advice & NS Cod, Whiting MP requests	Martin Pastoors	yes
29-okt	WCNEPH	Nephrops advice (Celtic Seas) & Blue Whiting request	Floor Quirijns	no webex
6-nov	WCDCFNF	Advice on data collection issues (Non-fish)	Martin Pastoors	no
12-nov	?	Reopening Baltic Capelin	Floor Quirijns	no webex
13-nov	?	Reopening whiting and Nephrops	Floor Quirijns	no webex
15-nov	?	spatial management skates and rays	Floor Quirijns	no webex
18-nov	?	Eel	Martin Pastoors	no webex
27-nov	WCBYCS	Advice on seabird bycatch (EU)	Martin Pastoors	?
17-dec	WCSE	(EcoQO) on Seabird Population Trends	Floor Quirijns	?

2 Marktbemonstering zeevisserij

2.1 Algemeen

Het project marktbemonstering zeevisserij omvat de bemonstering van de aanvoer van de belangrijkste commerciële vissoorten in Nederland. Deze bemonstering vindt plaats op zowel Nederlandse als buitenlandse schepen die in Nederland vis aanvoeren. Het project is een voortzetting van de langjarige bemonstering die rond 1957 gestart is.

Sinds 2002 is het verzamelen van marktbemonsteringsgegevens een onderdeel van de DCR en DCF, welke de Lidstaten verplichtingen oplegt ten aanzien van de bemonsteringswijze en bemonsteringsintensiteit van de aanvoer in de Lidstaten.

Sinds 2011 is een driejarig programma van kracht dat voortvloeit uit het huidige EU Data Collection Framework (DCF). 2013 was het derde jaar van dit programma. De bemonstering is, afgezien van kleine aanpassingen, over de jaren grofweg gelijk.

De verzamelde data wordt centraal in een database opgeslagen en wordt in 2014 in de vorm van lengte- en leeftijdsverdelingen per vissoort beschikbaar gesteld aan diverse ICES werkgroepen voor het uitvoeren van toestandsbeoordelingen van de visbestanden. Daarnaast wordt de data, conform de vereisten van de DCF, op verzoek geleverd aan andere belanghebbenden zoals RAC's en coördinatie vergaderingen.

De verplichting tot het uitvoeren van dit project vloeit direct voort uit de DCF en daarmee behoren de taken tot de strikte WOT taken.

2.2 Projectbeschrijving

In de Nederlandse visafslagen worden monsters verzameld van de belangrijkste commerciële vissoorten. In beginsel worden van alle bemonsterde vissoorten de leeftijdssamenstelling bepaald en worden andere biologische kenmerken zoals gewicht, geslacht, rijpheidstadium en gonadengewicht geregistreerd. De gegevens worden, in combinatie met soortgelijke gegevens verzameld in andere landen, bestandsopnamen met onderzoeksvaartuigen en informatie uit het discardonderzoek, gebruikt voor populatie dynamische analyses die het mogelijk maken veranderingen in de visbestanden inzichtelijk te maken. Deze analyses worden hoofdzakelijk uitgevoerd in internationale ICES werkgroepen.

Tot 2009 was de bemonstering van de lengte- of leeftijdssamenstelling van de aanvoer voornamelijk gericht op het verkrijgen van informatie op soort- of bestandsniveau. Sinds het van kracht worden van de DCF in 2009 is de aandacht verschoven naar het bemonsteren van vloten, waarbij de aandacht verspreid is over de verschillende vlootsegmenten. De omschakeling van soort naar vlootbemonstering heeft tot gevolg gehad dat er, met ingang van 2009, meer soorten bemonsterd dienden te worden dan voorheen. Met name het aantal soorten waarvan de lengtesamenstelling van de vangst wordt gemeten is met ongeveer 20 uitgebreid. De bemonstering van andere biologische kenmerken zoals gewicht, geslacht, rijpheidstadium en gonadengewicht vindt nog steeds op bestandsniveau plaats.

De belangrijkste vlootsegmenten van Nederland zijn, nog steeds, de boomkor- en de pelagische vloot. Deze vloten dienen dan ook bemonsterd te worden, maar ook de garnalenvloot en bijvoorbeeld de twinrigvisserij worden bemonsterd. Hoewel de vlootsegmenten het uitgangspunt vormen voor de bemonstering, zijn het uiteindelijk vismonsters die verzameld dienen te worden. De verdere rapportage richt zich dan ook op verslaglegging van de bemonstering van de vissoorten.

De belangrijkste demersale vissoorten voor de Nederlandse kottervloot zijn; schol, tong, schar, tarbot en kabeljauw. De demersale vloot is qua omvang en in economisch opzicht de belangrijkste component van de Nederlandse visserij. Voor de Nederlandse vloot van vriestrawlers en spanners zijn haring, makreel, horsmakreel en blauwe wijting de belangrijkste pelagische vissoorten. Daarnaast worden ook de zilversmelt en Atlanto-Scandische haring aangevoerd en bemonsterd. De vangst van deze schepen is in gewicht groter maar in geldwaarde minder dan die van de kottervloot. De bemonstering van Nederlandse schepen die in gebieden buiten Europa vissen, zoals in CECAF of Pacifische wateren valt buiten de scope van dit project.

2.3 Onderdelen

2.3.1 Marktbemonstering demersale vis

Ten behoeve van de jaarlijkse toestandsbeoordeling visbestanden in die gebieden waar de Nederlandse vloot vist, worden routinematig, jaarlijks, een aantal monsters verzameld in de belangrijkste Nederlandse visafslagen. Basaal gezien is er sprake van twee typen bemonstering, de zogenoemde lengtebemonstering en de leeftijdsbemonstering. Het laatste type bemonstering is uitgebreider dan alleen het verzamelen van de leeftijd van de vis, aangezien er ook andere biologische parameters worden verzameld zoals geslacht en rijpheid.

2.3.1.1 Lengtebemonstering

De lengtebemonstering vindt in principe plaats op de afslag, tussen het sorteren en verkoop van de vis in. In de meeste gevallen heeft IMARES voldoende toegang tot de vis en kan de vis gemeten worden voordat de handel plaats heeft. Bij een aantal kwetsbare en duurdere soorten, zoals zeebaars, wil de handel niet dat de vis gebruikt wordt voor bemonstering in verband met mogelijke waardevermindering. De monsters van deze vissoorten worden dan ook normaliter gekocht om de monsters te kunnen nemen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal geplande en gerealiseerde lengtemonsters per vissoort voor 2013.

Evenals in eerdere jaren, blijkt uit deze tabel dat in een aantal gevallen het aantal geplande monsters niet is gehaald en dat soms het aantal monsters is overschreden. De planning is gebaseerd op gemiddelde aanlandingen in de jaren 2007-2008, terwijl de bemonstering is geheel afhankelijk is van de aanvoer in de afslagen. Veranderende vispatronen ten opzichte van de jaren 2007-2008 of seizoenseffecten hebben hun weerslag op de beschikbaarheid van vissoorten in 2013.

In een aantal gevallen wordt het geplande aantal monsters overschreden omdat er relatief veel aanvoer was. Dit is bijvoorbeeld het geval bij poon.

Vis meten in de afslag (foto: N. Steins)

In allee gevallen waar het aantal monsters totaal niet gehaald wordt, is dat toe te schrijven aan de (veel) lagere of zelfs geen aanvoer van die soorten ten opzichte van de ingeschatte aanvoer op basis van de gegevens uit 2007-2008. In die periode werd bijvoorbeeld relatief veel zwarte koolvis aangevoerd, terwijl dat in 2013 nauwelijks het geval was. Dit geldt ook voor soorten als heek en schelvis, bemonsteren was derhalve praktisch onmogelijk. Als de aanvoer van deze soorten in de toekomst laag blijft, dan verdwijnen deze soorten weer van de planning. Over het algemeen zijn dit geen soorten, gezien de gemiddeld lage aanvoer, waarbij Nederland een groot belang heeft.

Lengtebemonstering 2013				
Soort	Gebied	Aantal geplande monsters	Aantal gerealiseerde monsters	Realisatie
bot	27.IV,VIIId	36	37	103%
griet	27.IV,VIIId	36	36	100%
heek	27.IV,VIIId	36	5	14%
heek	27.VI	36	0	0%
kabeljauw	27.IIIaN	0*	0	0%
kabeljauw	27.IV,VIIId	40	36	90%
mul	27.IV,VIIId	24	27	113%
poon, Engelse	27.IV,VIIId	24	22	92%
poon, grauwe	27.IV,VIIId	24	24	100%
poon, rode	27.IV,VIIId	24	27	113%
schar	27.IIIaN	0*	0	0%
schar	27.IV,VIIId	36	36	100%
scharretong	27.IV,VIIId	36	0	0%
schelvis	27.IV,VIIId	36	7	19%
schol	27.IIIaN	0*	0	0%
schol	27.IV,VIIId	48	54	113%
tarbot	27.IV,VIIId	36	37	103%
tong	27.IV,VIIId	48	50	104%
tongschar	27.IV,VIIId	36	31	86%
wijting	27.IV,VIIId	36	38	106%
zeebaars	27.IV,VIIId	24	23	96%
zeeduivel	27.IV,VIIId	36	16	44%
zwarte koolvis	27.IV,VIIId	36	2	6%
zwarte koolvis	27.VI	36	0	0%
Totaal		724	508	70%

* De verplichting tot bemonsteren van de aanlandingen van deze soorten uit gebied IIIa is overgedragen aan Denemarken.

Geconcludeerd kan worden dat de belangrijkste soorten voldoende zijn bemonsterd.

2.3.1.2 Leeftijdsbemonstering

In tegenstelling tot de lengtebemonstering worden de leeftijdsmonsters meestal op het laboratorium van IMARES verwerkt na aankoop in de visafslag. Voor de meeste soorten is de restwaarde nihil na onderzoek. In een aantal gevallen zoals bij tarbot en griet is de restwaarde zodanig hoog dat de vis weer naar de afslag wordt gebracht en verkocht wordt om de kosten van de bemonstering te beperken. Tegenwoordig is het ook in sommige gevallen mogelijk deze soorten te bemonsteren na aankoop in de afslagen en dan direct terug te verkopen op de afslag na bemonstering.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal geplande en gerealiseerde leeftijdsmonsters per vissoort voor 2013.

Leeftijdsbemonstering demersale vis 2013				
Soort	Gebied	Aantal geplande monsters	Aantal gerealiseerde monsters	Realisatie
bot	27.IV,VIIId	18	18	100%
griet	27.IV,VIIId	16	16	100%
kabeljauw	27.IV,VIIId	20	20	100%
rog, blond*	27.IV,VIIId	36	18	50%
rog, gevlekt*	27.IV,VIIId	36	15	42%
rog, stekel*	27.IV,VIIId	36	20	56%
schar	27.IV,VIIId	16	16	100%
schol	27.IV,VIIId	64	64	100%
tarbot	27.IV,VIIId	16	16	100%
tong	27.IV,VIIId	64	64	100%
tongschar	27.IV,VIIId	16	16	100%
zeebaars	27.IV,VIIId	4	4	100%
Totaal		342	287	84%

* Bij roggen wordt geen leeftijd bepaald, er worden wel uitgebreide lengtemonsters genomen waarbij lengte, gewicht, geslacht en in geval van mannelijke dieren geslachtsrijpheid wordt bepaald.

Zeebaars wordt, op basis van de DCF, in beginsel eens per 3 jaar bemonsterd, terwijl andere soorten ieder jaar bemonsterd worden. Zeebaars was in 2010 bemonsterd en conform de DCF ook weer in 2013.

In het algemeen zijn de geplande aantallen monsters gehaald, alleen voor roggen is dat niet gelukt. Dit komt mede door de aanvoerreductie gedurende 2013.

2.3.2 Marktbemonstering pelagische vis

Pelagische vis wordt niet verhandeld op een afslag maar gaat bij binnenkomst van de schepen direct de vrieshuizen in, waar de reeds aan boord diepgevroren vis opgeslagen wordt. Er is geen toegang tot de vis mogelijk, derhalve worden de monsters aan boord verzameld door personeel aan boord van de trawlers dat door IMARES is geïnstrueerd. De diepgevroren monsters en bijbehorende gegevens worden door IMARES medewerkers opgehaald in de haven na aankomst van het schip en de monsters worden op IMARES verwerkt.

De lengte- en leeftijdsbemonstering lopen gelijk op bij pelagische monsters aangezien van alle monsters een complete lengteverdeling gemaakt wordt alvorens daaruit een naar lengte gestratificeerd leeftijdsmonster te selecteren.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal geplande lengte- en leeftijdsmonsters voor de pelagische bemonstering in 2013.

Lengte- en leeftijdsmonsters pelagische vis 2013				
Soort	Gebied	Aantal geplande monsters	Aantal gerealiseerde monsters	Realisatie
blauwe wijting	27.All	75	75	100%
haring	27.I,IIa	20	6	30%
haring	27.IV,VIIId	107	135	126%
horsmakreel	27.All	50	75	150%
horsmakreel	27.IV,VIIId	50	25	50%
makreel	27.All	39	17	44%
makreel	27.IV,VIIId	10	32	320%
zilversmelten	27.All	12	8	67%
totaal		363	398	110%

De realisatie wijkt in een aantal gevallen (sterk) af van de geplande bemonstering. Deze afwijking wordt voornamelijk veroorzaakt door het "volgen" van de vloot. De monsters worden genomen aan boord van geselecteerde schepen, waardoor de locatie van de monstername afhankelijk is van de keuze voor de visgronden door de reder of schipper. De bemonstering volgt hiermee de vloot, waardoor er wel een goede dekking van de actuele visserijactiviteiten is, maar er soms afgeweken wordt van de planning. Op soort niveau is aan het geplande aantal monsters voldaan met uitzondering van haring en zilversmelten. Bij zilversmelt is het aantal geplande monsters niet gehaald vanwege de beperkte vangsten, bij haring zijn er vanwege de grote spreiding van de vloot meer monsters genomen om deze spreiding goed te kunnen bemonsteren.

2.3.3 Marktbemonstering Noorse kreeft en garnalen

Buiten de vissoorten om worden ook twee soorten schaaldieren bemonsterd; Noorse kreeft (*Nephrops norvegicus*) en gewone garnaal (*Crangon crangon*). De bemonstering van deze soorten neemt een bijzondere positie in omdat van deze soorten geen leeftijd bepaald kan worden, maar wel het geslacht en, in geval van vrouwelijke exemplaren, de rijpheid. In deze gevallen wordt er over uitgebreide lengtemonsters gesproken.

Bemonstering vond hoofdzakelijk plaats op de afslag, waar monsters aangekocht worden voor verdere verwerking op IMARES. Onderstaande tabel geeft de geplande en gerealiseerde bemonstering voor 2013 weer.

Lengtemonsters kreeftachtigen 2013					
Soort	Gebied	Aantal geplande uitgebreide monsters	Aantal geplande monsters	Aantal gerealiseerde uitgebreide monsters	Aantal gerealiseerde monsters
gewone garnaal	27.IV,VIIId	6	24	6	28
Noorse kreeft	27.IV,VIIId	24	24	24	24

2.3.4 Overige activiteiten

De data van de lengte- en leeftijdsmonsters voor de marktbemonstering wordt op IMARES opgeslagen in een centrale database (FRISBE). De bemonsteringsgegevens worden op verzoek ook beschikbaar gesteld aan andere belanghebbenden en de data is beschikbaar gemaakt voor evaluatie

en coördinatie van de bemonstering in de Regionale Database FishFrame welke bij ICES in Kopenhagen *gehost* wordt.

Evenals in voorgaande jaren wederom tijd besteed aan het controleren en importeren van zowel recent verkregen data als historische data in FRISBE. Dit proces is zeer tijdrovend en werd in 2013 afgerond voor de historische data van de leeftijdsmonsters.

In 2013 is deelgenomen aan de voor dit project van belang zijnde ICES Planning Group on Commercial Discards and Biological Sampling (PGCCDBS) welke in februari gehouden werd in Belfast.

Alle activiteiten rondom de marktmonitoring zijn beschreven in een Handboek. Dit Handboek is voor 2013 up-to-date gebracht aan het begin van 2013. Eind 2013 is het handboek voor 2014 gepubliceerd.

2.4 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

ICES-ACOM 2013. Report of the Planning Group on Commercial Catches, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS) 18 -22 February 2013 Belfast, Northern Ireland. ICES CM 2013/ACOM:49

Leijzer, T.B., R.A. Bol and S.W. Verver. 2013. Market sampling of landings of commercial fish species in The Netherlands in 2010, 2011 & 2012. Intern CVO rapport 13.011

Verver, S.W. 2013. Handboek marktmonitoring 2013. Intern CVO rapport; CVO 13.004

Verver, S.W. 2013. Handboek marktmonitoring 2014. Intern CVO rapport; CVO 13.012

Bolle, L.J. *et al* 2013. Handboek leeftijdsbepalingen (versie 2). Intern CVO rapport; CVO 13.014

2.5 Nota's

Verver, S.W. 2013. Report of the meeting of the Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS). Belfast, 18 – 22 February 2013. Nota CVO/13.IMA0192.FvB.jd

2.6 Vergaderingen en werkgroepen

Planning Group on Commercial Catches, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS) Belfast, 18-22 februari 2013	Sieto Verver Edwin van Helmond
Workshop of National Age Readings Coordinators (WKNARC2) Horta, Azores, Portugal, 13-17 mei 2013	Loes Bolle

2.7 English summary

project title: Market sampling marine fish stocks (project number 430 12100)

project: Samples of commercial landings have been taken in fish ports in the Netherlands or obtained directly from commercial vessels. These are analysed on biological parameters (age, length, sex, growth and maturity stage). The sampling intensity is defined by the DCF and depends on the amount of landings from the stock in the Netherlands. In 2013, the following demersal stocks were sampled for length in the North Sea-area: flounder, brill, hake, cod, red mullet, grey gurnard, tub gurnard, red gurnard, dab, megrim, haddock, plaice, sole, turbot, lemon sole, whiting, anglerfish, saithe, *Nephrops* and *Crangon*. The following demersal stocks were sampled for age and other biological parameters: flounder, brill, cod, rays, dab, plaice, turbot, sole and sea bass. In addition to the demersal sampling, pelagic stocks were sampled as well. These samples were derived from fisheries throughout the Northeast Atlantic area for the following stocks: blue whiting, herring, horse mackerel, mackerel and greater argentine. In general the number of samples taken met the target set for each species.

The biological data were stored in the central database of IMARES and will mainly be used to construct age compositions for the fleet's landings in the Netherlands which are used by ICES assessment working groups in 2014 for stock assessments.

3 Bestandsopnamen op zee

3.1 Algemeen

De bestandsopnamen vormen een onderdeel van de verplichting in het EU Data Collection Framework (DCF, Council regulation Nr. 199/2008). De meeste bestandsopnamen worden uitgevoerd in samenwerking met visserijonderzoeksinstituten uit andere Europese landen en alle bestandsopnamen worden gecoördineerd door de International Council for the Exploration of the Sea (ICES).

De bestandsopnamen met zeegaande onderzoeksvaartuigen verschaffen visserij-onafhankelijke schattingen van de jaarlijkse aanwas aan jonge vis en de hoeveelheid volwassen vis, en zijn daarom een belangrijk onderdeel van de toestandsbeoordeling van een aantal commerciële zeevisbestanden. Behalve gegevens over de commerciële soorten, wordt ook informatie verzameld over alle niet-commerciële vissoorten en het macro-benthos die in de vangsten voorkomen. Hierdoor vormen de bestandsopnamen de belangrijkste informatiebron voor de bestudering van veranderingen die optreden in de mariene visfauna door bijvoorbeeld effecten van visserij of klimaatverandering. Tevens maakt dit de bestandsschattingen tot een bron van informatie ten behoeve GES indicatoren.

De digitalisering van meeste gegevens die tijdens de bestandsopnamen worden verzameld, gebeurt op zee. Hiervoor is het programma Billie Turf ontwikkeld, waarin alle karakteristieken van de vis-, ei- en larvensurveys kunnen worden ingevoerd. Gegevens over de positie, waterdiepte, beviste afstand, etc. worden direct vanaf de GPS en het scheepssysteem digitaal opgeslagen. Na iedere survey worden de met Billie Turf ingevoerde data na een controle volgens vaste procedures toegevoegd aan de centrale database op IMARES voor biologische gegevens: FRISBE. Vanuit deze database worden subsets van de gegevens vervolgens toegeleverd aan internationale databases bij ICES of aan collega-instituten om analyses van de complete datasets mogelijk te maken. Sinds 2011 wordt aan boord van alle schepen ook de informatie op de brug direct digitaal opgeslagen.

De resultaten van de surveys zijn beschikbaar op de website www.cvo.wur.nl. Tijdens de blauwe wijting survey, makreel eisurvey, haring echosurvey en BTS Tridens is een weblog bijgehouden. Deze zijn te vinden via <http://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/imares/Weblogs.htm>

3.2 Onderdelen

3.2.1 International Bottom Trawl Survey (IBTS)

De R.V. 'Tridens' nam als coördinerend vlaggenschip deel aan de International Bottom Trawl Survey (IBTS) in de Noordzee en het Skagerrak/Kattegat gedurende de weken 4-8. Overige deelnemende landen waren Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Noorwegen, Schotland en Zweden. Tijdens deze survey wordt overdag de visfauna bemonsterd met een ottertrawl (GOV), en 's nachts wordt op haringlarven gevist met een planktonnet (MIK). De gegevens worden gebruikt bij de toestandsbeoordelingen van verschillende commerciële soorten (o.a. haring, kabeljauw, schelvis, wijting) om de sterkte van de jongste jaarklassen te schatten en om de bestandsschatting (stock assessment)

te kalibreren. Daarnaast zijn de gegevens van deze bestandsopnamen belangrijk voor het onderzoek naar veranderingen in het Noordzee ecosysteem, en naar de invloed die de visserij op het ecosysteem heeft.

In 2013 is de IBTS goed verlopen, mede dankzij het ruilen van een aantal stations met de Denen. Door slecht weer had de Tridens een aantal ver weg liggende stations niet kunnen bemonsteren. De Dana heeft deze stations bevestigd en in ruil daarvoor heeft de Tridens een aantal stations dichtbij het eigen bemonsteringsgrid bevestigd.

Tijdens de IBTS is gebruik gemaakt van nieuwe apparatuur om de netgeometrie te bepalen. Dit werkte niet naar behoren, met name omdat de bemanning nog niet bekend was met het systeem. Hierdoor zijn niet voor alle trekken correcte gegevens beschikbaar over de netgeometrie.

3.2.2 Makreel- en horsmakreel eisurveys

De driejaarlijkse makreeleisurvey ging in 2013 van start met serieuze technische problemen. Na drie weken in het dok gelegen te hebben vertrok de Tridens voor een drieweekse reis zonder goed functionerende visliet. Dit heeft de visbemonstering in het eerste deel van de survey gehinderd. Het minimale aantal vismonsters is wel genomen, maar aangezien andere landen ook al problemen hadden gehad, was het wenselijk om meer te kunnen doen. Bovendien moest door deze technische problemen in Brest tijdens een break een nieuwe monteur aan boord komen die vervolgens ook weer afgezet moest worden. Het weer was slecht, met name in het eerste deel van de survey. De communicatie tussen Tridens, vaartuigencommissie IMARES en Min EZ was goed, waardoor iedereen op de hoogte was van en er overeenstemming was over de besluiten die genomen moesten worden.

Voor een vergelijking van verschillende eisurvey methoden en exacte bepaling van paaimoment op de dag was er in beide periodes van de Tridens bemonstering een 24 uren station gepland.

Vanwege de technische problemen en het slechte weer is in het eerste deel van de survey het 24 uren station overgeslagen en zijn er een minimaal aantal planktonmonsters verzameld.

Het tweede deel van de survey is beter verlopen, in de mid-cruise break is software vervangen en getest of er vervolgens gevestigd kon worden. In het tweede deel zijn daarom voldoende vismonsters verzameld, waaronder één trek met makreel van 10 cm. Er zijn relatief weinig makreel eieren aangetroffen in het gebied waar de Tridens heeft bemonsterd. Dit is in lijn met waarnemingen van andere landen die ook in mei en juni bemonsterd hebben. Achteraf bleek dat de paaipiek van makreel dit jaar al in maart viel wat de lage aantallen eieren in de latere maanden verklaard. Voor horsmakreel viel de paaipiek wel in de tweede bemonstering van de Tridens, zoals in voorgaande jaren.

3.2.3 Akoestische survey op blauwe wijting (IBWSS)

In maart-april nam IMARES met de R.V. 'Tridens' gedurende drie weken deel aan de International Blue Whiting Spawning stock Survey in het gebied ten westen van de Britse Eilanden. De EU participatie en financiering van deze survey zijn geregeld tussen de belangrijkste lidstaten die blauwe wijting vangen (Denemarken, Ierland, Nederland, Frankrijk, Duitsland en Spanje). De deelnemende landen zijn Noorwegen, EU (de Tridens met aan boord Nederlandse, Duitse en Deense onderzoekers en het Ierse schip de R.V. Explorer), Rusland en de Faeröer. In 2013 trok Noorwegen zich op het laatste moment uit de survey terug waardoor de vaarplanning moest worden aangepast.

De plankton torpedo wordt gebruikt voor het vissen om makreeleieren.
CVO rapport 14.001 Jaarverslag WOT visserij 2013

Het doel van de survey is het maken van een schatting van de grootte van het bestand van blauwe wijting gedurende de paaitijd, welke wordt gebruikt als een "tuning index" in de toestandsbeoordeling van deze soort door de ICES Working Group for Widely Migrating Stocks (WGWISE).

Door transecten te varen in het gebied wordt met behulp van akoestische apparatuur de totale hoeveelheid blauwe wijting geschat. Daarnaast wordt er gevist met een pelagische trawl om de lengte- en leeftijdssamenstelling van de soort te bepalen.

In 2013 was het alleen gedurende de eerste week van de survey slecht weer, maar aangezien in deze periode slechts gestoomd moest worden, heeft dit de bemonstering niet negatief beïnvloed. Door het goede weer in de overige periode kon, ondanks dat Noorwegen dit jaar niet mee deed, de survey geheel worden uitgevoerd. Net als vorig jaar is de survey vanuit IJmuiden gecoördineerd, wat de kwaliteit ten goede is gekomen omdat het hele gebied systematisch is bestreken. Er is veel blauwe wijting gezien. De IMARES visgegevens zijn op de dag na binnenkomst gecontroleerd, in de database geïmporteerd en aan de postmeeting aangeleverd.

Tijdens de survey is gebruik gemaakt van Twitter en een weblog

<http://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/imares/Weblogs/Survey-Blauwe-wijting.htm> om volgers op de hoogte te houden van de survey. Na de survey is een artikel in Visserijnieuws gepubliceerd over de survey. Direct na de blauwe wijtingsurvey worden in een internationale bijeenkomst de gegevens van de survey opgewerkt. Deze vond in 2013 plaats in Kopenhagen.

3.2.4 Haringsurveys

*Potjes met haringlarven
aan boord van de Tridens*

In 2013 werd in internationaal verband meegewerkt aan drie verschillende haringsurveys, de Haringlarven Surveys (IHLS), de Haring Echo Survey in de Noordzee (NHAS), en de Atlanto-Scandische Haring Survey (ASH).

3.2.4.1 Haringlarven Surveys (IHLS)

In de Noordzee en in het Kanaal werden in 2013 door de R.V. 'Tridens' drie haringlarvensurveys uitgevoerd in januari, september/oktober en december. De surveys in januari en december duurden elk een week en werden in de zuidelijke Noordzee en het Kanaal uitgevoerd, de survey in het najaar nam twee weken in beslag en vond plaats in de westelijk centrale Noordzee. Deze surveys worden in samenwerking met Duitsland uitgevoerd en geven waardevolle informatie over de omvang van het volwassen haringbestand. De gegevens wordt gebruikt door de ICES haring assessment werkgroep (HAWG) bij de toestandsbeoordling.

De haringlarvensurvey van januari is zonder problemen verlopen. De haringlarvensurvey in september startte met veel wind maar is uiteindelijk toch met minimale wijzigingen uitgevoerd omdat het weer aan het einde van de survey extreem goed was. Tijdens de haringlarvensurvey in december 2013 zijn uitzonderlijk weinig haringlarven gevangen.

3.2.4.2 Haring Echo Survey (NHAS)

In juni/juli nam de R.V. 'Tridens' gedurende vier weken deel aan de internationale haring akoestische survey in

*Haringvangst aan boord van de Tridens tijdens de
NHAS*

de Noordzee. Naast Nederland nemen Schotland, Duitsland, Denemarken en Noorwegen deel aan de survey. Het doel van de survey is het maken van een schatting van de grootte van de Noordzee haring populatie. Deze schatting wordt gebruikt als een "tuning index" door de ICES Herring Assessment Working Group (HAWG) om de omvang van de populatie vast te stellen. Door transecten te varen in het gebied wordt met behulp van echoapparatuur de totale hoeveelheid haring en sprot geschat. Daarnaast wordt er gevestigd met een pelagische trawl om de lengte-, geslachtsrijpheid- en leeftijdssamenstelling van de soorten te bepalen. Gedurende de eerste kalibratieweek is extra aandacht besteed aan de ontwikkeling van technische werkzaamheden, de overige 3 weken is de werkelijke bestandsopname uitgevoerd. Door de kalibratieweek als losse week in te plannen is er voldoende tijd om de survey goed uit te voeren.

Tijdens de survey is een weblog bijgehouden door de onderzoekers aan boord. Deze is te lezen op <http://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/imares/Weblogs/Survey-haring-en-sprot.htm>

3.2.4.3 Atlanto-Scandische Haring Survey (ASH)

In EU-verband werd in 2013 een bijdrage geleverd aan de internationale akoestische survey op Atlanto-Scandische Haring (ASH). Naast de EU, nemen in deze survey de volgende landen deel: Noorwegen, IJsland, Faeröer en Rusland. Deze survey levert ook data op voor de bestandschatting van blauwe wijting. In 2013 werd deze survey uitgevoerd door de R.V. 'Dana' uit Denemarken met aan boord onderzoekers uit Denemarken, Duitsland, Zweden, Engeland, Ierland en Nederland. Voor Nederland zijn twee IMARES medewerkers mee geweest, één tijdens de eerste en één tijdens de tweede helft van de survey. Naast het verzamelen van hydro-akoestische gegevens voor de bestandsschatting van haring en blauwe wijting, worden tijdens deze survey ook planktonmonsters verzameld met een WP2-net en worden er hydrografische metingen verricht. De survey levert een schatting van de omvang van het Atlanto-Scandische haring bestand op, welke wordt gebruikt bij de toestandsbeoordeling door de ICES Working Group on Widely Migrating Stocks (WGWIDE).

Hydrografische waarnemingen op het Deense onderzoeksvaartuig 'Dana' tijdens de ASH

3.2.5 Platvissurveys

Er werden door Nederland drie verschillende platvissurveys uitgevoerd, te weten de Beam Trawl Survey (BTS), de Demersal Young Fish Survey (DYFS) en de Sole Net Survey (SNS). De surveys vinden plaats in verschillende gebieden en zijn gericht op verschillende leeftijdsgroepen van de belangrijkste commerciële soorten schol en tong. De surveys worden gecoördineerd door de ICES Working Group on Beam Trawl Surveys ([WGBEAM](#)).

De gegevens worden o.a. gebruikt door verschillende ICES assessment werkgroepen, waaronder de

Working Group on the Assessment of Demersal Stocks in the North Sea and Skagerrak ([WGNSSK](#)) en de Working Group on Crangon Fisheries and Life History ([WGCRAN](#)).

3.2.5.1 Beam Trawl Survey (BTS)

De Beam Trawl Survey (BTS) werd in de periode augustus/ september uitgevoerd, door de R.V. 'Isis' gedurende vijf weken in de zuidoostelijke Noordzee en door de R.V. 'Tridens' gedurende vier weken door in de westelijke, centrale en zuidoostelijke Noordzee. Het standaard vistuig voor beide schepen is een 8-meter boomkor. Doel van deze internationale survey is het verkrijgen van visserijonafhankelijke schattingen van de dichtheid van de meest algemene (oudere) leeftijds-groepen van tong en schol t.b.v. stock assessment. Behalve gegevens over demersale vissen, levert deze survey ook unieke gegevens over het voorkomen van macro-epibenthos in het onderzoeks-gebied. De BTS wordt tevens uitgevoerd door België, Engeland en Duitsland in de Noordzee. Frankrijk voert een tongsurvey uit in de Golf van Biskaje. Engeland voert ook een BTS uit in het Kanaal en de Ierse zee. De surveys zijn internationaal niet gestandaardiseerd maar er wordt wel gezamenlijk gerapporteerd in ICES verband (WGBEAM).

In 2013 zijn op de Tridens wederom vertegenwoordigers vanuit de visserij(platvis)sector meegevoerd, wat heeft geleid tot een beter beeld van de survey bij de sector en betere communicatie tussen IMARES en de sector over de boomkorsurveys. In Visserijnieuws zijn diverse artikelen over de BTS verschenen.

De BTS Isis startte met vertraging omdat de tuigen nog niet aan boord waren. Maandagavond kon worden uitgevaren. Op de woensdagochtend in de eerste week ging één van de lieren stuk waardoor de rest van de week niet meer gevist kon worden. Dankzij het mooie weer in de rest van de weken is het programma uiteindelijk binnen de tijd toch afgerond.

De BTS Tridens startte ook met vertraging door technische en organisatorische problemen. Dankzij het mooie weer en ondanks één verwaaidag is de survey uiteindelijk goed uitgevoerd. Er zijn drie geplande stations niet bevist. Deze worden allemaal niet gebruikt in de indexberekening voor schol.

Tijdens de BTS Tridens is een weblog bijgehouden: <http://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/imares/Weblogs/Boomkorsurvey.htm>.

3.2.5.2 Sole Net Survey (SNS)

De Sole Net Survey (SNS) richt zich specifiek op het verkrijgen van indices voor het schatten van de omvang van de jaarklassen van tong en schol op 1-, 2- en 3-jarige leeftijd, die van belang zijn bij het opstellen van vangstprognoses. Door uitval van de lier vroeg in de survey dreigde de survey met de R.V. 'Isis' in het water te vallen. Uiteindelijk is het onderzoek met de GO58 uitgevoerd binnen de surveyperiode, onder andere omdat in het weekend is doorgevist. Het schip leent zich echter eigenlijk niet voor meerdaagse trips vanwege de omvang van het schip en de beperkte werkruimte aan boord.

3.2.5.3 Demersal Young Fish Survey (DYFS)

De Demersal Young Fish Survey (DYFS) is een internationale bestandsopname (België, Duitsland, Nederland in de zuidoostelijke Noordzee, Engeland in de zuidwestelijke Noordzee), uitgevoerd met een garnalenvistuig, gericht op garnalen en 0- en 1-jarige tong en schol in de continentale kustgebieden van de Noordzee en aangrenzende estuaria. De survey bemonstert bovendien de veranderingen in de fauna van deze gebieden. Het Nederlandse deel van de DYFS werd uitgevoerd langs de kust van Zeeland tot Denemarken met de R.V. 'Isis' (vijf weken in september en oktober), in de Zeeuwse estuaria met de R.V. 'Schollebaar' (drie weken in september) en in de Waddenzee door de R.V. 'Stern' (vijf weken in augustus en september). Wegens slechte weersomstandigheden in 2013 is de DYFS-Isis een halve week verlengd. Het programma is hierdoor nagenoeg afgerond.

3.2.6 Coördinatie

Internationale coördinatie

Alle surveys worden in internationaal verband gecoördineerd middels verschillende ICES planning- en werkgroepen. De tabel in sectie 3.4 geeft een overzicht van deze groepen, waar en wanneer ze hebben plaatsgevonden, en wie de deelnemers namens IMARES waren.

De IBTS survey wordt gecoördineerd door de ICES International Bottom Trawl Survey Working Group [IBTSWG](#). Nederland coördineert in deze groep de IBTS in het eerste kwartaal in de Noordzee. De eisurveys op makreel worden gecoördineerd door de ICES Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys ([WGMEGS](#)). Sinds 2013 is Cindy van Damme (IMARES) samen met Finlay Burns (Schotland) voorzitter van deze groep. De haringsurveys in de Noordzee (IHLS en NHAS), de ASH en de blauwe wijting survey worden gecoördineerd door de ICES Working Group for International Pelagic Surveys ([WGIPS](#)). De platvissurveys worden gecoördineerd door de ICES Working Group on Beam Trawl Surveys ([WGBEAM](#)).

Projectteam Surveys Zout

In 2013 vergaderde het projectteam 'Surveys Zout' zes keer regulier, met als doel het gezamenlijk stroomlijnen van een goede uitvoering van de verschillende bestandsopnames. Behalve de voortgang en evaluatie van de surveys, werden o.a. kwaliteitsborging en aanschaf van nieuw materiaal besproken. Hiernaast heeft nagenoeg elke survey afzonderlijk een voorbespreking gehouden met alle betrokkenen (voor zover aanwezig), alsmede een nabeschuiving om eventuele verbeterpunten vast te stellen.

In het kader van expertise-uitwisseling zijn met een aantal andere landen afspraken gemaakt voor het uitwisselen van medewerkers op een budgetneutrale basis. Medewerkers van IMARES hebben extra akoestische experts geleverd gedurende de ASH op het Deense onderzoeksvaartuig Dana.

Vaartuigen

In 2013 is een aantal maal overlegd met EZ en de Rijksrederij (RWS) over de inzet, aanpassing en mogelijke vervanging van schepen. Voor de Tridens is eind 2013 besloten om een refit te doen.

Kwaliteit

In januari 2013 is voor de vierde maal het kennisniveau van IMARES medewerkers op het gebied van demersale vis en macro-zoobenthos onderzocht. Een jaarlijkse test van het kennisniveau geeft inzicht in de kwaliteit van de identificatie van demersale vis- en benthos soorten en biedt de mogelijkheid om het kennisniveau te verhogen indien noodzakelijk. Daarnaast is in 2013 een soortgelijke test uitgevoerd voor grondels en haaien en roggen. De rapportage hiervan is samengevoegd met de resultaten van de determinatieworkshop van grondels, die slechts voor een beperkt aantal mensen was georganiseerd.

In december 2013 is in teamverband gezamenlijk een halve dag gewerkt aan de aanpassing van het handboek bestandsopnamen zout en de update wordt begin 2014 gepubliceerd.

3.2.7 Database en software

Alle gegevens van de vissurveys (BTS, SNS, DYFS, IBTS), de ei- en larvensurveys (IHLS, makreel- en horsmakreel eisurvey) alsmede de gegevens van de vistrekken uit de akoestische surveys (NHAS, blauwe wijtingsurvey) zijn opgeslagen in de centrale IMARES database FRISBE. Voordat de gegevens in de database worden opgeslagen, worden ze via een standaardprocedure gecontroleerd. De centrale opslag van de akoestische data bij IMARES is in ontwikkeling.

Daarnaast worden kopieën van de survey gegevens opgeslagen in internationale databases.

Een kopie van de Nederlandse BTS en IBTS-gegevens surveygegevens is opgeslagen in de internationale Database for TRAWL Surveys (DATRAS) bij ICES in Kopenhagen en beschikbaar voor

de diverse ICES assessment werkgroepen zoals HAWG, WGNSSK en WGENW. Sinds 2010 is het DATRAS User Advisory Panel (DUAP) ingesteld, een online panel waar iedereen die met DATRAS werkt lid van kan worden. DUAP adviseert het ICES Datacentre over DATRAS onderwerpen en DATRAS gebruikers kunnen elkaar helpen met het oplossen van problemen. Ingeborg de Boois is coördinator van DUAP. DUAP rapporteert jaarlijks aan de ICES operationele groep Data and Information Group ([DIG](#)). In januari 2013 heeft de ICES DATRAS data Review Priorities and checking Procedures ([WKDATR](#)) onder voorzitterschap van Ingeborg de Boois en Neil Holdsworth voorstellen voor verbetering gedaan en voor nieuwe standaard output.

De data van de horsmakreel en makreel eisureys zijn ondergebracht bij de visserijinstituten IEO (Spanje) en FRS (Schotland) en sinds december 2012 ook publiek beschikbaar via <http://eggsandlarvae.ices.dk/>. De akoestische data van de blauwe wijting survey zijn toegevoegd aan een internationale database welke gehuisvest is op het visserijinstituut van de Faeröer-eilanden. De vangstgegevens van de haringsurvey in de Noordzee zijn toegevoegd aan internationale databases, welke zijn ondergebracht op het Duitse visserijinstituut TI (IHLS-gegevens), het Deense visserijinstituut DTU Aqua (NHAS gegevens) en het Faroer instituut Havstovan (ASH gegevens).

3.3 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

3.3.1 ICES werkgroep rapporten en werkdocumenten

- Burns, F., van Damme, C., Ulleweit, J. Fonn, M., Thorsen, A. and Franco, C. 2013. 2013 Mackerel and Horse Mackerel Egg Survey. Preliminary Results. WD presented to WGWIDE, 2013
- Fässler, S., S. Gastauer, T. Pasterkamp, K. Bakker, E. Armstrong, D. Thijssen, M. Schaber, J. Keating, C. O'Donnel, E. Mullins, G. Johnston, N. Keogh, A. Pronyuk, M. Rybakov, S. Kharlin, S. Tatiana, V. Alexey, A. Krysov, V. Anthonypillai, Ø. Tangen, Å. Høines, J.A. Jacobsen, E. Mortensen, P. Vestergaard and L. Smith. 2013, International Blue whiting Spawning Stock Survey (IBWSS) Spring 2013. Working Document to WGIPS (Jan 2014) and WGWIDE (Aug 2013)
- Hal, R. van. 2013. Marine litter in the Dutch, French and Norwegian IBTS Q1 2013. Working Document WD 3 to IBTSWG 2013
- ICES-SSGESST. 2013. Report of the International Bottom Trawl Survey Working Group (IBTSWG), 8-12 April 2013, Lisbon, Portugal. ICES CM [2013/SSGESST:10](#). 272 pp.
- ICES-SSGESST 2013. Report of the Working Group on Beam Trawl Surveys (WGBEAM). 23-26 April 2013 Ancona, It. [ICES CM 2013/SSGESST:12](#) REF. SCICOM & ACOM
- ICES-SSGESST 2013. Report of the Study Group on Calibration of Acoustic Instruments in Fisheries Science (SGCal). 20 April 2013. Pasaia, Spain. [ICES CM 2013/SSGESST:03](#) REF. WGFASST, SCICOM & ACOM
- ICES-SSGESST 2013. Report of the Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys (WGMEGS). By Correspondence. [ICES CM 2013/SSGESST:04](#) REF. SCICOM, WGISUR, ACOM & WGWIDE
- ICES-SSGESST 2013. Manual for the mackerel and horse mackerel egg surveys (MEGS): Sampling at sea. Version 1.2. opgenomen als Annex 4 in Report of the Working Group on Mackerel and Horse Mackerel Egg Surveys (WGMEGS). By Correspondence. [ICES CM 2013/SSGESST:04](#) REF. SCICOM, WGISUR, ACOM & WGWIDE
- ICES-SSGESST 2013. Report of the Workshop of SSGESST expert groups chairs (WKESST), 19-20 September 2013, Reykjavik Iceland, [ICES CM 2013/SSGESST:06](#) REF. SCICOM & SSGESST EGS

3.3.2 IMARES en CVO rapporten

- Bolle, L., A. Dijkman-Dulkes, T. Pasterkamp, M. de Vries en H. Wiegerinck. 2013. Reisverslagen 2013 van de Sole Net Survey (SNS) en Demersal Fish Survey (DFS) Intern Rapport 13.018
- Boois, I.J. de. 2013. Species identification workshop 2013: demersal fish and macro-zoobenthos. IMARES report 13.004
- Boois, I.J. de. and L. Bolle. 2013. Species identification workshop 2012 and 2013: Gobies and Elasmobranchs. IMARES report 13.009
- Boois, I.J. de, en M. van Asch. 2013. DFS visgegevens Oosterschelde: IMARES rapport C118/13
- Boois, I.J. de, L.T. Teal, B. van Os-Koomen en T. Pasterkamp. 2013. Reisverslag BTS 2013. IMARES Rapport 13.017
- Damme, C.J.G. van, 2014. Herring larvae surveys 2012-2013: Survey reports and results. Report 14.001

Damme, C.J.G. van, 2014. Atlantic mackerel and horse mackerel egg survey 2013: Dutch participation. Report 14.002

Fässler, S.M.M. and A.S. Couperus. 2013. North Sea hydro acoustic herring survey Survey report for R/V "TRIDENS". 24 June - 19 July 2013. Internal report number 13.014

Gastauer, S., Bakker, K., Pasterkamp, T., Armstrong, E. and D. Thijssen. Cruise report hydro-acoustic survey for blue whiting (*Micromesistius poutassou*) with F.R.V. "Tridens", 24 March - 14 April 2013. Institute for Marine Resource & Ecosystem Studies, IJmuiden, The Netherlands. reference

Hal, R. van. 2013. Reisverslag IBTS-Q1 2013. IMARES rapport C13.005

3.3.3 Nota's

Boois, I.J. de. 2013. Report on the ICES Working Group on Beam Trawl Surveys 2013. Nota CVO/13.IMA0564.FvB.jd

Boois, I.J. de. 2013. Report of the meeting of the Working Group on Integrating Surveys for the Ecosystem Approach (WGISUR) 2013. Nota CVO/13.IMA0906.IdB.lcs

Fässler, S.M.M. Fässler and S. Gastauer. 2013. Report on meeting of the ICES Working Group for International Pelagic Surveys (WGIPS), 3 – 7 December 2012, at ICES HQ, Copenhagen, Denmark. Nota CVO/13.IMA0047.FvB.jd

Hal, R. van, and I.J de Boois. 2013. Report of the meeting of the IBTS Working Group in Lisbon, Portugal, held 8-12 April 2013. Nota CVO/13.IMA0549.FvB.mw

3.3.4 Reisplannen

Bolle, L.J. 2013. Reisprogramma DFS & SNS najaar 2013

Boois, I.J. de. 2013. Reisprogramma BTS 2013.

Damme, C.J.G. van. 2013. Reisprogramma Haringlarven survey Januari 2013

Damme, C.J.G. van. 2013. Reisprogramma Haringlarven survey September 2013

Damme, C.J.G. van. 2013. Reisprogramma Haringlarven survey December 2013

Fässler, S.M.M. 2013. Cruise plan Tridens: Hydro acoustic survey – Blue whiting (19.3.-12.4.2013)

Fässler, S.S.M. 2013. Cruise plan Tridens: Hydro acoustic survey – North Sea herring, 24 June – 19 July 2013

Hal, R. van. Reisprogramma IBTS 2013

3.3.5 Pers

Visserijnieuws 2013. ICES: Paaiseizoen Kanaalharing verlengd. *Grote toename bestand in zuidelijke Noordzee*. Visserijnieuws 2013 33(25)

Visserijnieuws 2013. Bedrijfssurvey 'op de helft'. *UK45 en OD1 doen weer wetenschappelijke trekken*. Visserijnieuws 2013 33(32)

Visserijnieuws 2013. Kleine tong, overal schol. *Bedrijfssurvey OD1 en UK45*. Visserijnieuws 2013 33(35)

Visserijnieuws 2013. Vervangen netjes geen overbodige luxe. *Jaap Krijnen prijst betrokkenheid op onderzoeksvaartuig 'Tridens' bij boomkorvisserij*. Visserijnieuws 2013 33(37)

Martens, A. Eieren op zee. VPRO gids week 24/2013, ook via <http://www.wetenschap24.nl/nieuws/artikelen/2013/juni/Eieren-op-zee.html>

Hoe?Zo! Radio woensdag 12 juni 2013, te beluisteren via <http://www.wetenschap24.nl/programmas/hoezo-radio/Uitzendingen/2013/juni/12-06-2013-mysterieuze-stenen.html>

<http://www.visserijnieuws.nl/component/content/article/70-archief-2011/8440-geen-waarnemer-vlaamse-boomkorsurvey.html>

<http://www.visserijnieuws.nl/component/content/article/70-archief-2011/8444-levendige-boxen-bij-boomkorsurvey.html>

<http://www.visserijnieuws.nl/component/content/article/70-archief-2011/8453-boomkorsurvey-kleine-vis-gunstig-teken.html>

3.3.6 Verwante publicaties

Boois, I.J. de, en M.T. van der Sluis. (2013. Implementatie standaardberekening aandeel grote vissen in BTS. [IMARES rapport C095/13](#)

Brunel, T.P.A.; Gastauer, S.; Fassler, S.M.M.; Burggraaf, D. (2013) Using acoustic data from pelagic fishing vessels to monitor fish stocks [IMARES report C021/13](#)

Damme, C., 2013. 2013 International Mackerel and Horse Mackerel Egg Survey- Preliminary Results – Working document to WGWIDE 2013

- Fässler, S. M. M., O'Donnell, C., and Jech, J.M. 2013. Boarfish (*Capros aper*) target strength modelled from magnetic resonance imaging (MRI) scans of its swimbladder. ICES Journal of Marine Science, doi:10.1093/icesjms/fst095
- ICES-SSGESST 2013. Report of the Workshop on Northeast Atlantic Mackerel monitoring and methodologies including science and industry involvement (WKNAMMM). 25–28 February 2013, ICES Headquarters, Copenhagen and Hirtshals, Denmark. [ICES CM 2013/SSGESST:18](#) REF. WGWIDE, WGIPS, SCICOM & ACOM
- Neumann, H., I. de Boois, I. Krönck and H. Reis. 2013. Climate change facilitated range expansion of the non-native angular crab *Goneplax rhomboides* into the North Sea. MARINE ECOLOGY PROGRESS SERIES Vol. 484: 143–153, 2013
- Rasenberg, M.M.M.; Machiels, M.A.M. 2013. Verslag Bedrijfssurvey 2012 [IMARES rapport C008/13](#)

3.4 Vergaderingen en werkgroepen

Internationale coördinatie van surveys in 2013 door ICES			
Groep	Locatie en datum	Survey	Deelname IMARES
ICES International Bottom Trawl Survey Working Group (IBTSWG)	Lorient, 27-30 maart 2013 Lissabon, 8-12 april 2013	IBTS	Ralf van Hal Ingeborg de Boois
ICES Working Group on Beam Trawl Surveys (WGBEAM)	IJmuiden, 5-8 juni 2013 Ancona, 23-26 april 2013	BTS, DYFS, SNS	Ingeborg de Boois Loes Bolle
ICES Working Group for Mackerel and Horse mackerel Egg Surveys (WGMEGS)	By correspondence	MEGS	Cindy van Damme
ICES Post-meeting blauwe wijting survey	Kopenhagen, 27-30 april 2013	IWBSS	Blue Whiting survey
Working Group on Integrating Surveys for the Ecosystem Approach (WGISUR)	Lissabon, 15-19 januari 2013		Ingeborg de Boois
Study Group on Calibration of Acoustic Instruments in Fisheries Science (SGCal)	Pasaia, 20 april 2013		Sven Gastauer Sascha Fässler
Workshop of SSGESST expert groups chairs (WKESST)	Reykjavik, 19-20 september 2013		Cindy van Damme Ingeborg de Boois

overige vergaderingen		
Groep	Locatie en datum	Deelname IMARES
Overleg zeegaande vloot (met Jan van Dijk en Rijksrederij)	IJmuiden	Sieto Verver
Overleg vaarplanning en klanteisen (met Jan van Dijk)	IJmuiden, 15 mei 2013	Sieto Verver, Ingeborg de Boois
Vorbereiding Value engineering sessie, met Jan van Dijk, 2 externen en 3 personen van Rijksrederij	Den Haag, 20 juni 2013	Sieto Verver, Frans van Beek, Ingeborg de Boois
Overleg refit Tridens, met Jan van Dijk en 5 personen van de Rijksrederij	Rijswijk, 6 augustus 2013	Sieto Verver, Ingeborg de Boois, Kees Bakker, Sascha Fässler

Overleg Michel Hofsteede (RR), Jan van Dijk over evaluatie 2013 en vooruitblik 2014	IJmuiden, 9 oktober 2013	Sieto Verver, Ingeborg de Boois
Overleg vaarprogramma 2014 met Michel Hofsteede, Wim Groen, Jan Visser (allen RR) en Jan van Dijk	IJmuiden, 19 november 2013	Sieto Verver, Ingeborg de Boois + op afroep Loes Bolle, Ralf van Hal, Jack Perdon
Working Group on Integrating Surveys for the Ecosystem Approach (WGISUR)	Lissabon, 15-17 januari 2013	Ingeborg de Boois
Overleg met de Franse ambassade over permitverlening onderzoeksschepen	Parijs, 16 mei 2013	Sieto Verver, Tammo Bult, Nadia Harize
Overleg met DEC ASG	IJmuiden, 22 mei 2013	Sieto Verver, Tammo Bult, Nadia Harize, Hans van de Vis
Overleg protocollen Wet op de dierproeven	IJmuiden, 31 mei 2013	Olvin van Keeken, Ingeborg de Boois, Hans van de Vis
Overleg protocollen Wet op de dierproeven	IJmuiden, 21 juni 2013	Olvin van Keeken, Ingeborg de Boois
Overleg met DEC contactpersonen WUR	IJmuiden, 1 oktober 2013	Olvin van Keeken, Ingeborg de Boois, John Schobben
Overleg labwerk makreeleisurvey	IJmuiden, 28 november 2013	Frans van Beek Ingeborg de Boois Ineke Pennock Thomas Pasterkamp Ruben Hoek Hanz Wiegerink

3.5 English summary

project title: Research vessel monitoring surveys at sea (project number 430 12110)

project: In 2013, the Netherlands carried out a number of research vessel surveys to investigate the development of specific fish stocks. The surveys and the stocks they are targeting are listed in the table below. All surveys are part of the DCF and most of them were carried out in collaboration with other countries. The surveys are coordinated by ICES planning groups. The egg surveys on mackerel and horse mackerel are carried out once every three years. The other surveys are carried out on an annual basis.

There were a number of difficulties with the project in 2013:

- R.V. Isis faced technical problems during the BTS and SNS. Due to good weather conditions, the BTS Isis could be carried out completely. The SNS had to be proceeded by using a commercial vessel (GO58) to finish off the survey.
- R.V. Tridens faced serious technical problems during the Mackerel and horse mackerel egg survey, leading to a serious delay and less samples. R.V. Tridens also had technical problems at the start of the BTS, which meant that the start of the survey was delayed for two days. Due to good weather conditions during the rest of the survey, almost all stations planned were sampled.

The acoustic surveys on Atlanto-Scandic herring in the Norwegian Sea and blue whiting in waters west of Ireland are EU surveys. This means that the EU is participating with one or more vessels in this international survey with on board an international crew of EU scientists. The other surveys are all national contributions to an international survey programme.

During most surveys on board R.V. Tridens a weblog was made. The weblogs can be found at <http://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Onderzoeksinstituten/imares/Weblogs.htm>.

The results of the surveys are submitted to the relevant ICES assessment working groups dealing with the assessments of the stocks covered by the survey. Summary reports on the results of the survey can be found on the websites www.cvo.wur.nl.

RESEARCH VESSEL SURVEYS CARRIED OUT BY THE NETHERLANDS IN 2013					
SURVEY NAME	AREA	TARGET SPECIES	SURVEY TYPE	VESSEL NAME	PLANNED PERIOD
IBTS	North Sea	herring, sprat, cod, haddock, whiting, saithe, Norway pout	GOV trawl MIK (larvae) net	Tridens	Week 5-9
BTS	southern and central North Sea	adult plaice and sole	beam trawl	Isis, Tridens	Week 32-36 (Isis) and week 34-37 (Tridens)
SNS	continental coast NS	recruiting plaice and sole	beam trawl	Isis	Week 37-39
DYFS	continental coast and estuaries	juvenile plaice and sole	shrimp trawl	Schollevaar, Isis and Stern	Week 36-38 (Schollevaar), week 39-45 (Isis), week 35-39 (Stern)
ASH	Norwegian Sea	Atlanto-scandic herring and blue whiting	acoustic	Dana (Denmark)	Week 18-21
IBWSS	Atlantic Ocean	blue whiting	acoustic	Tridens	Week 11-14
IHLS	North Sea and Channel	herring larvae	larvae survey	Tridens	Week 4 Week 38-39 Week 51
MEGS	North Sea Ocean	mackerel and horse mackerel eggs & fecundity	larvae survey	Tridens	Week 22-24
NHAS	North Sea	herring	acoustic	Tridens	Week 27-30

4 Monitoring bijvangsten

4.1 Algemeen

Onder discards wordt de bijvangst in de commerciële visserij verstaan die als ongewenst weer overboord wordt gezet. Deze bijvangst bestaat uit ondermaatse vis, vangst die buiten het quota wordt gevangen en niet-commerciële vissoorten alsmede benthos organismen. De overlevingskans van de overboord gezette vissoorten is over het algemeen zeer klein. Het verzamelen van discardgegevens vormt een onderdeel van een verplichting voor het verzamelen van gegevens vastgelegd in de Europese Verordening (Data Collection Framework).

Sinds 2005 is tevens een verplichting ingesteld om de bijvangst van zeezoogdieren te monitoren. Het betreft hier een jaarlijkse steekproef van de bijvangsten in de pelagische vloot. De minimum omvang van de steekproef is vastgelegd in de Verordening. Er moet jaarlijks via EZ aan de EU over de resultaten worden gerapporteerd.

4.2 Beschrijving onderdelen

Onderzoek naar het kwantificeren van de hoeveelheid en de samenstelling van de discards wordt gedaan in de voor Nederland belangrijkste vormen van visserij: de pelagische visserij gericht op

Het verzamelen van discardgegevens uit een vangst van een garnalenkotter.

haring, blauwe wijting, makreel en horsmakreel, de demersale boomkorvisserijen, de demersale visserij met twinrig op platvis en Noorse kreeft, de garnalenvisserij en de staandwantvisserij. De aantallen discards variëren per type visserij, visgrond en periode van het jaar. Ook tussen de jaren kunnen er grote verschillen bestaan. Het beleid is gericht op de hoeveelheid discards in de visserij te verminderen. Het onderzoek geeft een beeld van de hoeveelheden die

gediscard worden en de mogelijke factoren die het discarden beïnvloeden. Onderzoek naar ruimtelijke en temporele spreidingpatronen van discards is hierin een belangrijk speerpunt.

Bemonstering van discards vindt plaats d.m.v. twee verschillende bemonsteringsmethode. De eerste, meer conventionele, methode gebeurt door middel van het meesturen van waarnemers of observers (IMARES medewerkers) aan boord van bedrijfsschepen. Tijdens een visreis wordt door

IMARES vangst en discards per trek bemonsterd. Bij de tweede methode wordt gebruik gemaakt van een referentievloot. Deze vloot bestaat uit een groep deelnemende schepen, die op gezette tijden discardmonsters aanlanden. Hier wordt de verantwoordelijkheid van bemonstering op zee dus bij de visser zelf gelegd. Deze discardmonsters worden uiteindelijk aan land door medewerkers van IMARES uitgezocht.

Onafhankelijk van de gebruikte methode kan onderzoek naar discards alleen plaats vinden met medewerking van het bedrijfsleven. Indien geen toestemming wordt gegeven aan boord te komen kan niet aan de onderzoeksverplichting worden voldaan. Over het algemeen was de medewerking van de sector in 2013 voldoende.

Onderzoek naar het kwantificeren van bijvangsten van zeezoogdieren wordt gecombineerd uitgevoerd met het waarnemen van discards aan boord van de trawlers in de pelagische visserij. Medewerking van de bemanning aan boord is ook hier van essentieel belang.

Gebruik van de gegevens

De schattingen van de hoeveelheden en samenstelling van de discards worden toegeleverd aan ICES werkgroepen die ze in een aantal gevallen gebruiken, in combinatie met soortgelijke gegevens afkomstig van andere landen, in de toestandsbeoordeling van de bestanden.

In de opwerking van de discardgegevens van schol en tong is voor 2013 is gebruik gemaakt van de gegevens van de referentievloot. Deze gegevens geven een goed beeld van discards in tijd en ruimte gedurende het gehele jaar. D.m.v. waarnemers aan boord zijn de gegevens van referentievloot steekproefsgewijs geverifieerd.

Gemeenschappelijk visserijbeleid

Het invoeren van een discardban of aanlandingsplicht is een doelstelling van het nieuwe GVB om discards van alle gequoteerde soorten uiteindelijk stapsgewijs uit te faseren. In 2015 zal hiermee begonnen worden met het invoeren van een aanlandingsplicht voor een aantal pelagische soorten. De demersale vissoorten volgen later. Een belangrijke onderzoeksvraag staat hier centraal: Wat is de impact, zowel ecologisch als sociaal-economisch, van een aanlandingsplicht voor de (Nederlandse) visserijsector? De verzamelde discardgegevens in het kader van de Europese Data Verordening (Data Collection Framework) zullen een cruciale rol gaan spelen in het beantwoorden van die vraag.

In het kader van de discardban zijn buiten dit programma om verschillende 'spin-off' projecten zijn gestart. In 2013 zijn verschillende project voorstellen ingediend voor 'Collectieve actie in de visketen', een subsidie die is opengesteld voor onderzoek gericht op de implementatie van de aanlandingsplicht.

De twee belangrijke projecten die in het kader van de aanlandingsplicht zijn gestart in 2013 zijn de 'Discard Atlas', een initiatief van de LS rondom de Noordzee om discard hoeveelheden in kaart te brengen en een pilot project over de aanlandingsplicht in de pelagische visserij, waarbij o.a. controle aspecten en discardvermindering d.m.v. technische maatregelen worden onderzocht.

4.2.1 Discards demersale visserij

Waarnemers

In 2013 zijn 10 geplande discardreizen uitgevoerd als controle reizen voor de zelfbemonstering. Steekproefsgewijs worden schepen geselecteerd waarop discardreizen zullen worden uitgevoerd. Omdat het niet altijd mogelijk is met een geselecteerd schip mee te gaan, wordt de selectieprocedure omschreven als quasi-random. Op twinriggers is niet altijd voldoende accommodatie voor een waarnemer, hierdoor is de selectie van geschikte schepen beperkt.

Op alle reizen werden discards en aanlandingen gemeten van de belangrijkste commerciële soorten zoals schol, tong, kabeljauw, wijting, schar, tarbot en griet. Verder werden van alle overige vissoorten in de discards de aantallen geteld en lengte gemeten en van benthos de aantallen geteld. Van de soorten schol, tong, schar, kabeljauw en wijting werd tevens - voor zover mogelijk - een snijmonster van de discards verzameld dat op het laboratorium werd verwerkt om de leeftijden te kunnen schatten. Alle verzamelde gegevens zijn opgeslagen in een centrale database.

Zelfbemonstering

In 2013 zijn 147 reizen bemonsterd door de referentievloot. De referentie vloot bestond in 2013 bestond uit 23 commerciële visserijschepen uit 5 verschillende metiers: TBB>300PK_80_89mm, SCC_DEF, OTB_CRU, OTB_DEF en TBB<300PK.

Een overzicht wordt in de tabel hiernaast gepresenteerd.

In het laboratorium van IMARES zijn discards gesorteerd op soort, gemeten en geteld. Van de soorten schol, tong, schar, kabeljauw en wijting werd tevens - voor zover mogelijk - een snijmonster verzameld en verder verwerkt om de leeftijden te kunnen schatten.

In de loop van 2014 worden de resultaten van de bemonstering van 2013 gepresenteerd in een CVO rapport.

4.2.2 Discards pelagische visserij

Reizen aan boord van pelagische trawlers ten behoeve van discardbemonstering zijn moeilijker te plannen dan reizen aan boord van boomkorschepen.

Dit omdat de trawlers veelal voor langere periodes weggaan en vaak niet bekend is wanneer ze de haven binnen lopen, hoe lang hun volgende reis zal zijn en waar ze heen gaan. Tijdens deze reizen worden naast discards tevens bijvangsten van zeezoogdieren bemonsterd (paragraaf 4.2.3).

Voorafgaand aan het jaarlijks monitoringsprogramma is door alle betrokken partijen (onderzoek, sector en beleid) een planning tot stand gekomen. De gehele pelagisch sector is de verplichting van het tot uitvoer brengen van de deze planning aangegaan.

Tijdens de discardsreizen werden van de vangsten en discards de aantallen geteld en gemeten. Van de commerciële soorten als haring, makreel, horsmakreel en blauwe wijting werden tevens snijmonsters genomen die, ofwel aan boord werden verwerkt, ofwel werden meegenomen naar het laboratorium voor verdere leeftijdsanalyse. In 2013 zijn, voor het eerst, de gegevens van het Nederlandse monitoringsprogramma samen met het

Duitse monitoringsprogramma gepresenteerd. In de loop van 2014 zullen de resultaten van de bemonstering in 2013 worden gepresenteerd in een CVO rapport. Er wordt ook een start gemaakt om het Nederlandse en Duitse programma meer op elkaar af te stemmen om, uiteindelijk, gezamenlijke gegevens te kunnen presenteren.

Bemonstering pelagische visserij door waarnemers			
Schip	Datum uit	Datum in	Opstapper
2013-P1	7-jan	31-jan	H.J. Westerink
2013-P2	14-feb	17-mrt	M. Warmerdam
2013-P3	22-feb	13-mrt	T. Pasterkamp
2013-P4	25-mrt	7-apr	H. Wiegerinck
2013-P5	30-mei	14-jul	M. Warmerdam
2013-P6	18-jun	2-jul	T. Pasterkamp
2013-P7	1-jul	21-jul	H. Wiegerinck
2013-P8	1-aug	20-aug	M. Warmerdam
2013-P9	7-okt	10-nov	H.J. Westerink
2013-P10	14-nov	6-dec	H.J. Westerink
2013-P11	6-dec	21-dec	A. Bakker
2013-P12	7-dec	17-dec	T. Pasterkamp

4.2.3 Bijvangst zeezoogdieren in de pelagische visserij

Via een verordening verplicht de EU het monitoren van bijvangsten van walvisachtigen. De LS moeten jaarlijks de resultaten rapporteren. Het veldwerk voor het projectonderdeel "bijvangst zeezoogdieren" valt samen met het projectonderdeel "discards pelagische visserij". In 2013 zijn alle 12 geplande reizen zijn uitgevoerd. Tijdens de reizen dient door de waarnemer toezicht worden gehouden op de bijvangst van walvisachtigen. Het aantal gerapporteerde bijvangst incidenten is laag. De waargenomen bijvangst van 0.00 dolfijn per dag, is van dezelfde orde van grote als in 2012. In de loop van 2014 worden de resultaten van de bemonstering in 2013 worden gepresenteerd in een CVO rapport. De rapporten van de LS worden geëvalueerd door de ICES Working Group for Bycatch of Protected Species ([WGBYC](#)). Sinds 2012 is Bram Couperus (IMARES) voorzitter van deze werkgroep. In 2013 was er een extra meeting (WKBYC) waarin specifieke vragen van de Commissie werden beantwoord.

4.2.4 Discards garnalenvisserij

Sinds 2009 valt ook de garnalenvisserij onder de monitoring van bijvangsten. Net als de referentie vloot was ook de bemonstering van garnalenkotters een nieuw onderdeel in het programma van 2009. De bemonsteringprocedures toegepast door waarnemers aan boord van de grotere schepen op de platvisvisserij voldeden niet direct voor gebruik aan boord van de kleinere garnalenschepen. Op basis van ervaringen opgedaan

tijdens een pilotreis en de ervaringen van collega's van TI (Duitse onderzoeksinstituut voor visserij), is een aangepast protocol ontwikkeld. Gedurende het afgelopen jaar zijn nog kleine verbeteringen in het protocol doorgevoerd.

In 2013 is de target van 8 geplande reizen gehaald. In 2013 is gewerkt aan een gecombineerde presentatie van bemonsteringsresultaten samen met het Duitse bemonsteringsprogramma. In de loop van 2014 zal het eerste gezamenlijke rapport worden gepubliceerd met zowel Nederlandse Duitse gegevens. In 2013 is er een pilot project gestart om selectie van schepen voor de geplande bemonstering volgens een statistisch robuustere manier te gaan uitvoeren. Door middel van het noteren van 'response rates' (rapporteren van reacties op het al dan niet meewerken aan het monitoringsprogramma), wordt onderzocht of het mogelijk is de mate van "bias" (afwijking) van de populatie bemonsterde schepen ten opzichte van die van de totale populatie/ vloot aan te kunnen geven. In 2014 worden de resultaten van deze studie gerapporteerd.

4.2.5 Discards visserij met staand want

In 2011 is gestart met de monitoring van vangsten aan boord van kotters die vissen met staand want. In deze visserij wordt gebruik gemaakt van staande netten. Dit zijn netten die vanaf de bodem verticaal 'staan'. Ze reiken doorgaans niet tot aan het wateroppervlak.

Bemonstering staandwantvisserij door waarnemers				
Schip	Datum uit	Datum in	dagen	Opstapper 1
2013-G1	28-mei	28-mei	1	R. Nijman
2013-G2	11-jun	11-jun	1	R. Nijman
2013-G3	18-jun	18-jun	1	R. Nijman
2013-G4	4-sep	4-sep	1	R. Nijman
2013-G5	16-nov	16-nov	1	R. Nijman

Sinds de start van het monitoringsprogramma op staand want is het jaarlijkse doel, 10 bemonsterde reizen, niet gehaald. In 2013 zijn 5 van de geplande 10 reizen bemonsterd.

Al in 2012 is geconcludeerd dat de opgebouwde relatie met de staandwantvisserij niet optimaal is. In 2013 is meer actie ondernomen om meer draagvlak te creëren voor WOT monitoring van vangsten op de staandwantvisserij: Communicatie via kenniskringen en Visserbond hebben er uiteindelijk toe geleid dat 5 reizen door een onderzoeker van IMARES is bemonsterd, een verbetering ten opzichte van voor gaande jaren waar in 2011 en 2012 geen reizen zijn bemonsterd. In 2014 zal worden gestart met het documenteren van 'response rates' (rapporteren van reacties op het al dan niet meewerken aan het monitoringsprogramma), om op die manier meer inzicht te krijgen in de situatie.

4.2.6 Coördinatie en terugkoppeling discardbemonstering

Coördinatie tussen verschillende bemonsteringsprogramma's en terugkoppeling naar de visserij sector toe zijn twee belangrijke componenten in het project Monitoren bijvangsten.

Coördinatie

Goede coördinatie tussen discard monitoringsprogramma van de verschillende lidstaten in dezelfde gebieden biedt op de lange termijn vele voordelen. Uitwisseling van data, afstemmen van bemonsteringsmethode en bemonsteringsschema's moet er uiteindelijk toe leiden dat de bemonsteringsintensiteit, en daardoor spreiding in tijd en ruimte, van verschillende vloten toe zal nemen. Door dezelfde dataformats door te voeren wordt uitwisseling van gegevens en het samenstellen van een internationale database gemakkelijker. Regelmatig overleg tussen verschillende LS is nodig om deze programma's op internationaal niveau te coördineren. ICES creëert in 2014 door middel van een jaarlijks werkgroep, WGCATCH, een belangrijk platform waar LS op internationaal niveau onderzoek en monitoring kunnen coördineren. WGCATCH is een vervolg op WKPCS en SGPIDS, respectievelijk, een serie workshops en een studiegroep, waar coördinatie tussen discard

monitoringsprogramma's van de verschillende lidstaten aan de orde is gekomen. Voor zowel WKPICS en SGPIDS is na een termijn van 3 jaar een einde gekomen in 2013.

Intern vindt coördinatie tussen de verschillende discard monitoringsprogramma plaats d.m.v. een projectleiders overleg. Projectleiders komen ten minste twee keer per jaar samen.

Terugkoppeling

In 2013 zijn resultaten van een uitgebreide data analyse gepresenteerd in verschillende CVO rapporten. Alle betrokken schippers en ander stakeholders is een rapport toegestuurd. Al in 2012 is gestart met een nieuwsbrief voor deelnemers van de referentievloot die de zelfbemonstering uitvoert. Hierin wordt in duidelijke en voor de schippers begrijpelijke manier resultaten van het monitoringsprogramma teruggekoppeld. Deelnemers hebben in 2013 twee keer een nieuwsbrief ontvangen. In 2013 is een internetdossier op de IMARES website geplaatst met relevantie informatie over discards ([Webdossier](#)).

Bilateraal overleg

Eind 2011 zijn tussen Duitsland (TI) en Nederland afspraken gemaakt om nauwer te gaan samenwerken m.b.t. het monitoren van discards en het publiceren van resultaten. In 2013 zijn resultaten van het Nederlandse en Duitse bemonstering van de pelagische vloot in een gezamenlijk rapport gepubliceerd. Dit rapport is een belangrijke eerste stap in een nog lang traject om beide monitoringsprogramma's uiteindelijk te synchroniseren. In 2014 zal ook een gezamenlijk rapportage van de Nederlandse en Duitse bemonstering op de garnalenvisserij worden uitgebracht. Het volgende bilaterale overleg tussen Nederland en Duitsland zal in april 2014 te Hamburg plaatsvinden. Coördinatie tussen monitoringsprogramma's is dan ook weer een prominent onderwerp.

De RCM Long Distance Fisheries zijn tussen Nederland, Duitsland, Polen, Litouwen en Letland afspraken gemaakt voor de bemonstering van de vangsten (inclusief discards) van de pelagische vloot van de EU die vist in de wateren van Mauritanië. De bemonstering is via CMR uitbesteed aan het Mauritaanse onderzoeksinstituut IMROP.

4.3 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Coers, A., 2013. Self-sampling discards. Een nieuwsbrief over ins en outs van het self-sampling project om discards in de Nederlandse demersale vloot te monitoren. December 2013, Volume 02
- Couperus, A.S. 2013. Annual report on the implementation of Council Regulation (EC) No 812/2004 – 2012 Netherlands. CVO report: 13.007
- ICES-ACOM 2013. Report of the Working Group on Bycatch of Protected Species (WGBYC), 4–8 February. Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2013/ACOM:27](#)
- ICES-ACOM 2013. Report of the Workshop on Bycatch of Cetaceans and other Protected Species (WKBYC), 20–22 March 2013, Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2013/ACOM:36](#)
- ICES-ACOM 2013. Report of the Study Group on Practical Implementation of Discard Sampling Plans (SGPIDS). 24 June – 28 June 2013, Lysekil, Sweden. [ICES CM 2013/ACOM:56](#)
- Overzee, H.M.J. van, A.T.M. van Helmond, J. Ulleweit, K. Panten. 2013. Discards sampling of the Dutch and German pelagic freezer fishery operating in European waters in 2011 and 2012. CVO rapport nr 13.013
- Uhlmann, S.S., A. Coers, A.T.M. van Helmond, R.R. Nijman, R.A. Bol en K. van der Reijden Discard sampling of Dutch bottom-trawl and seine fisheries in 2012. CVO report: 13.015

4.4 Posters en presentaties

- Steins, N. 2013. Verslag Pelagische middag, IMARES 30 december 2013. Verslag zonder nummer
- Nijman, R. 2013. Presentatie Self-sampling protocols and comparisons, International Fisheries Observer Conference, Vina del Mar, Chili, april 2013.

4.5 Nota's

- Couperus, A.S., 2013. Report of a meeting of the Working Group on By-catch of Endangered Species (WGBYC) 4-9 February 2013. Nota CVO/13.IMA0367.FvB.jd

- Couperus, A.S., 2013. Report of a meeting of the Workshop on By-catch of Endangered Species (WKBYC) 20-22 March 2013. Nota CVO/13.IMA0366.FvB.jd
- Couperus, B. 2013. Report on the ICES Study Group on Practical Implementation of Discard Sampling Plans (SGPIDS) IN PRESS
- Helmond, A.T.M. van, 2013. Report of the meeting of the STECF Expert Working Group on Technical Measures (EWG 11-01), Dublin, 4-7 March 2013. Nota CVO/13.IMA0457.EvH.lcs
- Uhlmann, S.S. 2013. Report on the Joint NFFO & CEFAS Workshop on Technologies and Approaches to Fully Documented Fisheries, 9 –10 January 2013, York. Nota CVO/13.IMA0195.SSU.mw

4.6 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Batsleer, J., J. J. Poos, P. Marchal, Y. Vermard and A. D. Rijnsdorp. 2013. Mixed fisheries management: protecting the weakest link. *Mar Ecol Prog Ser* Vol. 479: 177–190, 2013
- Buisman, E., H. van Oostenbrugge en R. Beukers. 2013. Economische effecten van een aanlandplicht voor de Nederlandse visserij. LEI-rapport 2013-062
- Kraan, M., S.S. Uhlmann, M. Machiels, H. van Overzee, E. van Helmond. 2013. Monitoring of cod catches in Dutch otter trawl and seines. [IMARES Report C077.13](#)
- Kraan, M., S. Uhlmann, J. Steenbergen, A.T.M. van Helmond and L. van Hoof. 2013. The optimal process of self-sampling in fisheries: lessons learned in the Netherlands. *Journal of Fish Biology* (2013) doi:10.1111/jfb.12192, available online at [wileyonlinelibrary.com](#)
- Pastors, M., 2013. Report on The STECF expert working group on a landing obligation in EU fisheries (EWG 13-16) met in Varese, Italy from 9-13 September 2013 Nota CVO/13.IMA0857.MPa.lcs
- Pastors, M.A., 2014. Report of the STECF Expert Working Group 13-17 on a Landing Obligation in EU Fisheries (part II), Dublin, 26-28 November 2013. Nota CVO/14.IMA0005.FvB.jd
- Poos, J.J., G. Aarts, S. Vandemaële, W. Willems, L.J. Bolle, A.T.M. van Helmond. 2013. Estimating spatial and temporal variability of juvenile North Sea plaice from opportunistic data. *Journal of Sea Research* 75 (2013) 118–128
- Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Landing obligation in EU fisheries (STECF-13-23). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, [EUR 26330 EN](#), JRC 86112, 115 pp
- Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Landing obligation in EU fisheries II (STECF-xx-xx). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, EUR xxxxx EN, JRC xxxxx, xxx pp [EWG 13-17] (IN PREP)
- Steenbergen, J., T. van der Hammen, M.M.M. Rasenberg en, I.Y.M. Tulp. 2013. Tussenrapportage onderzoek Effecten van garnalenvisserij - onderdeel bijvangst. [IMARES rapport C047/13](#)
- Uhlmann, S.S., A.T.M. van Helmond, E.K. Stefánsdóttir, S. Sigurdardóttir, J. Haralabous, J. Maria Bellido, A. Carbonell, T. Catchpole, D. Damalas, L. Fauconnet, J. Feekings, T. Garcia, N. Madsen, S. Mallold, S. Margeirsson, A. Palialexis, L. Readdy, J. Valeiras, V. Vassilopoulou and M.J. Rochet. 2013. Discarded fish in European waters: general patterns and contrasts. – *ICES Journal of Marine Science*, doi:10.1093/icesjms/fst030.
- Uhlmann, S.S. and M.K. Broadhurst. 2013. Mitigating unaccounted fishing mortality from gillnets and traps. *Fish and Fisheries* Article first published online: 30 AUG 2013 DOI: 10.1111/faf.12049
- Visserijnieuws 2013. ICES: Website IMARES geeft uitleg en cijfers discards. *Pers aan de lijn over discardban*. Visserijnieuws 2013 33(11)

4.7 Vergaderingen en werkgroepen

Working Group on Bycatches of Protected Species (WGBYC) Kopenhagen 4-8 februari 2013	Bram Couperus
Planning Group on Commercial Catches, Discards and Biological Sampling (PGCCDBS) Belfast, 18-22 februari 2013	Sieto Verver Edwin van Helmond
STECF EWG on Technical Measures. Dublin, 4-7 maart 2013	Edwin van Helmond
Overleg consequenties aanlandingsplicht Den Haag, 6 maart 2013	David Miller Aukje Coers Frans van Beek
Workshop on bycatches of cetaceans (WKBYC) Kopenhagen, 20-22 maart 2013	Bram Couperus

Study Group on Practical Implementation of Discard Sampling Plans (SGPIDS) Lysekil, Zweden, 24-28 juni 2013	Aukje Coers Bram Couperus
Pelagische dag (met schippers) IJmuiden, 30 december 2013	Natalie Steins Frans van Beek Martin Pastoors Harriet van Overzee

4.8 Relevante meetings

Landing Obligation in EU Fisheries (STECF EWG 13-16) Varese, Italië, 9-13 september 2013	Martin Pastoors
Landing obligation in EU fisheries II (STECF EWG 13-17) Dublin, 26-28 november 2013	Martin Pastoors

4.9 English summary

project title: Monitoring by-catches (project number 430 12130)

project: All projects are part of the Data Collection Framework (DCF) and implemented by the European Commission. In 2013 IMARES monitored 35 trips for discards with on board observers: 10 trips on demersal trawlers, 12 trips on pelagic trawlers, 8 trips on shrimp trawlers and 5 trips on gillnetters. 23 demersal trawlers participated in a self-sampling survey and collected a total of 147 discard samples.

IMARES realises the importance of good communication with the fishing industry. Monitoring commercial fishing activities is not possible without a sustainable relationship with the industry. In 2013 IMARES invested again in a long term cooperation with the Dutch fishing industry, i.e. newsletters for reference fleet, workshop for pelagic industry, the launch of a IMARES discard internet site.

In 2013, Germany and the Netherlands made an important first step in a stronger collaboration in monitoring fisheries by the publication of a joined report on the results of the pelagic sampling.

In 2014 a new working group, WGCATCH, will initiate an important annual platform for collaboration between catch and discard monitoring programmes of different member states on a international level. WGCATCH will be the follow up of both WKPICS and SGPIDS. In these previous study groups IMARES played a leading role. Again it is IMARES' intention to be a key player in this new working group.

Results of discard monitoring programmes will be published in a public reports.

5 Visserijstatistiek

5.1 Algemeen

Het verzamelen en rapporteren van visserijstatistiek vormt een onderdeel van de DCF. Hierin wordt aan de Lidstaten opdracht gegeven om gegevens te verzamelen en te bewerken tot aggregaten en deze beschikbaar te stellen aan belanghebbende eindgebruikers. De DCF geeft tevens richtlijnen m.b.t. het beheer en de vereiste nauwkeurigheid van de gegevens. Het betreft gegevens over de:

- vangst en aanvoer van de vloot (logboeken en administratie van verkoop van vis in afslagen);
- activiteiten van de vloot afkomstig via satellietmonitoring (VMS) en
- de samenstelling en uitrusting van de vloot (capaciteit, vistuigen, navigatie, etc.)

De werkzaamheden in dit project zijn in zijn geheel onderdeel van het Nationaal Programma 2011-2013. Alle onderdelen in dit project dienen (direct of indirect) dit doel en behoren tot de categorie strikte WOT.

5.2 Onderdelen

Het project bestaat uit een aantal deelprojecten. De deelprojecten hebben betrekking op onderhoud en aanvulling van een aantal databases met basisgegevens met gegevens afkomstig van de visserij (logboeken, afslaggegevens, VMS) en biologische gegevens afkomstig van bemonsteringen uitgevoerd in andere projecten in dit programma.

De gegevens worden vervolgens gekoppeld en bewerkt tot gespecificeerde aggregaten voor de toepassing in internationale werkgroepen van ICES en de EC. Voorts wordt met andere landen meegewerkt aan het opzetten van een internationale regionale database voor de Noordzee waarin de landen gegevens kunnen delen en uitwisselen.

Voorts vereist de DCF een schatting van de nauwkeurigheid van de bemonsteringen. Zowel de berekeningen als het ontwikkelen van de methodologie en de benodigde programmatuur worden in dit project uitgevoerd.

5.2.1 Databases

5.2.1.1 VISSTAT

Binnen dit onderdeel zijn de logboekgegevens (VIRIS), VMS data, afslaggegevens en informatie over marktsorteringen verzameld en opgeslagen in de IMARES database: VISSTAT. Het databestand met vangst- en inspanningsgegevens, alsmede de VMS gegevens zijn aangevuld met de gegevens van 2013 middels maandelijkse updates en een jaarlijkse additionele update uitgevoerd in februari. Tevens worden VMS data van buitenlandse schepen die actief zijn op het Nederlands continentaal plat in de database opgeslagen: de jaren 2006 tot en met 2008 zijn beschikbaar. De import van deze gegevens is alleen mogelijk wanneer scheepsinformatie aanwezig is, wat niet zelden ontbreekt. Dit is daarom een tijdrovend proces omdat vaak de scheepsgegevens slecht te achterhalen zijn.

Tevens wordt ruimtelijke gebiedsindeling naamgevingen toegevoegd zijn aan de database (ICES rectangles, RFMO areas etc). Om hier nauwkeuriger en vollediger in te voorzien, met name voor statistische gebieden buiten het Europa, is een nieuwe database tabel toegevoegd aan de VISSTAT database.

Met de VISSTAT database wordt aan de Europese verplichting voldaan met betrekking tot het verstrekken van informatie op het niveau van aggregatie zoals vastgelegd in de DCF.

De wekelijkse statistieken van de aanvoersorteringen van tong, schol, kabeljauw, tarbot en griet voor 2013 zijn verzameld per visafslag (uit het weekblad Visserijnieuws) en beschikbaar gemaakt in een spreadsheet. Deze gegevens worden inmiddels ook beschikbaar gesteld middels de afslag-statistieken die in de VISSTAT database geïmporteerd worden. Echter, evenals in 2012 bleek dat er van meerdere afslagen bepaalde markt sorteringen ontbraken in de afslagstatistieken. Er is derhalve besloten om gebruik te maken van VISSTAT voor het maken van overzichten van aanvoersorteringen en deze aan te vullen met de data uit Visserijnieuws. In 2007 is met het voormalige ministerie van LNV een overeenkomst gesloten met betrekking tot het aanleveren van gegevens voor deze database. De gegevens zijn afkomstig van de NVWA. Naast de primaire vangstgegevens worden ook gegevens over de samenstelling van de vangst (marktcategorieën) en prijzen verstrekt. De prijsgegevens in VISSTAT dekken niet alle afslagen en is daardoor niet volledig (en ook niet volledig betrouwbaar). Middels een samenwerking met het LEI kan toch over accurate prijsgegevens worden beschikt. Met het toenmalige ministerie van EL&I is een overeenkomst gesloten waarbij de vertrouwelijkheid van deze gegevens wordt gewaarborgd. Deze wordt in 2014 geactualiseerd.

Naar aanleiding van deze overeenkomst wordt door het CVO een protocol gebruikt dat toegang tot de gegevens voor verschillende gebruikersgroepen regelt en bescherming van de gegevens waarborgt. Het protocol is ook van toepassing op de database met biologische gegevens: FRISBE.

5.2.1.2 FRISBE

Biologische gegevens zijn ondergebracht in de (Oracle) FRISBE database. Het betreft hier gegevens over bemonsteringen in de visafslagen of van discardreizen en gegevens verzameld in surveys met onderzoeksvaartuigen. Alle biologische gegevens verzameld in 2013 zijn of zullen begin 2014 in FRISBE zijn ondergebracht en kunnen worden gekoppeld aan VISSTAT.

5.2.1.3 FishFrame

FishFrame is een regionale database waarin een aantal gegevens uit nationale databases van de EU LS in meer of mindere mate geaggregeerd worden opgeslagen. De gegevens worden primair gebruikt voor het coördineren van bemonsteringen tussen de LS onderling. De database is operationeel sinds 2011. In 2013 werden de LS via een data call van de Regionale Coördinatie Vergaderingen (RCM) verzocht om vangst en effort gegevens aan te leveren evenals een aantal transversale variabelen en biologische monsters van de jaren 2010-2012. NL heeft, evenals de meeste andere LS, aan dit verzoek voldaan.

NL is lid van de stuurgroep van FishFrame (voorts bekend onder 'Regional Database (RDB)'), waarin de verdere ontwikkeling van deze database wordt voorgesteld. De stuurgroep kwam in 2013 niet fysiek bijeen, maar opereerde by correspondence. Sinds 2012 wordt FishFrame onderhouden door ICES.

5.2.1.4 FIDAREQ

De Commissie heeft in de DCF vastgelegd dat LS een database moeten installeren waarin de verzoeken voor het aanleveren van data worden geadministreerd. Deze database moet de gegevens bevatten zoals details van de aanvrager en gebruiker van de data, de verstrekte gegevens, voorwaarden voor de gebruiker en de wijze waarop het verzoek is behandeld.

Voor dit doel is in 2009 een speciale database ontwikkeld, genaamd FIDAREQ (Fisheries Data Requests). Alle verzoeken van derden om het leveren van data worden (eens per jaar) hierin geregistreerd.

5.2.2 Kwaliteitscontrole

Met betrekking tot de logboek gegevens zijn er statistische checks uitgevoerd op de integriteit van de VISSTAT database. Hiermee wordt inzichtelijk gemaakt dat de importprocedures en de verwerking van de data in de database goed werken. De ontwikkelde testen zijn zo opgebouwd dat deze in de toekomst, bij wijzigingen aan de database, kunnen worden gebruikt om te testen of er geen inhoudelijke veranderingen in de database plaats hebben gevonden.

In 2013 werden wederom verschillen geconstateerd in geaggregeerde cijfers die door het Ministerie werden verstrekt en vergelijkbare bewerkingen van gegevens afkomstig uit VISSTAT. Dit zou niet mogelijk moeten zijn aangezien de analyses zijn gebaseerd op dezelfde gegevensbronnen. In een gezamenlijke actie met de betrokken afdeling op het Ministerie begin 2014 zijn de oorzaken van de verschillen achterhaald.

5.2.3 Websites

De DCF schrijft voor dat de Commissie toegang moet hebben tot nationale databases. In ieder geval moet inzicht kunnen worden verkregen of de in het Nationaal Programma aangekondigde bemonstering ook werkelijk wordt uitgevoerd. Om aan deze eis te voldoen is een web-applicatie ontwikkeld die actuele meta-informatie geeft over de inhoud van FRISBE. Deze applicatie is in 2013 operationeel geweest.

De CVO website is in 2013 aangepast. Er is op deze site een afdeling gecreëerd met informatie over de DCF. De documenten die betrekking hebben op de dataverzameling die NL uitvoert, kunnen hier worden gedownload.

5.2.4 Standaardbewerking van gegevens

In 2013 is bestaande software voor het maken van standaardextracties uit de VISSTAT database voor gebruik in ICES en EU werkgroepen up-to-date gehouden.

Gedurende 2013 is gebruik gemaakt van de in 2010 ontwikkelde en in 2011 aangepaste software voor het opwerken van marktgegevens, gebruik makende van de logboekgegevens en afslagstatistieken in VISSTAT en de biologische gegevens in FRISBE, voor gebruik in ICES werkgroepen.

5.2.4.1 Voor ICES werkgroepen

Gedurende 2013 is gebruik gemaakt van de in 2010 ontwikkelde en in 2011 aangepaste software voor het opwerken van marktgegevens, gebruik makende van de logboekgegevens en afslagstatistieken in VISSTAT en de biologische gegevens in FRISBE, voor gebruik in ICES werkgroepen.

5.2.4.2 Voor EU werkgroepen

Voor de STECF-EWG studiegroep "Evaluation of fishing effort regimes in European waters" wordt jaarlijks een verzoek gedaan tot aanleveren van specifiek opgewerkte vangstgegevens. Sinds de aanpassing van de Nederlandse bemonsteringsstrategie aan de DCF kan vanaf 2009 grotendeels aan de databehoefte van deze groep worden voldaan. Middels speciaal voor data call ontwikkelde software zijn in 2013 de gevraagde gegevens aangeleverd. Door mutaties in het personeelsbestand van IMARES en de daarmee verloren ervaring voor het uitvoeren van deze activiteit, is er meer tijd aan besteed dan was begroot.

5.2.4.3 Voor het Annual Report voor 2012

Het Annual Report of Activities (voorheen Technisch Rapport genoemd) is een jaarlijkse rapportage naar de EC over de voortgang van de uitvoering van de DCF. Voor de inhoud van dit rapport is meta-informatie uit de databases geëxtraheerd van de gerealiseerde bemonsteringen en gepresenteerd in standaardtabellen.

5.2.4.4 Voor ecosysteem indicatoren

De DCF schrijft voor dat alle VMS data, voor de totale vloot, beschikbaar worden gesteld voor het berekenen van indicatoren van de toestand van het mariene ecosysteem. Er worden op dit moment geen analyses van VMS gegevens uitgevoerd in het kader van de WOT en er zijn tot dusverre geen verzoeken om deze gegevens binnengekomen.

De gegevens moeten echter aanwezig zijn en beschikbaar worden gesteld aan gekwalificeerde gebruikers met inachtneming van privacy wetgeving en het daarvoor geldende protocol. De VMS gegevens van de Nederlandse vloot zijn in 2013 geïntegreerd in de relationele database VISSTAT. Er is software beschikbaar voor standaard extracties en bewerkingen van deze VMS gegevens.

5.2.4.5 Voor precisie niveaus

De DCF vereist van de LS, dat de bemonstering van commerciële vissoorten en biologische parameters moet voldoen aan nauwkeurigheidscriteria vastgelegd in de verordening. Hiervoor werden in het COST project (afgerond in 2009) methoden ontwikkeld die kunnen worden toegepast in alle LS.

In Nederland wordt gebruik gemaakt van door IMARES ontwikkelde software voor precisie-berekeningen van de marktbemonstering die gebaseerd zijn op de standaarden zoals gebruikt door COST. Deze software is toegepast voor het maken van precisieberekeningen bij de rapportage aan de EC. De software is in 2013 verder ontwikkeld om ook discard precisie berekeningen uit te voeren.

Door mutaties in het personeelsbestand van IMARES en de daarmee verloren ervaring voor het uitvoeren van deze activiteit, is er meer tijd besteed aan de precisie berekening dan begroot.

5.2.5 Internationale coördinatie

Met betrekking tot de ontwikkeling van de RDB werd via de Steering Group en Steering Comité intensief met andere LS samengewerkt. Sieto Verver (IMARES) is lid van deze stuurgroep. Belangrijk was de deelname aan de ICES Workshop on Practical Implementation of Statistical Sound Catch Sampling Programmes (WKPICS3). Deze workshop ontwikkelt bemonsteringsstrategieën die in de toekomst verplicht gesteld worden in de DC-MAP. De Workshop was de laatste uit een serie van drie en zal in 2014 verder gaan onder een andere naam (WKCATCH). Ook is vanuit de KennisBasis een bijdrage geleverd aan de ICES Data and Information Group (DIG). Ingeborg de Boois (IMARES) is voorzitter van deze werkgroep.

5.3 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

ICES-SSGESST 2013. Report of the Workshop on DATRAS data Review Priorities and checking Procedures (WKDATR). 29-31 January 2013. ICES Headquarters, Copenhagen. [ICES CM 2013/SSGESST:05](#) REF. IBTSWG, WGBIFS, WGBEAM & DIG

ICES-ACOM. 2013 Report of the third Workshop on Practical Implementation of Statistical Sound Catch Sampling Programmes. 19 - 22 November 2013. ICES, Copenhagen. ICES CM 2013 / ACOM:xx Ref. PGCCDBS, RCM's, STECF/SGR

5.4 Nota's

Chen, C. and A.T.M. van Helmond. 2014. Report of the ICES meeting of the third workshop on Practical Implementation of Statistical Sound Catch Sampling Programmes (19–22 November 2013). Nota CVO/14.IMA00xx.xx.xx (IN PREP)

Helmond, A.T.M. van, 2013. Report on the second meeting of the Workshop on Practical Implementation of Statistical Sound Catch Sampling Programmes (WKPICS2), 6 – 9 November 2012 CVO/13.IMA0007.EvH.bc

Verver, S.W. 2013. Steering Committee Regional Database (Copenhagen, March, June & December 2012) and RDB Workshop June 2012. Nota CVO/13.IMA0025.SV.mw

5.5 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties

Boois, I.J. de. 2013. Report of the Workshop on DATRAS data Review Priorities and checking Procedures (WKDATR). Nota CVO/13.IMA0248.IdB.lcs

Boois, I.J. de. 2013. Report of the ICES Group on data and information management (DIG) 2013. Nota CVO/13.IMA0551.FvB.jd

Hintzen, N.T.; Coers, A.; Hamon, K. 2013. A collaborative approach to mapping value of fisheries resources in the North Sea (Part 1: Methodology) [IMARES Report C001/13](#)

ICES-SCICOM 2013. Report of the Data and Information Group (DIG). 21-23 May 2013, Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2013/SCICOM:04](#) REF. SCICOM, ACOM

5.6 Vergaderingen en werkgroepen

Workshop on DATRAS data Review Priorities and checking Procedures (WKDATR) Kopenhagen, 29-31 januari 2013	Ingeborg de Boois
ICES Data and Informatie Group (DIG) Kopenhagen, 21-23 mei 2013	Ingeborg de Boois
Workshop on Practical Implementation of Statistical Sound Catch Sampling Programmes (WKPICS) Kopenhagen, 19-22 november 2013	Chun Chen Edwin van Helmond
Intern overleg 'raising strategy' IJmuiden, 28 maart 2013	Sieto Verver, Harriet van Overzee, Marcel Machiels, Tessa van der Hammen, David Miller, JanJaap Poos, Aukje Coers, Edwin van Helmond, Chun Chen, Peter van der Kamp, Niels Hintzen

5.7 English summary

project title: Fishery Statistics (project number 430-12140)

Project: The VISSTAT database with national log-book statistics, VMS data and auction data has been maintained with monthly updates during 2013. Biological data, collected in 2013, have all been imported in the FRISBE database. The data in these databases have been combined and aggregated for the use of stock assessments by ICES of the most important commercial fish species.

Support has been given to the maintenance of the regional database FishFrame. This database, hold by ICES, was used by the RCM's in to design data quality diagnostics and used for designing and testing sampling strategies on a regional scale.

Support was given to the production of the 2012 Annual Report to the EC. Previously developed software for the calculation of precision for the biological market sampling programme was used to provide the necessary data and precision evaluations.

The project has dealt with a number of data calls in 2013 from external end-users. In almost all cases requested data could be made available.

6 Vis en visserijonderzoek IJsselmeer en Markermeer

6.1 Algemeen

Het onderzoek in dit project wordt uitgevoerd voor EZ ter ondersteuning van het beheer van de zoete Rijkswateren. De bestandsopnamen en monitoring van zeldzame vissoorten die worden uitgevoerd in het kader van de routinematige bemonsteringen van de visstand en visserij in de binnenwateren (IJsselmeer & Markermeer) zijn in 2013 voortgezet.

Daarnaast werd in 2013 voor het ministerie van IenM een bemonstering (met fuiken en zalmsteek, passieve monitoring) uitgevoerd van de visstand in de grote rivieren. Dit onderdeel maakte voorheen deel uit van dit project en werd gezamenlijk gefinancierd door LNV en VenW.

Gezien het belang dat ook EZ aan deze bemonstering hecht worden de activiteiten hier gerapporteerd. Dit onderdeel wordt echter geheel door IenM gefinancierd en valt buiten de financiële- en capaciteitsrapportage. De actieve monitoring in de grote rivieren, die voorheen ook onderdeel van dit project was, wordt sinds 2007 niet meer door IMARES uitgevoerd.

Diverse onderdelen van dit project zijn beïnvloed door de sluiting van de aalvisserij. Daarnaast is de samenwerking met de twee vissers binnen het deelproject “Zeldzame Vis” opgezegd in het najaar van 2013. Hoewel voor sommige onderdelen van het project door EZ ontheffingen zijn verleend zijn voor andere onderdelen geen, of minder, gegevens verzameld.

6.2 Onderdelen

6.2.1 Surveys IJsselmeer en Markermeer

De bestandsopnames op het IJsselmeer en Markermeer zijn ook in het najaar van 2013 weer uitgevoerd met het onderzoeksvaartuig “Stern” (6 weken in oktober - november). Het onderzoek bestaat uit een bestandsopname met een hoogopenende kor (43 trekken), gericht op schubvissoorten, en een bestandsopname met de elektrostramienkor (60 trekken), gericht op aal, bot en andere schubvissoorten. In 6 kerngebieden in het IJsselmeer en Markermeer werden snijmonsters verzameld voor analyse van lengte, gewicht, geslacht, rijpheid en leeftijd. Gezien de lage vangsten is er weinig snoekbaars en brasem gesneden.

De gegevens van de bemonsteringen van het IJsselmeer vanaf 1966 zijn opgeslagen in de IMARES database FRISBE en kunnen op een gestandaardiseerde methode worden opgewerkt.

De resultaten van het onderzoek worden gebruikt bij de beoordeling en advisering van de visserij op in het bijzonder aal (Europees aalplan) en spiering (effecten van klimaatverandering, mede in opdracht van Rijkswaterstaat, en formalisering van criteria voor openstelling spieringvisserij), en voor het signaleren van trends in de omvang van de visstand. Daarnaast worden de gegevens toegepast in analytische studies van visserij-ecosysteemeffecten (interacties tussen waterbeheer, visstand, vogels en visserij).

Met het oog op de toekomstige vervanging van het onderzoeksvaartuig “Stern” is gezocht naar een alternatief vistuig voor de grote kuil. Bedoeling is dat het net gemakkelijker te hanteren is dan de grote kuil. In juli en november 2011 zijn hiertoe een aantal proeftrekken gedaan met een 4m brede

boomkor, met een relatief hoge netopening van ongeveer 1 meter. Het gebruikte net heeft hetzelfde verloop van maaswijdtes van groot naar klein, als het net van de grote kuil. In 2012 zijn voorafgaand aan de jaarlijkse survey, gedurende twee weken vergelijkende trekken gedaan tussen de grote kuil het de nieuwe 4 m boomkor (Overzee et al., 2013). In 2013 zijn alle trekken op de kuil stations uitgevoerd met het nieuwe tuig, de 4 meter kor.

6.2.2 Oeverbemonstering IJsselmeer en Markermeer

Binnen de IJsselmeerbemonstering werden de oeverzones voorheen niet bemonsterd, hoewel ze een belangrijk onderdeel van het ecosysteem vertegenwoordigen en van belang zijn voor de Kader Richtlijn Water en Habitatrichtlijn. Met ingang van 2009 is de bemonstering van de oeverzones van het IJsselmeer en Markermeer opgenomen in dit project.

In augustus en september 2013 werden op 14 locaties in totaal 96 trekken gedaan met een elektroschepnet vanuit een boot. Alle locaties liggen rond een plaats waar een trailerhelling aanwezig is. Het aantal trekken met de zegen is de afgelopen jaren tot 9 afgenomen. De oorzaak daarvan is dat een aantal zandstrandjes is afgesloten door een boeienlijn (zwemstrand). Bij elke locatie wordt de visgemeenschap waar mogelijk bemonsterd in een aantal verschillende habitats die rond het IJsselmeer en Markermeer aanwezig zijn: stenen, riet, zandoevers en vooroevers.

6.2.3 Registratie migrerende en diadrome vis

Dit projectonderdeel is een samenvoeging van de eerdere activiteiten: Zeldzame Vis IJsselmeer en Diadrome Vis Waddenzee (Kornwerderzand).

In het kader van het onderzoek naar Diadrome Vis worden in voor- en najaar aan de Waddenzee-zijde van de Afsluitdijk in de spuikom bij Kornwerderzand door een beroepsvisser de vangsten geregistreerd in een vijftal fuiken.

Het Zeldzame Vis onderzoek bestond uit de opkoop en analyse van bijvangsten van zalmachtigen, houting, zeeprik, fint en elft van beroepsvissers en een gedetailleerde registratie van de bijbehorende vangstinspanning. Door bedrijfsbeëindiging was het aantal meewerkende vissers afgenomen tot 2. Sinds het najaar van 2013 worden de resterende vissers binnen dit project door de NVWA verdacht van stropen. IMARES heeft direct de samenwerking met deze vissers opgezegd, op dat moment is feitelijk ook het onderdeel Zeldzame Vis beëindigd.

In overleg met Min EZ is eind 2013 besloten het onderdeel Zeldzame Vis (45k€) een nieuwe doorstart te laten maken binnen het deelproject "monitoring diadrome vis in Nederland". Dit project bestaat grofweg uit de volgende onderdelen:

- 1) Monitoring diadrome vis bij zeven in- en uittrek punten in het najaar (Schieraal Index WOT)
- 2) Monitoring diadrome vis bij zes in- en uittrek punten in het voorjaar (PASMON RWS & Zeldzame Vis WOT)
- 3) Zalmsteek bij drie locaties op de Maas, Rijn en IJssel (PASMON RWS)
- 4) Fuiken (Haringvliet buitenkant, PASMON RWS)

De rapportage van zeldzame en diadrome vis zal samen met de resultaten van de andere deelprojecten worden gepresenteerd in één integraal rapport over de monitoring van zoetwatervissen.

6.3 Integrale rapportage van resultaten

In 2012 is in overleg met de opdrachtgevers besloten om de resultaten van de verschillende onderzoeken in het zoete water integraal te rapporteren. Hierbij kunnen projecten worden betrokken die geen onderdeel zijn van het WOT programma Visserij zoals bijvoorbeeld de Passieve Monitoring van Zoete Rijkswateren. De rapportage zal bestaan uit drie deelrapporten welke respectievelijk de analyse, methoden en data bevatten. De conceptrapportages over 2011 en 2012 zijn in 2013 gemaakt. Begin 2014 verschijnen de gecombineerde eindrapportages.

Alle basisdata zijn ingevoerd, gecontroleerd en beschikbaar in de centrale IMARES-database FRISBE en kunnen daarmee worden ingezet voor andere projecten en evaluaties die buiten het kader van deze jaarlijkse datarapportage vallen.

6.4 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Boois, I.J., O.A. van Keeken, E. Kuijs, B. van Os-Koomen, H.J. Westerink, H. Wiegerinck. 2013. Toestand Vis en Visserij in de Zoete Rijkswater in 2012. Deel III: Data. C060/13.
- Graaf, M. de, van Overzee, H.M.J., Griffioen, A.B., Boois, I.J., O.A., Tulp, I.Y.M. Tulp 2013. Toestand Vis en Visserij in de Zoete Rijkswater in 2012. Deel I: Trends visbestanden, vangsten en ecologische kwaliteit ratio's. C058/13.
- Overzee, H.M.J. van, Boois, I.J., O.A. van Keeken, E. Kuijs, H. Wiegerinck, Tulp, I.Y.M. 2013 Toestand Vis en Visserij in de Zoete Rijkswater in 2012. Deel II: Methoden. C059/13.
- Overzee, H.M.J. van, M. Machiels, B. van Os-Koomen en M. de Graaf. 2013. Analyse vergelijkend vissen met de grote kuil en verhoogde boomkor tijdens de IJsselmeer Survey. CVO rapport nr 13.008

6.5 Nota's

- Deerenberg, C. 2013. Informatie spieringstand IJsselmeer en Markermeer in het najaar van 2013. Brief 13.IMA1202-CD-jd
- Keeken, O.A. 2014. Nota bemonsteringsopzet voor visserijonafhankelijke bemonstering van aal in polders vanaf 2013 door IMARES. Nota CVO/13.IMA0334.FvB.jd
- Sluis, M. van de, 2013. Verslag van het overleg over de rapportage Vis Rijkswateren. IJmuiden 18 april 2012. Nota CVO/13.IMA0318.MvdS.lcs
- Os-Koomen, B. 2014. Reisverslag Stern week 42 t/m 47, 2014, monitoring visbestanden van het IJsselmeer en Markermeer Nota 14.IMA00012

6.6 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Deerenberg, C.M. F.C. Groenendijk, F.J. Quirijns, M.J.C. Rozemeijer 2013. Wetenschappelijk advies kennis voor herijking en harmonisatie spieringprotocol. [IMARES rapport C177/13](#)
- Gastauer, S., Fässler, S.M.M., Couperus, B., and Keller, A.M. 2013. Target strength and vertical distribution of smelt (*Osmerus eperlanus*) in the IJsselmeer based on stationary 200 kHz echosounder recordings. Fisheries Research.
- Keeken, O.A., S.S. Uhlmann, E. Kuijs en M. de Graaf. 2013. Kenniskring staand want IJsselmeer: pilot project 2012. Rapport C027.13
- Griffioen, A.B. en E.K.M. Kuijs, 2013. Winterintrek van rivierprik bij Kornwerderzand en het Haringvliet najaar 2012 IJmuiden : IMARES rapport C084/13
- Tien, N.S.H. en D.C.M. Miller 2013. Vangstadvisen voor snoekbaars, baars, blankvoorn en brasem in het IJsselmeer en Markermeer. [IMARES rapport C142/13](#)
- Tulp, I., M. Keller, J. Navez, H.V. Winter, M.de Graaf and W. Baeyens. 2013 Connectivity between Migrating and Landlocked Populations of a Diadromous Fish Species Investigated Using Otolith Microchemistry. PLoS ONE 8(7): e69796. doi:10.1371/journal.pone.0069796

6.7 Vergaderingen en werkgroepen

Intern projectoverleg ZOET IJmuiden, 3 april, 3 juni, 7 oktober, 2 december 2013	Medewerkers IMARES betrokken bij de uitvoering van dit project
Overleg, analyse en schrijven integrale rapportage zoet IJmuiden, 25-27 maart 2013	Medewerkers IMARES betrokken bij rapportages

6.8 English summary

project title: Monitoring freshwater fish (project number 430-12180)

project: This project includes a few sub projects, dealing with different aspects of Dutch freshwater fish stocks. IMARES monitors the large freshwater lakes IJsselmeer and Markermeer, and monitors diadromous, salmonid and other rare species.

The monitoring of the IJsselmeer fresh water ecosystem by a research vessel survey has been continued in 2013. Because of an anticipated change in vessel and gear in this survey, comparative

fishing was carried out in 2011 and 2012 between the new and the old gear. The results of this comparative fishing were published in 2013 (Overzee et al., 2013). The monitoring programme of the occurrence of salmonid and diadromous species in coastal waters (Wadden Sea) has been discontinued.

The results of all freshwater-fish monitoring programmes will be presented in one report, integrating all separate programmes.

7 Aalonderzoek

7.1 Algemeen

In 2007 heeft de EU door middel van de [aalverordening](#) de lidstaten verplicht om maatregelen nemen om het herstel van het bestand van Europese aal te bewerkstelligen. Dit naar aanleiding van de slechte toestand van de aal in Europese wateren. De maatregelen die Nederland uitvoert zijn beschreven in 'the Netherlands eel management plan'. Het gaat om een samenhangend pakket van beheersmaatregelen en frequente rapportage (voor het eerst in 2012) over de voortgang en resultaten van de maatregelen in het management plan.

In een rapportage daarover moet worden ingegaan op het gerealiseerde percentage schieraal dat aan de visserij ontsnapt, de trend in visserij-inspanning, de niet-visserij-gerelateerde sterfte en een raming van de vangsten in de sportvisserij.

Om aan de internationale verplichtingen te voldoen is het bestaande aalonderzoek binnen het WOT programma in 2011 verbreed en uitgebreid en het aalonderzoek in een afzonderlijk project ondergebracht. Dit project is een uitwerking van nationale en Europese verplichtingen, beleidsbesluit Binnenvisserij en Aalverordening. Bemonsteringsrichtlijnen voor aal zijn verder vastgelegd in de DCF.

De resultaten van het nationaal beheersplan moeten eens in de drie jaar aan de Europese Commissie worden gerapporteerd. Enkele onderdelen van dit project worden daarom slechts eens in de drie jaar uitgevoerd. In het kader van de DCF co-financiert de EC een deel van de aalbemonstering (lengtesamenstelling en het verzamelen van biologische parameters).

7.2 Onderdelen

Het WOT aalonderzoek bestaat uit meerdere onderdelen zoals hieronder beschreven.

Uit de (inter)nationale evaluatie in 2012 is gebleken dat er de komende jaren meer nadruk op visserijonafhankelijke waarnemingen zal komen te liggen. IMARES heeft in 2013 deelgenomen aan de ICES Working Group on Eels (WGEEL) in zowel het voorjaar als najaar.

7.2.1 Monitoren glasaal

De bemonstering op 12 plaatsen langs de kust is in 2013 voortgezet. De bemonsteringen vinden plaats met een kruisnet gedurende het intrek seizoen van glasaal in de periode maart t/m mei. Alleen de locatie IJmuiden is door IMARES zelf bemonsterd. De overige locaties zijn bemonsterd door externe waarnemers die door IMARES worden geïnstrueerd en begeleid. De verzamelde gegevens zijn door IMARES bewerkt en in een databestand opgenomen. De resultaten zijn gepubliceerd in de jaarrapportage van de toestand van de aal in Nederland.

De glasaalbemonstering bij Den Oever wordt uitgevoerd sinds 1938 en is een van de langste en betrouwbaarste tijdreeksen beschikbaar in Europa voor deze vissoort. Sinds 2005 wordt de bemonstering uitgevoerd door uitzendkrachten die door IMARES worden ingehuurd.

De resultaten tonen een sterke afname sinds 1980 en het glasaal niveau is momenteel minder dan 5 % van het vroegere niveau. De laatste tien jaar is de intrek van een vergelijkbaar laag niveau maar de laatste 2 jaar nemen de vangsten iets toe. In 2013 zijn alle geplande monsters genomen in Nederland.

7.2.2 Schieraalindex

In het najaar van 2012 is begonnen met het verzamelen van gegevens voor de schieraalindex. De index wordt gebruikt om relatieve trends in de aantallen uittrekkende schieraal robuust en eenvoudig weer te geven. Het deelproject is geheel onafhankelijk van de aalvisserij opgezet maar wordt wel uitgevoerd door binnenvissers. Het inzetten van vissers als “onderzoekers” heeft namelijk meerdere voordelen; 1) vissers hebben goede kennis van de wateren en de vistuigen, 2) de nauwe samenwerking met vissers zal zorgen voor meer begrip en draagkracht, 3) het is nog steeds financieel voordeliger om het onderzoek grotendeels te laten uitvoeren door vissers i.p.v. medewerkers van IMARES of andere onderzoeksbureaus. Deze aanpak bleek echter ook problemen met zich mee te brengen. In 2012 is na een serieus incident (verdenking van stropen) een visser bij Den Oever vervangen. In 2013 is een vergelijkbaar incident de samenwerking met een visser bij Kornwerderzand stopgezet. Door deze incidenten zijn minder gegevens verzameld dan voorzien. De aanpak van het onderzoek zal in 2014 worden herzien

7.2.3 Vangstregistratie

De gegevens van vangstregistratie zijn maandelijks door EZ geleverd aan IMARES. De opgewerkte gegevens vormen een belangrijk input voor de bestandsschattingen en sterfteschattingen die worden gebruikt in de driejaarlijkse rapportage aan de EU en de jaarlijkse rapportage aan EIFAAC/ICES Working Group on Eel. Daarnaast ligt de vangstregistratie alsmede de spreiding in ruimte en tijd van vangsten en inspanning, aan de basis van de landelijke vangstbemonstering. De vangstgegevens (vangst, inspanning en vistuig) zijn tevens gebruikt bij het vaststellen van welke gebieden in de landelijke vangstbemonstering bemonsterd moeten worden.

7.2.4 Landelijke aalbemonstering

In deze bemonstering werd informatie verzameld over de lengtefrequentie van de vangsten, geslacht, groei (leeftijd), parasieten, ratio rode aal/schieraal etc. De intensiteit van de bemonstering (grootweg 1 bemonstering per 5 ton aalvangst) is gebaseerd op de resultaten van een pilot studie die in 2009 en 2010 in twee gebieden (Friesland en het Benedenrivieren-gebied) heeft plaatsgevonden en de resultaten van de aalvangstregistratie. Bij een evaluatie in 2012 kwam naar voren dat de gegevens van de marktbemonstering uiteindelijk een bescheiden rol spelen in het Rode Aal Model en dat de intensiteit kon worden verminderd. Dit komt onder meer door recente sluitingen van de visserij en de noodzaak meer visserijonafhankelijke informatie in het Rode Aal Model te betrekken. In 2013 zijn minder monsters genomen (grootweg 1 bemonstering per 9 ton aalvangst) maar de gebieden en de vissers binnen de gebieden zijn geselecteerd naar rato van de vangst in 2012.

In het IJsselmeer/Markermeer is sinds 2011 de bemonstering gewijzigd. In het verleden werden monsters voorgesorteerde aal gekocht. Er werd voornamelijk "kleine aal" gekocht aangezien deze sortering het meest voorkwam in de vangst. Sinds 2011 nemen medewerkers van IMARES aan boord van de vissersboten monsters van de *ongesorteerde* vangst (lengte frequentie [~150 alen] en biologisch samples [~20 alen]) om een beter beeld te krijgen van de aanlandingen. Deze methode van het bemonsteren van ongesorteerde vangsten wordt in alle gebieden toegepast.

VBC	Geplande marktmonsters		Gerealiseerde marktmonsters	
	Mei-Jun	Jul-Aug	Mei-Jun	Jul-Aug
IJsselmeer – grote fuik	3	3	2	1
IJsselmeer – schietfuik	1	1	1	0
IJsselmeer – kistjes	1	1	1	1
IJsselmeer – hoekwant	1	2	1	1
Markermeer – grote fuik	2	2	2	1
Markermeer - hoekwant	1	0	1	0
Friesland	2	2	0	2
Hollands Noorderkwartier	2	2	2	2
Grevelingenmeer	1	1	0	1
IJssel Plus	1	1	1	1
Lauwersmeer	1	1	1	0
Rijnland	1	1	1	1
Noorderzijlvest	1	1	1	1
Veluwe Randmeren	1	1	1	1
Volkerak-Zoommeer	1	1	1	1
<i>totaal</i>	<i>20</i>	<i>20</i>	<i>16</i>	<i>14</i>

Het aantal monsters is minder dan gepland deels omdat de vangst laat op gang kwamen en deels omdat het af en toe lastig blijft om afspraken te maken met de vissers.

In 2013 zijn 100 otolieten uit verschillende gebieden verzameld en naar Zweden (SLU) gestuurd voor het bepalen van de leeftijd.

7.2.5 Visserijonafhankelijke bemonstering

Een nieuw, vast onderdeel binnen de visserijonafhankelijk bemonstering is de polderbemonstering. Tussen 21 mei en 8 augustus 2013 zijn gedurende 10 dagen in totaal 69 trekken met een eletroschepnet gedaan in 27 verschillende afwateringsgebieden in het beheersgebied van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. De resultaten worden begin 2014 gerapporteerd. De polderbemonstering zal in 2014 weer worden uitgevoerd.

In juli en augustus is in samenwerking met een beroepsvisser een veldstudie uitgevoerd om de verspreiding van aal in brede rivieren te bestuderen. Gedurende een periode van zes weken zijn op de Merwede en de Lek de aalvangsten uit schietfuisen geregistreerd. In beide rivieren stonden de fuisen over de gehele breedte van de rivier om een indruk te krijgen van de verdeling van (rode) aal. Deze informatie is van belang voor het op een correcte manier opschalen van aalvangsten langs de oever van rivieren naar het hele oppervlak binnen het Rode Aal Model. De resultaten worden begin 2014 gerapporteerd.

7.2.6 Sterfte uittrekkende schieraal

Veranderingen in de sterfte, veroorzaakt door waterkracht centrales en gemalen en totale aantallen schieraal tijdens de uittrek, worden gemonitord m.b.v. transponderonderzoek en eventueel merkerterugvangst experimenten. Voor het transponderonderzoek is voor zover mogelijk gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur op de rivieren Rijn en Maas. In het najaar zijn zoals gepland alen voorzien van een zender in de bovenloop van de Maas.

7.2.7 EU rapportage en evaluatie

De volgende evaluatie staat gepland voor 2015.

7.3 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

Graaf, M. de, K.E. Wolfshaar, N. Tien. 2014. Report on the eel stock and eel fishery in the Netherlands in 2012/13. IMARES, IN PREP.

Graaf, M. de. 2014. Report on the eel stock and eel fishery in the Netherlands in 2012. Rapport in voorbereiding

Griffioen, A.B. en E.K.M. Kuijs, 2013. De eerste monitoring voor een index voor schieraal in Nederland. Rapport C139/13

ICES-ACOM 2013. Report of the Joint EIFAAC/ICES Working Group on Eels (WGEEL), 18–22 March 2013 in Sukarietta, Spain, 4–10 September 2013 in Copenhagen, Denmark. [ICES CM 2013/ACOM:18](#)

REF. WGRECORDS, SGEF, FAO, EIFAAC, ACOM AND GFCM

7.4 Nota's

Graaf, M. de. 2013. Report of the meeting of the Joint EIFAC/ICES Working Group on Eels [WGEEL], Sukarietta (Spain), 18-22 maart 2013. Nota CVO/13.IMA0350.MdG.lcs

Graaf, M. de. 2014. Report of the second meeting of the Joint EIFAC/ICES Working Group on Eels [WGEEL], Kopenhagen, 4-10 September 2013. Nota CVO, IN PREP.

Keeken, O.A., 2013. Nota bemonsteringsopzet voor visserijonafhankelijke bemonstering van aal in polders vanaf 2013 door IMARES. Nota CVO/13.IMA0334.FvB.jd

7.5 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties

Griffioen, A.B. en E.K.M. Kuijs, 2013. Winterintrek van rivierprik bij Kornwerderzand en het Haringvliet najaar 2012 IJmuiden : IMARES rapport C084/13

Graaf, M. de, M.T. van der Sluis en A. de Waal. 2013. Quick Scan Streefbeeld Aal. IMARES rapport C144/13.

Keeken, O.A. van, en A.B. Griffioen. 2013. Gebruik vispassage gemaal Maelstede door schieraal: DIDSON meting. IMARES rapport C025/13

Keeken, O.A. van, H.V. Winter, A.B. Griffioen en M. de Graaf. 2013. Silver eel behaviour in the vicinity of pumping stations: a telemetry study in Friesland. IMARES report C120/13

Visserijnieuws 2013. Knelpunten schieraal geïnventariseerd. 'Aal over de dijk' kan gerichter. Visserijnieuws 2013 33(30/31)

Winter, H.V., A.B. Griffioen en K.E. van de Wolfshaar. 2013. Inventarisatie van de belangrijkste knelpunten voor de uittrek van schieraal in Nederland. [IMARES rapport C107/13](#)

7.6 Vergaderingen en werkgroepen

Joint EIFAAC/ICES Working Group on Eels (WGEEL) Sukarietta , Spanje, 18-22 maart 2013	Martin de Graaf
Presentatie IFM European Eel Conference Londen, 25-27 juni 2013	Martin de Graaf
Joint EIFAC/ICES Working Group on Eels (WGEEL) Kopenhagen, 4-10 september 2013	Martin de Graaf
ADFEEL Kopenhagen, 6-7 november 2013	Martin de Graaf
Uitvoering van onderdelen schieraal index en andere projecten aan meewerkende vissers IJmuiden, 10 december 2013	Tammo Bult John Schobben Olvin van Keeken Ben Griffioen
Werven van vrijwilligers voor glasaalbemonstering	Emiel Kuis
Communicatie met EZ over WOT projecten vindt regelmatig plaats tijdens het flexwerken in Den Haag 1 keer per maand	Martin de Graaf

Intern overleg met het IMARES Aal-team IJmuiden, 18 februari, 6 mei, 1 juli, 2 september, 2 december 2014	Martin de Graaf Karen van de Wolfshaar Nicola Tien Olvin van Keeken Erwin Winter Ben Griffioen Michiel Kotterman Twan Leijzer
---	--

7.7 English summary

project title: Eel research (project number 430-12185)

justification: In 2007 the EU has introduced legislation to recover eel stocks in European waters. In this project research is carried out to monitor the progress of the effect the measures introduced in the Netherlands to restore the eel stock.

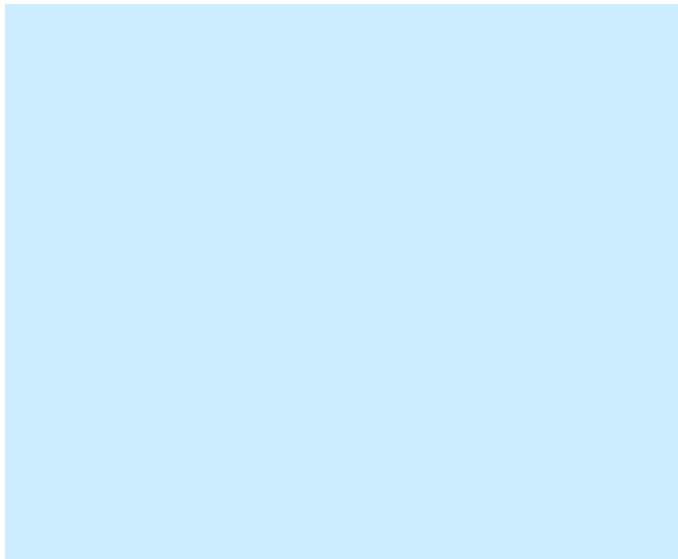
project: A sampling programme has been carried out covering the eel fisheries in the Netherlands estimating the size compositions of the commercial catch. In addition biological parameters have been sampled. The long term glaseel recruitment monitoring programme in Den Oever has been continued. Further, in combination with other research projects, a fishery independent index is being developed to estimate the progress in migration of silver eel to sea. Fishery independent sampling of eel mainly in areas where there is no fishing has been introduced in 2013 (so called 'polderbemonstering').

results and products: Data collected in monitoring programmes have been stored in national databases. Results were summarised in an annual Country Report Status of eel and the eel fishery in the Netherlands. Intermediate results have also been communicated with fishery managers and stake holders.

8 Bestandsopnamen schelpdierbestanden

8.1 Algemeen

Het monitoren van schelpdierbestanden vormt de permanente basis voor het uitvoeren van het Nederlands beleid ten aanzien van de exploitatie van schelpdieren en de bescherming van het mariene milieu. De bestandsopnames worden gebruikt om de beperkende maatregelen voor de visserij zoveel mogelijk toe te snijden op de natuurdoelstellingen en om het resultaat van dergelijke beheersmaatregelen in de daaropvolgende jaren te onderzoeken. Deze monitoringsgegevens dienen dus met name als basis voor het inschatten van de effecten van schelpdiervisserij op het ecosysteem, waarbij de voedselreservering voor vogels één van de voornaamste overwegingen is.

In 2013 zijn de volgende bestanden geïnventariseerd:

- Amerikaanse zwaardschedes, mossels, kokkels en strandschelpen in de Voordelta en Noordzee kustzone;
- Mosselbanken in het litoraal van de Waddenzee;
- Kokkels in het litoraal van de Waddenzee, Oosterschelde, Westerschelde en Voordelta;
- Japanse oesters in het litoraal van de Waddenzee, Oosterschelde en Westerschelde.

Tijdens de bovengenoemde inventarisaties wordt ook de bijvangst geregistreerd. Het gaat hierbij om de overige schelpdiersoorten en andere ongewervelde dieren.

8.2 Onderdelen

8.2.1 Bestandsopname litorale mosselbanken

Het bepalen van het areaal mosselbanken op de droogvallende platen vond plaats in het voor- en najaar. De mosselbanken werden eerst visueel in kaart gebracht vanuit de lucht. Genoteerd werd waar nieuwe mosselzaadbanken zijn ontstaan, en of bestaande mosselbanken nog steeds aanwezig waren. Nieuwe banken, en ogenschijnlijk sterk veranderde banken, krijgen voorrang bij het inmeten in het veld. Vervolgens zijn zoveel mogelijk banken te voet bezocht en ingemeten. Niet bezochte mosselbanken zijn gereconstrueerd op basis van informatie uit de vliegsurvey, waarnemingen van medewerkers van de Waddenunit (EZ), en op basis van historische gegevens van voorgaande jaren. Tijdens het veldbezoek loopt de onderzoeker om de mosselbank heen en meet de bank in met behulp van GPS. Aan de hand van de GPS data wordt met GIS de oppervlakte van een bank bepaald. Daarnaast wordt er in het veld ook een beschrijving gemaakt van de staat waarin de bank verkeert, zoals de mate waarin de bank versnipperd is, de dichtheid mossels op de bank en de aanwezigheid van andere organismen zoals wieren of oesters. Het veldwerk in de Waddenzee is uitgevoerd in samenwerking met medewerkers van het Ministerie van EZ (Waddenunit). Voor een inschatting van het bestand aan litorale mosselen wordt bemonsterd volgens een gestratificeerd monstergrid, geïntegreerd met de jaarlijkse bestandsopname van kokkels (zie verder).

De bestandsopname van litorale mosselbanken in 2013 is gerapporteerd in Van den Ende et al. 2013. In 2013 is het totale areaal geschat op 1936 ha. Dit is een lichte toename (met 170 ha) ten opzichte van 2012, door nieuwe zaadval in het oostelijke deel van de Waddenzee. In het voorjaar van 2013 zijn geen nieuwe zaadbanken aangetroffen in het litoraal van de westelijke Waddenzee. Dit was tegen de verwachting in, omdat in het sublitoraal in het najaar wél een groot areaal aan zaadbanken aanwezig was (Van Stralen et al. 2013).

Op pad om een mosselbank in te lopen. Zichtbaar is ook het schip (YE42) en de stempelkor die gebruikt wordt voor de biomassa bemonsteringen

8.2.2 Bestandsopname kokkels

Het doel van de jaarlijkse kokkelinventarisaties is het verkrijgen van betrouwbare

bestandsschattingen op de droogvallende platen in de gehele Waddenzee, Oosterschelde, Westerschelde en Voordelta. Hieruit wordt een schatting gemaakt van de voor vogels beschikbare hoeveelheden en tevens van het deel dat door vissers geoogst zou kunnen worden. De bemonstering werd uitgevoerd in het voorjaar (april-juni), aan de hand van een gestratificeerd monstergrid. Het veldwerk in de Waddenzee is uitgevoerd door IMARES, geïntegreerd met

De inhoud van het kokkelschepje wordt geleegd in de zeef

bestandsopnames van litorale mosselbanken en oesterbanken. Het veldwerk in de Westerschelde is gedaan door medewerkers van IMARES en de bemanning van MS Schollebaar. Het veldwerk in de Oosterschelde is uitgevoerd door ambtenaren van EZ (MSS Schollebaar en MS Regulus). De monsters werden in Yerseke bij IMARES afgeleverd voor bepaling van lengte en leeftijd. Het veldwerk in de Voordelta is geïntegreerd met de bestandsopnames van Amerikaanse zwaardschedes in de Nederlandse kustzone (zie verder).

De bestandsopnames van de kokkels zijn gerapporteerd in Van Zweeden et al. (2013). In 2011 heeft een omvangrijke broedval van kokkels plaatsgevonden in de Waddenzee. De kokkels die toen 'gefallen' zijn, maken nog steeds de meest omvangrijke jaarklasse uit. Van alle kokkels bestaat 80% uit dieren van 2 jaar oud. Als gevolg van groei en sterfte in deze jaarklasse is het bestand in de Waddenzee netto toegenomen van 355,6 miljoen kilo versgewicht in voorjaar 2012 naar 438,7 miljoen kilo versgewicht in 2013. De geschatte biomassa per 1 september 2013 viel iets lager uit dan de geschatte biomassa in het voorgaande jaar, omdat

kokkels minder snel groeien naarmate ze ouder worden en er wel sterfte optreedt gedurende de zomer. Het aandeel 1-jarige kokkels was 10% in het voorjaar, wat aangeeft dat er in 2012 waarschijnlijk een bescheiden broedval is geweest. In de Oosterschelde is het totale kokkelbestand toegenomen van 22,0 miljoen kilo versgewicht in voorjaar 2012 naar 29,7 miljoen kilo versgewicht in voorjaar 2013. Ook hier is in 2012 broed gevallen. Het aandeel aan 1-jarige kokkels was maar liefst 20%. In de Westerschelde was het aandeel aan 1-jarige kokkels zeer klein. Hier is amper nieuwe aanwas geweest en door veroudering is het bestand afgenomen van 5,3 miljoen naar 1,4

miljoen kilo versgewicht in het voorjaar. In de Voordelta is momenteel niet een kokkelbestand van betekenis aanwezig.

8.2.3 Bestandsopnamen Amerikaanse zwaardschedes

De Amerikaanse zwaardschede is een geïntroduceerde soort waarvan de populatie de laatste jaren sterk gegroeid is. Er is toenemende belangstelling voor visserij op de zwaardschede. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat de zwaardschede steeds belangrijker wordt als stapelvoedsel voor eidereenden. In 2013 is het onderzoek in de ondiepere delen van de Voordelta uitgevoerd met een gecharterd bedrijfsvaartuig, de YE42. De resterende gebieden zijn geïnventariseerd met MS Isis. In totaal zijn 9 vaarweken gemaakt en zijn er 855 locaties bemonsterd. De bestandsopname van de Amerikaanse zwaardschede en vijf andere (potentieel) commercieel interessante soorten is gerapporteerd in Goudswaard et al. (2013).

Binnenhalen van de bodemschaaf op de Isis.

Het bestand aan mesheften was in aantal en biomassa ongeveer hetzelfde als in 2012. In 2013 werd een totale biomassa van 419 miljoen kilo versgewicht aangetroffen. Het bestand in aantallen fluctueert per deelgebied sterk doordat het bestand vooral wordt bepaald door jongere exemplaren en broedval massaal kan zijn. Bijvoorbeeld, ten noorden van de Waddeneilanden werd het bestand in 2011 geschat op bijna 30.000 exemplaren, in 2012 op bijna 70.000, en in 2013 weer bijna 30.000 exemplaren. De halfgeknotte strandschelp *Spisula subtruncata* is in 2013 met meer dan de helft afgenomen ten opzichte van 2012. De grote (maar zeer lokale) broedval die in 2012

op enkele plaatsen in de Voordelta werd aangetroffen heeft zich niet kunnen handhaven in 2013.

8.2.4 Bestandsopnamen Japanse oesters

De bestandsopname van Japanse oesters vindt plaats in de Waddenzee, Oosterschelde en Westerschelde. De Westerschelde is in 2013 voor het eerst gekarteerd omdat hier vooralsnog vrijwel geen banken van betekenis te vinden waren. In 2013 zijn de weinig bankjes die al bekend waren gekarteerd. Inderdaad leverde dit een zeer beperkt areaal op van 13 hectare. Tijdens de jaarlijkse kokkelsurvey op de Westerschelde en middels luchtfoto's van het gebied wordt uitgekeken naar eventuele nieuwe banken. In de Waddenzee worden de oesterbanken gekarteerd samen met de litorale mosselen. In de Oosterschelde zijn in 2013 banken ingelopen die veranderd leken te zijn bij inspectie vooraf met een vliegtuig. De meeste banken in dit gebied zijn qua contouren vrijwel niet veranderd ten opzichte van vorig jaar. Het litorale bestand is geschat door biomassa happen te nemen met het vaartuig MS Regulus.

8.3 TMAP

Na interpolatie van gemiste mosselbanken in de voorgaande twee jaar met de data die is verzameld in 2013, wordt de ligging van mosselbanken in de Nederlandse Waddenzee aangeleverd aan TMAP in de vorm van GIS bestanden.

8.4 Projectmanagement

In januari 2013 is de planning van de surveys in de Waddenzee afgestemd met de Waddenunit (EZ) bij een bijeenkomst in Den Helder. Daarbij is ook ieders soortenkennis getest, en determinatiekenmerken van de moeilijkere soorten en leeftijdsklassen (met name bij de kokkel) besproken. Aan de bemanning van de verschillende schepen zijn pakketten meegegeven van spullen

die nodig zijn voor de surveys. Onder andere hebben ze nieuwe weegschalen meegekregen, met een grotere nauwkeurigheid dan voorheen. In 2013 is op de Waddenzee voor het eerst gevaren met de verbouwde YE42. De accommodatie van dit schip is sterk uitgebreid en nu ideaal voor het veldwerk. Binnen KBWOT is een studie uitgevoerd naar vergelijkingen van efficiëntie van verschillende vistuigen. Zo zijn er in de kustzone 70 stations dubbel bevestigd met de schaar zoals we die gebruiken in de WOT kustsurvey, en met een aangepaste schaar (verzwaard en niet scharnierend) zoals toegepast binnen de bemonsteringen in het project Compensatie Voordelta (opdracht vanuit RWS Waterdienst en Havenbedrijf Rotterdam). De aangepaste schaar zou efficiënter de bodemdieren bemonsteren door een verbeterd bodemcontact. Doel was beide scharen te vergelijken om te kunnen bepalen of we in de WOT survey over moeten stappen op de aangepaste schaar en zo ja, met welke omrekenfactoren eventueel gerekend zou moeten worden. De resultaten van dit KBWOT project zijn nog niet voldoende uitgewerkt en komen pas in de loop van 2014 beschikbaar. Mocht dit consequenties hebben voor de WOT survey dan zal dit pas per 2015 doorgevoerd kunnen worden. Met betrekking tot de kartering van mosselbanken en oesterbanken in het litoraal van de Waddenzee zijn in 2013 studies uitgevoerd naar de toepasbaarheid van remote sensing, dus satellietbeelden. Hiermee zou de efficiëntie van de survey sterk verbeterd kunnen worden en het tijdrovende veldwerk wellicht ingekort. Binnen IMARES werkt Nara Davaasuren aan de toepassing van remote sensing, daarnaast werkt bij NIOZ Yerseke een promotiestudent (Sil Nieuwhof) hieraan. Beiden maken gebruik van de WOT data voor validatie.

Van Sil Nieuwhof is een wetenschappelijke publicatie in voorbereiding. Deze zal naar verwachting begin 2014 ingediend worden. Tot slot is onderzocht of de kokkelsurvey op de Waddenzee statistisch goed in elkaar zit, en of de stratificatie aangepast zou moeten worden. Volgens de uitkomsten zou er nog wat verbeterd kunnen worden in de stratificatie, maar de uitvoering hiervan is lastig. Voor een verbeterde stratificatie is meer inzicht nodig in welke gebieden precies de meeste kokkels verwacht worden. Vroeger kregen we informatie uit het veld van mechanische kokkelvisserij, maar die voorkennis ontbreekt tegenwoordig. Wel is de methode voor het schatten van betrouwbaarheidsintervallen verbeterd door de data te post-stratificeren naar biomassa.

8.5 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Brummelhuis, E.B.M., M. van Asch, D. van den Ende, K. Troost en C. van Zweeden. 2013. Japanse oesterbanken op droogvallende platen in de Nederlandse kustwateren in 2013: bestand en arealen IMARES Rapport C210/13
- Ende, D. van den, K. Troost, C. van Zweeden en M. van Asch. 2013. Het mosselbestand en het areaal aan mosselbanken op de droogvallende platen van de Waddenzee in het voorjaar van 2013 Rapport: C167/13
- Goudswaard, P.C., K.J. Perdon, J. Jol, M. van Asch en K. Troost. 2013. Het bestand aan commercieel belangrijke schelpdieren in de Nederlandse kustwateren in 2013. IMARES rapport C133/13
- Troost, K., M. van Asch, M. Baeye, E. Brummelhuis, N. Davaasuren, D. van den Ende, V. Van Lancker. 2013. KBWOT 2012: the use of an acoustic technique in mapping beds of razor clams (*Ensis* sp.). CVO report 13.001
- Zweeden, C. van, M. van Asch, D. van den Ende en K. Troost. 2013. Het kokkelbestand in de Nederlandse kustwateren in 2013. Rapport C115/13

8.6 Nota's en brieven

- Troost, K. 2013. Eerste schatting mossel- en kokkelbestanden. Nota 13.IMA0570.KT.jd

8.7 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Bemmelen, R.S.A. van; Brinkman, A.G.; Holthuyzen, S.; Jansen, J. 2013. The effects of subtidal mussel seed fisheries in the Dutch Wadden Sea on sediment composition. IJmuiden [etc.] : IMARES Wageningen UR, (Report / IMARES Wageningen UR C163/12) - p. 21.
- Fey-Hofstede, F.E., N.M.J.A. Dankers, A. Meijboom, P.W. van Leeuwen, P.W. M.L. de Jong, E.M. Dijkman en J.S.M. Cremer. 2013. Ontwikkeling van enkele mosselbanken in de Nederlandse Waddenzee; situatie 2011 en 2012. IMARES rapport C128/13
- Folmer, E.O., J. Drent, K. Troost, H. Büttger, N. Dankers, J. Jansen, M. van Stralen, G. Millat, M. Herlyn en C.J.M. Philippart. 2014. Large-scale spatial dynamics of intertidal mussel (*Mytilus edulis* L.) bed coverage in the German and Dutch Wadden Sea. Ecosystems. DOI: 10.1007/s10021-013-9742-4.

- Kamermans, P., E. Brummelhuis and . Dedert. 2013. Effect of algae- and silt concentration on clearance- and growth rate of the razor clam *Ensis directus*, Conrad. Journal of Experimental Marine Biology and Ecology Volume 446, August 2013, Pages 102–109
- Stralen, M.R. van; Craeymeersch, J.A.M.; Drent, J.; Glorius, S.T.; Jansen, J.M.; Smaal, A.C. 2013. Het mosselbestand op de PRODUS - vakken en de effecten van de visserij daarop : Effecten van mosselzaadvisserij op sublitorale natuurwaarden in de westelijke Waddenzee. Rapport / MarinX 2013.54-PR6
- Stralen, M.R. van, D. van den Ende en K. Troost. Inventarisatie van het sublitorale wilde mosselbestand in de westelijke Waddenzee in het voorjaar van 2013. MarinX rapport 2013.127
- Troost, K. M. van Asch, J.A.M. Craeymeersch, G. Duineveld, V. Escaravage, P.C Goudswaard, M. Lavaleye en S. Wijnhoven. 2013. Monitoringsplan T0 VHR gebieden Noordzee. IMARES rapport C49A/13

8.8 Vergaderingen en werkgroepen

WOT Oesters: evaluatie 2012 en planning 2013. Yerseke, 15 januari 2013	Project team
WOT Kokkels: voorbereiding workshop soorten determinatie en werkwijze met Waddenunit. Den Helder, 15 januari 2013.	Project team
WOT Kokkels: overleg over inzet opziensschepen Zeeland bij de kokkelsurvey Ooster- en Westerschelde i.v.m. verdwijnen van MS Valk. Yerseke, 29 januari 2013	Project team + Visserijkundig Ambtenaar Gert-Jan van Veen (MS Schollebaar)
WOT Kokkels: voorbereidend overleg survey Waddenzee.	Project team
WOT Kokkels: workshop met visserijkundig ambtenaren en bemanning opziensschepen. Yerseke, 11 februari 2013	Project team + Visserijkundig Ambtenaren Gert-Jan van Veen en Harry Heidekamp + 4 bemanningsleden (MS Schollebaar en MS Regulus)
WOT Mesheften: evaluatie 2012 en planning 2013. Yerseke, 12 februari 2013	Project team
WOT Kokkels: evaluatie 2012 en planning 2013. Yerseke, 18 februari 2013	Project team
WOT Kokkels: overleg statistische analyse opzet kokkelsurvey Waddenzee. Per Video Conferencing, Yerseke – IJmuiden 25 februari 2013	Karin Troost, Margriet van Asch, Chun Chen (IMARES)
WOT Kokkels: workshop soortenherkenning en werkwijze aan boord met medewerkers IMARES en Waddenunit. Den Helder, 28 februari 2013	Project team + Waddenunit + benthos groep IMARES (Babeth v.d. Weide, Lilian de Vos, Joel Cuperus, Wilma Lewis) en overige geïnteresseerden IMARES (Anneke Rippen, Maarten van Hoppe, e.a.)

WOT Oesters: overleg met DID van Rijkswaterstaat over gebruik oesterbank contouren voor ecotopenkaarten. Delft, 4 maart 2013	Douwe van den Ende (IMARES) + Bas Kers + Lia Walburg (RWS)
WOT Mossels: kennisoverdracht MarinX naar IMARES betreffende opzet monstergrid mossels Waddenzee. Scharendijke, 8 maart 2013	Project team + Marnix van Stralen
WOT Mossels: overleg met postdoc Rijksuniversiteit Groningen betreffende hun aanvraag voor gebruik schelpdierdata (binnen project Waddensleutels). Yerseke, 14 maart 2013	Marjolijn Christianen (RuG) + Karin Troost
WOT Mossels: overleg mogelijkheden voor ontwikkelen en toepassen remote sensing technieken voor karteren van mosselbanken. IJmuiden, 25 maart 2103	Narangerel Davaasuren + Johan Stapel + Karin Troost
WOT Mossels: Voortzetting overleg met RuG betreffende gebruik schelpdierdata alsmede data uit de sublitorale mosselzaad inventarisatie door MarinX en IMARES in opdracht van PO Mossel. Yerseke, 12 april 2013	Marjolijn Christianen + Marnix van Stralen + Karin Troost
WaLTER workshop o.l.v. Martin Baptist betreffende beschikbaar maken van o.a. WOT datasets via een internet portal, en de vorm waarin dit mogelijk kan plaatsvinden. IJmuiden, 16 mei 2013	Martin Baptist + Cor Smit + Sophie Brasseur + Frouke Fey + Jenny Cremer + Elze Dijkman + Ingeborg de Boois + Margriet van Asch + Karin Troost + Peter v.d. Kamp + Rob Loke
WOT Oesters: voorbespreken oesters happen met MS Regulus op de Oosterschelde. Yerseke, 28 mei 2013	Project team
WOT Kokkels, Mossels, Oesters: telefonisch overleg over update van kokkelgegevens op de website van het Compendium voor de Leefomgeving. Overleg over mogelijke opname indicator "mossel- en oesterbanken" (wordt inderdaad opgenomen, tekst en data aangeleverd). 24 juli 2013	Dorien van der Zwaag, Karin Troost
European Marine Biology Symposium. Galway, Ierland, 19-23 augustus 2013	Karin Troost e.a.
WOT data Waddenzee: Overlegd met Programmabureau naar een Rijke Waddenzee en MarinX over een voorstel van KT en MarinX om de data aan niet-doelsoorten uit de surveys op de werken en te ontsluiten voor onderzoek middels rapportage. Den Haag (Min. EZ) 2 september 2013	Karin Troost, Marnix van Stralen, Hein Sas, Kees van Es
Voortgangsoverleg. Den Haag (Min. EZ) 15 oktober 2013	Wilbert Schermer-Voest en Karin Troost

Evaluatiegesprek met eigenaar van onderzoeksschip YE42. Yerseke, 6 november 2013	Sanne van Roijen (WUR Inkoop), Karin Troost, Huub Lacor en Eddy Lindenberg (Roem van Yerseke)
Afronding oesterrapport. Yerseke, 11 november 2013	Project team
Trilaterale Workshop Science-Policy Matrix Wadden Sea. Delmenhorst, 20 November 2013	Karin Troost e.a.
Workshop "Kombergingen" georganiseerd door Common Wadden Sea Secretariat en Programma naar een Rijke Waddenzee	Karin Troost e.a.

8.9 English summary

project title: Monitoring shellfish stocks (project number 430-12080)

project: The development of exploited shellfish stocks is monitored through annual surveys in coastal waters of the Netherlands. An aerial survey is carried out prior to ground surveys. The results are used to collect information which can be used to manage shellfish fisheries and to estimate ecosystem effects of shellfish exploitation. The data, including information of non commercial species collected during the surveys, are stored in a central database at IMARES. The results have been reported and communicated. Information on mussel beds is being updated and will be submitted to the Wadden Sea Secretariat in February 2014.

In 2013 the annual inventories of littoral mussel beds (*Mytilus edulis*) and Pacific oyster (*Crassostrea gigas*) beds in the Wadden Sea and Oosterschelde estuary, of littoral cockle stocks in Wadden Sea, Oosterschelde estuary and Westerschelde estuary, and of shellfish stocks in general (in particular *Ensis* sp.) in the Dutch coastal zone of the North Sea have been carried out. Additionally, stocks of other commercial and non-commercial invertebrate species are assessed through by-catch analysis. Catch statistics and effort data of the shellfish industry have been updated.

9 Recreatieve visserij

9.1 Algemeen

De DCF verplicht de Lidstaten tot het verzamelen van gegevens over de omvang van de vangsten in de recreatieve visserij op aal en kabeljauw. Het verzamelen van deze gegevens voor aal is ook een onderdeel van het aalherstelplan. In opdracht van het toenmalige Ministerie van LNV is hiermee eind 2009 een aanvang gemaakt.

De recreatieve visserij vindt voornamelijk plaats met hengels vanaf de kant of vanaf bootjes. Verder wordt er ook op kleinere schaal vanaf de kant, recreatief gevist met vaste vistuigen (staand want, hoekwant, fuik). In de meeste landen is een licentie vereist om op zee te mogen vissen. In Nederland is dit niet het geval. Dit maakt

het verzamelen van gegevens over de sportvisserij niet eenvoudig. Tot voor kort was slechts voor een kleine groep (~1000) recreatieve vissers met vaste vistuigen in de kustwateren (Waddenzee, Oosterschelde, Westerschelde, Nederlands deel Dollard en Eems) een vergunning en registratie verplicht. Echter het recreatief vissen met vaste vistuigen is per 1 januari 2011 verboden en vervolgens onder voorwaarden weer toegestaan op bepaalde locaties langs de kust. Het huidige Recreatieve Visserij Project is dan ook voornamelijk gericht op recreatieve vissers in binnenwateren en zee- of kustwateren die gebruik maken van één of meerdere hengels. In 2014 zal worden begonnen met het inventariseren van de vangsten van recreatieve visserij met vaste vistuigen.

Kabeljauw is één van de soorten waarop recreatief wordt gevist. De commerciële visserij op kabeljauw is in de afgelopen jaren sterk aan banden gelegd. Voor de recreatieve visserij gelden deze beperkingen niet. Daarom is het aandeel van de recreatieve visserij op kabeljauw relatief belangrijker geworden als onderdeel van de totale visserijdruk op kabeljauw.

Aal is een geliefde sportvis in Nederland en wordt hoofdzakelijk in binnenwateren gevangen. Naar schatting werd in de afgelopen jaren ongeveer een kwart van de jaarlijkse aalvangst door recreatieve vissers gevangen. Met ingang van 1 oktober 2009 is, in de meeste wateren, een meeneemverbod van kracht voor recreatieve vissers die aal vangen. Dit wil echter nog niet zeggen dat alle aal die recreatief gevangen wordt ook wordt teruggezet. Voor het maken van een toestandsbeoordeling van aal zijn gegevens nodig over de omvang van totale vangst van aal, ook van de recreatieve visserij.

9.2 Projectbeschrijving

Het project is onderdeel van het NP dat NL uitvoert in het kader van de DCF. Het project kent een aantal projectonderdelen die in een tweejarige cyclus worden uitgevoerd. In het ene jaar wordt gerapporteerd over de resultaten van de af te sluiten cyclus en in het najaar een screening survey uitgevoerd voor de daaropvolgende cyclus. In het andere jaar wordt een diary survey uitgevoerd.

De eerste cyclus (screening survey dec 2009, diary survey februari 2010 – maart 2011) was een wetenschappelijke en financiële samenwerking tussen Sportvisserij Nederland en IMARES om de participatie, inspanning, vangsten en uitgavenpatronen van recreatieve vissers op een betrouwbare en accurate manier in kaart te brengen. De tweede cyclus (screening survey dec 2011, diary survey

februari 2012 – maart 2013) werd door IMARES alleen uitgevoerd. De derde cyclus (screening survey dec 2013, diary survey april 2014 – mei 2015) wordt ook door IMARES alleen uitgevoerd.

In 2013 lag de nadruk op de verdere analyse van de 2010 survey in aanvulling op de eerdere schatting over de recreatieve visserij op aal en op kabeljauw. Schattingen van de recreatieve vangsten van de tweede cyclus hebben enige vertraging opgelopen door zwangerschapsverlof van een betrokken medewerkster en worden begin 2014 verwacht.

9.3 Onderdelen

Het project bestaat uit drie verschillende onderdelen; de Screening Survey, de Diary Survey en het veldwerk.

Screening Survey: Het doel van de Screening Survey is om het aantal recreatieve vissers onder de bevolking te schatten, een demografisch profiel van vissende huishoudens op te stellen en om representatieve kandidaten te selecteren voor vervolgonderzoek tijdens de tweede fase, de Diary Survey. De survey wordt uitgevoerd door TNS-NIPO.

Diary Survey: Een selectie van recreatieve vissers wordt gevraagd om deel te nemen aan een Diary Survey om gedetailleerde gegevens te verzamelen over inspanning en vangsten van individuele vistrips. Het belangrijkste is dat de deelnemers aan de Diary Survey zeer regelmatig (minimaal 1 keer per maand) benaderd worden. De deelnemers houden een logboek bij als geheugensteuntje maar het belangrijkste is het regelmatige contact met de deelnemers waarbij de informatie wordt overgedragen van de deelnemer naar de medewerker van het project. Het logboek zelf en de korte periode tussen de contacten met de deelnemer zorgen ervoor dat de invloed van de recall bias minimaal is. De survey wordt uitgevoerd door TNS-NIPO.

Veldwerk: Het veldwerk wordt gebruikt om betrouwbare gegevens te verzamelen over de lengte frequentieverdeling van de onttrokken vissen door recreatieve vissers.

9.3.1 Screening Survey

In december 2013 is de derde Screening Survey onder de Nederlandse bevolking (~50.000 huishoudens) uitgevoerd om vast te stellen hoeveel Nederlanders deelnemen aan de recreatieve visserij. Om de non-response bias te vermijden werd de korte vragenlijst over participatie in de recreatieve visserij "blind" aangeboden aan de huishoudens. De Screening Survey maakte deel uit van de maandelijkse omnibus enquête die TNS NIPO standaard aan het begin van de maand naar (een deel van) de huishoudens in de TNS NIPO database stuurt. Deelnemers aan de TNS NIPO omnibus enquête in december 2013 wisten niet van te voren dat er vragen kwamen over de recreatieve visserij en konden deze vragen ook niet overslaan tijdens het invullen van de omnibus enquête. De korte Screening Survey bestond uit slechts een paar vragen over het wel of niet recreatief vissen in binnenwater en zee-of kustwateren, een grove indicatie van het aantal vistrips per jaar en het gebruikte vistuig. De Screening Survey geeft tevens informatie over de demografische samenstelling van de recreatieve vissers, het gebruikte vistuig, een grove indicatie van aantal trips (fanatisme) en of er gevestigd is op de binnenwateren, kustwateren of beide. Een tweede belangrijke taak van de Screening Survey was het in kaart brengen van een groep recreatieve vissers die bereid was mee te werken aan de tweede fase van het project, de Diary Survey in 2014.

Het uitvoeren van een Screening Survey gebruikmakend van de geregistreerde huishoudens in de database van TNS NIPO is een uiterst goedkope en efficiënte methode. Een nadeel aan deze methode is dat het de vraag opwekt of het visgedrag van deelnemers in de database van TNS NIPO representatief is voor het visgedrag van de gemiddelde Nederlander. Normaal gesproken wordt een Screening Survey uitgevoerd via een random telefonische enquête (Random Digit Dialing, RDD) onder de gehele bevolking. Deze methode is echter een orde van grote duurder dan de huidige methode ontwikkeld in samenwerking met TNS NIPO. De ICES Planning Group on Recreational Fisheries Surveys (PGRFS) heeft Nederland geadviseerd om eenmalig vast te stellen of de gebruikte

methode dezelfde resultaten oplevert als een RDD survey om eventuele bias in de schattingen uit te sluiten. In december 2013 is parallel aan de online screening survey een RDD survey (1500 interviews) uitgevoerd door TNS NIPO.

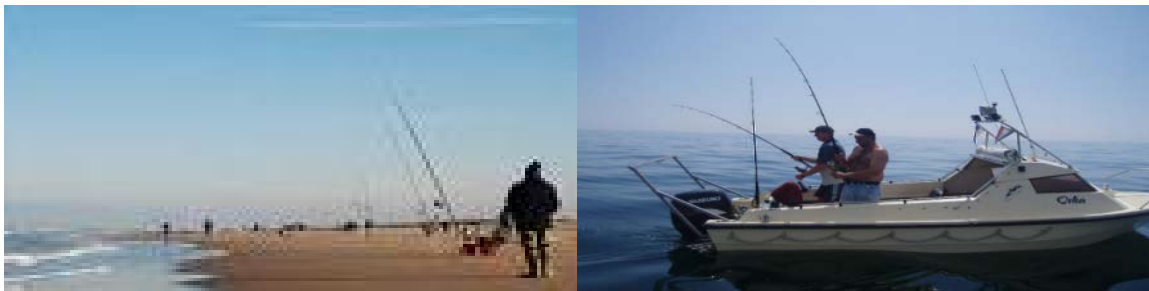
Een andere aanbeveling van ICES PGRFS is om in toekomstige Screening en Diary Surveys data te verzamelen over vistrips van Nederlandse vissers in het buitenland. Het toevoegen van extra vragen over buitenlandse vistrips was niet mogelijk tijdens de Screening Survey in 2013. Binnen de TNS NIPO omnibus enquête is er slechts ruimte voor een vijftal vragen. Een aparte Screening Survey kan dus in de toekomst noodzakelijk zijn om te kunnen kwantificeren hoeveel buitenlandse vistrips er door Nederlandse recreatieve vissers worden gemaakt. Wel hebben deelnemers van de Diary Survey in 2012 en 2014 de mogelijkheid om ook vangstgegevens van buitenlandse vistrips te registreren.

9.3.2 Diary Survey

In maart 2012 zijn 2500 recreatieve vissers geselecteerd om gedurende 12 maanden informatie te verstrekken over de aard en de omvang van hun vangsten. Aangezien de Diary Survey pas in maart 2012 was begonnen liep de survey nog 2 maanden door in 2013.

In 2013 is vooral tijd besteed aan de verdere analyse van de 2010 Diary Survey. Tijdens dit proces is er veelvuldig contact geweest met internationale experts (ICES PGRFS), waaronder de Australische expert dr. J. Lyle.

Hieronder staan de bijgestelde schattingen van de hoeveelheden onttrokken kabeljauw, zeebaars en aal door recreatieve vissers in 2010 (Hammen & de Graaf, 2013).

De schatting van het aantal kabeljauwen onttrokken door recreatieve vissers uit de Nederlandse zee- en kustwateren in 2010 is $527,000 \pm 84,000$ (SE). Voor het berekenen van de hoeveelheid onttrokken kabeljauw in kg is gebruik gemaakt van de lengte-frequentiegegevens die verzameld zijn tijdens het veldwerk in de

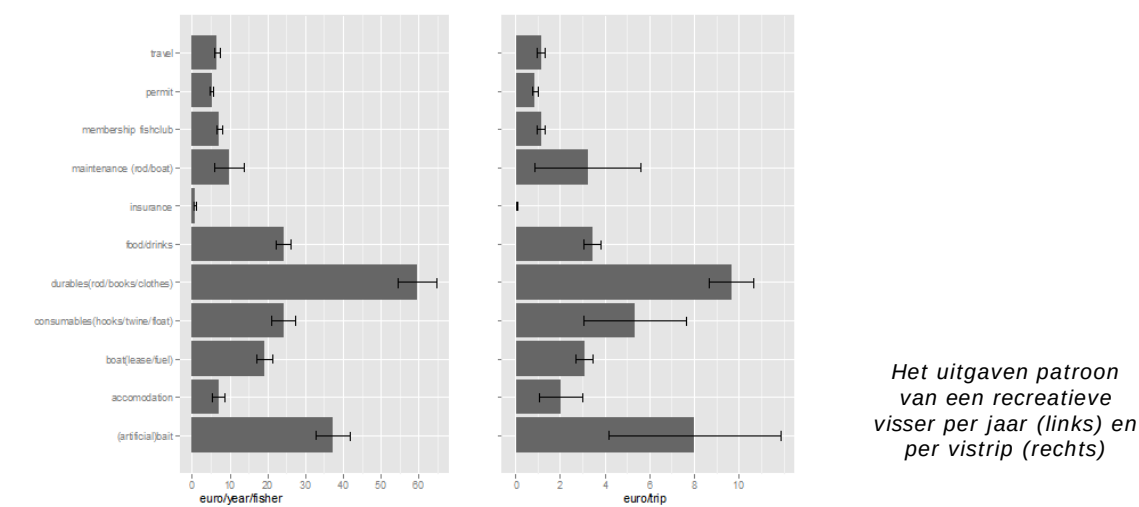
periode 2010-2012. Het geschatte gewicht aan onttrokken kabeljauw door recreatieve vissers in 2010 is 637 ± 102 (SE) ton. Dit komt overeen met ongeveer 20% van de commerciële vangst van 2,657 ton voor de Nederlandse vloot in 2010 in ICES gebied IV. De

schatting van het gewicht valt hoger uit dan de eerdere schatting die vorig jaar is gemaakt. Dit komt doordat er meer veldwerk data beschikbaar is, waardoor de gemiddelde lengte van een meegenomen kabeljauw omhoog is gegaan. Verwacht wordt dat wanneer er nog meer data binnenkomt, de schatting van de gewichten opnieuw bijgesteld worden.

vangsten in de recreatieve visserij in 2010		
	aantallen '000	gewicht (ton)
kabeljauw	527	637
zeebaars	234	138
aal	521	117

De schatting van de het aantal alen in 2010 bedroeg 521,000, waarvan 180,000 in zee- en kustwateren en 341,000 in het binnenwater. Tijdens het veldwerk in 2010 en 2012 zijn slechts zeven alen gemeten. Voor aal is er dus nog geen onafhankelijke betrouwbare lengte-frequentie verdeling voorhanden. De lengte-frequentie verdeling uit de logboeken voor het schatten van de hoeveelheid onttrokken aal is onbetrouwbaar; het is aannemelijk dat lengte-frequentie verdeling zoals opgegeven door de logboekhouders ook een overschatting is van de werkelijke lengte frequentieverdeling. Een optie is het toepassen van een correctiefactor, dit is echter net zo onbetrouwbaar. Voor een betrouwbare gewichtsschatting is een degelijke lengte frequentie verdeling nodig.

De totale sterfte van aal veroorzaakt door de recreatieve visserij kon maar deels worden ingeschat. Het onderzoeksproject leverde een schatting voor de hoeveelheid onttrokken aal en de hoeveelheid gevangen en teruggezette aal. Het is echter onduidelijk hoeveel van de teruggezette aal overleeft. Een studie naar de catch & release mortaliteit van aal is zeer gewenst.

Recreatieve vissers spenderen jaarlijks rond de 340 miljoen euro aan hun hobby. Het meeste geld wordt besteed aan lokvoer en materiaal.

9.3.3 Veldwerk

In 2013 is geen veldwerk uitgevoerd voor het verzamelen van lengte gegevens van onttrokken vis de zee- en kustwateren. Dit gaat in 2014 weer van start.

9.3.4 Recreatieve visserij met vaste vistuigen, stand want

Het gebruik van stand want door recreatieve vissers is, onder voorwaarde, weer toegestaan in de visserijzone (Staatscourant 13781, 6 juli 2012) en kustwateren (Staatscourant 22268, 12 december 2011). Deze vissers dienen zich bij de gemeente te laten registreren. In 2013 heeft het Ministerie van EZ de relevante gemeenten aangeschreven om te inventariseren hoeveel geregistreerde recreatieve stand want vissers er zijn. In Nederland zijn er nu ongeveer 700 geregistreerde recreatieve stand want vissers. Eind 2013 zijn via de gemeenten de geregistreerde vissers aangeschreven om een indruk van a) hoe vaak een visser per jaar zijn netten uit zet (soort screening survey) en b) hoeveel vissers er bereid zijn om in 2014 mee te werken aan een (pilot) diary survey.

9.4 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

Hammen, T. van der, and M. de Graaf. 2013. Recreational fishery in the Netherlands: demographics and catch estimates in marine and fresh waters. Report number C147/13

ICES-ACOM 2013. Report of the Working Group on Recreational Fisheries Surveys (WGRFS). 22-26 April 2013. Esporles, Spain. ICES CM 2013/ACOM:23, pp. 49.

9.5 Nota's

9.6 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties

Ferter, K., M. S. Weltersbach, H. V. Strehlow, J. H. Vølstad, J. Alo's, R. Arlinghaus, M. Armstrong, M. Dorow, M. de Graaf, T. van der Hammen, K. Hyder, H. Levrel, A. Paulrud, K. Radtke, D. Rocklin, C.R. Sparrevohn and P. Veiga. 2013. Unexpectedly high catch-and-release rates in European marine recreational fisheries: implications for science and management. – ICES Journal of Marine Science, doi.10.1093/icesjms/fst104

Hintzen, N.T., Hamon, K., Hammen, T., van der Poos, J.J., Graaf, M. de, Buisman, E., Machiels, M.A.M. 2013. Effecten voor de visserij bij de aanleg van windmolenparken binnen de 12 mijlszone. IMARES C157/13, 35 p.

9.7 Pers

9.8 Vergaderingen en werkgroepen

Ministerie van EZ Den Haag, 18 juni 2013	Martin de Graaf DJ van der Stelt
Overleg met TNSNIPO IJmuiden 2 september 2013	Martin de Graaf Tessa van der Hammen medewerkers TNSNIPO
Overleg over mogelijkheden om de recreatieve visserij met staand want te bemonsteren IJmuiden, 28 augustus 2013	Martin de Graaf Sander Lagerveld
Overleg met Sportvisserij NL Bilthoven, 9 oktober 2013	Martin de Graaf en twee medewerkers Sportvisserij NL

9.9 English summary

project title: Recreational fisheries (project number 430-12160)

project: The relative importance on the recreational fishery for cod has increased since the commercial fisheries have been restricted by reduction in TAC and effort. The eel stock in European waters is subject to an international recovery plan. The EC has requested, through the DCF, to the member states to carry out studies with the aim to estimate the size of recreational catches of cod and eel.

The Netherlands has carried out studies in 2009-2010, 2011-2012 and 2013-2014 to estimate recreational cod and eel catches. Because there is no licence system for anglers, online screening surveys were carried out in December 2009, 2011 and 2013 among ~50.000 households by TNSNIPO to identify the population of recreational anglers. The number of recreational fishermen was estimated to be 1.7 and 1.4 million in 2009 en 2011 respectively. In December 2013, parallel to the online screening survey, a Random Digit Dialling (RDD) survey was conducted to check if the online panel from TNSNIPO is truly representative of the general population.

Consequently a subset of the identified anglers (2000 in 2010 and 2500 in 2012) was asked to cooperate with this project and provide more detailed information on their catches during a 12 month Diary Survey which started in March 2010 and in March 2012. The estimated recreational catch of cod in 2010 was around 527,000 specimen or 637 t. which is about 19% of the commercial catch. The estimated eel catch by anglers in 2010 was around 521.000 specimen. Analysis of the second survey (2011-2012) was started in 2013 and the catch estimates will be reported mid-2014 at the ICES WGRFS meeting.

Based on the 2010-2011 survey, annually recreational fishers spend around 340 million euro. Most money is spend on bait and durable materials. Expenditure has/will not be recorded in the 2011-2012 and 2013-2014 surveys.

Recently the use of gillnets by recreational fishermen has been allowed again in certain areas along the Dutch coastline. In 2013 a questionnaire was send to all municipalities which allow recreational gillnet fishery to determine the number of registered fishermen. Roughly 700 people are currently registered in the Netherlands as recreational gillnet fishermen. Towards the end of 2013, all registered fishermen were approached to determine avidity (# fishing trips / year) and to invite the fishers to participate in a diary survey in 2014.

10 Programma management WOT-05 Visserijonderzoek

10.1 Algemeen

Het visserijonderzoek, dat in dit programma wordt uitgevoerd, wordt gecoördineerd door het Centrum voor Visserijonderzoek (CVO). De coördinatie van het programma is ondergebracht in dit project.

De activiteiten van het CVO omvatten de planning, verantwoording, aansturing, coördinatie, bewaking en kwaliteitsmanagement van het programma WOT-05.

Tevens is de algemene voorlichting en kennisverspreiding van de producten van het programma (Websites) in dit project ondergebracht.

Het management van het WOT programma kan worden gekenmerkt als ondersteunende WOT.

10.2 Onderdelen

10.2.1 Management van programma WOT-05 Visserijonderzoek

Wegens voorgenomen pensionering in 2015 heeft Frans van Beek begin 2013 aangegeven te willen terugtreden als programmaleider van het WOT programma Visserijonderzoek en als hoofd van het Centrum van Visserijonderzoek. Hij zal worden opgevolgd door Sieto Verver. Frans blijft plaatsvervangend hoofd van het CVO.

In 2013 werd een werkplan voor 2014 opgesteld en een rapportage gemaakt van de voortgang van het programma in 2012. Beide rapportages kwamen tot stand in samenwerking met de projectleiders. Beide rapportages zijn door het Opdrachtgeversoverleg beoordeeld en goedgekeurd.

Tevens werd een begroting gemaakt voor 2014 en een financiële verantwoording van de activiteiten in 2012. De gemaakte kosten in 2012 bleven binnen de begroting. Er was geen NAPRO. De begroting voor 2014 toont een kleine overschrijding van het beschikbare budget. Het Opdrachtgeversoverleg heeft aangegeven garant te staan voor de financiering van het tekort.

Verder werd leiding gegeven aan de uitvoering van het werkplan door middel van het bewaken van de voortgang en kwaliteit van de werkzaamheden evenals het bewaken van de financiële uitputting van het programma door middel van kwartaalverslagen en regelmatig overleg met de projectleiders die bij de uitvoering van dit programma betrokken zijn.

10.2.2 Management van de EU data collectie (DCF)

Een groot deel van de gegevens die in dit programma worden verzameld vindt plaats in het kader van een Europees dataverzameling programma DCF. Dit programma loopt tot en met 2013 en wordt daarna door een nieuw meerjarig programma vervangen. In tegenstelling tot voorgaande jaren werden in het huidige meerjarig onderzoeksplan (NP) voor de periode 2011-2013 geen aanpassingen gemaakt.

Omdat het kader van een nieuwe Europees dataverzameling voor de periode 2014-2020 niet tijdig gereed komt, heeft de EC besloten om de huidige NPs ongewijzigd te continueren voor een periode van 3 jaar. Daarom was het dit jaar niet nodig om een nieuw NP te schrijven voor 2014-2016. De

cofinanciering van de uitvoering van de DCF in de Lidstaten werd t/m 2013 door EZ rechtstreeks geregeld door de EC (direct management). Vanaf 2014 wordt de dataverzameling uit de EMFF gefinancierd (shared management). Daarom hoefde geen budget proposal voor 2014 voor de EC te worden gemaakt.

Tevens werd een voortgangsrapportage (AR) worden gemaakt over de uitvoering van het NP van het voorgaande jaar. De gemaakte voortgangsrapportage heeft betrekking op de werkzaamheden die in 2012 zijn uitgevoerd. Tevens werd uitgebreide financiële verantwoording van deze werkzaamheden gemaakt. Het AR en de cost statement liggen ter beoordeling bij de EC.

10.2.2.1 Regionale Coördinatie Meetings

De internationale coördinatie van de DCF activiteiten tussen de LS vindt plaats in Regionale Coördinatie Meetings (RCM). Deze worden door de EC georganiseerd. Er zijn jaarlijks 5 meetings, één voor iedere regio, waarvan er drie voor Nederland van belang waren. Doel van de bijeenkomsten is het afstemmen van de uitvoering van de nationale plannen van de verschillende LS en problemen of tekortkomingen gezamenlijk op te lossen.

De Noordzee RCM kwam bijeen in Vigo (Spanje). Deze vergadering werd deels bijgewoond door de NC (Kees Verbogt). De vergadering werd voorgezeten door Frans van Beek (Nederland). Doordat de LS geen nieuwe NP programma's hoefden in te dienen (zie 10.2.2) viel er weinig te coördineren. De belangrijkste activiteiten van de groep waren het ontwikkelen van bemonsteringsprogramma's die voldoen aan de nieuwe criteria die de DCF in de toekomst zal stellen, het ontwikkelen van indicatoren waarmee de kwaliteit van verzamelde gegevens kan worden gemeten en het opstellen van advies over de toekomstige ontwikkeling van regionale coördinatie.

De RCM vergadering voor de Westelijke wateren vond plaats in Sukarieta (Spanje). De vergadering behandelde dezelfde onderwerpen als de Noordzee RCM

De RCM Long Distance (fisheries) kwam bijeen in Constanta (Roemenie). In feite was er voor deze RCM niets te coördineren omdat de pelagische en demersale visserijen in de gebieden die binnen het mandaat van deze RCM inmiddels waren gestopt. Tijd werd besteed aan discussie over gewenste aanpassing van de data collectie en coördinatie in de toekomst.

De RCM's worden aangestuurd door een Liaison Comité waarin o.a. de voorzitters van de RCM's vertegenwoordigd zijn. Frans van Beek heeft aan de vergadering in oktober deelgenomen.

10.2.2.2 DCF → DC-MAP

Het plan van de EC was om in 2014 de huidige DCF verordeningen te vervangen door nieuwe wetgeving. Deze deadline is niet gehaald en het zal waarschijnlijk nog enkele jaren duren voor er een nieuw kader is. Tot dan blijft de oude DCF van kracht. Bij de ontwikkeling van de nieuwe wetgeving zijn heeft de Commissie advies ingewonnen bij de experts in de Lidstaten. Er waren 3 meetings van STECF EWG over de datacollectie in de toekomst waaraan NL heeft meegewerkt. De bijdrage werd gefinancierd uit het deelproject STECF in het project 'advisering'.

In juni was er een bijeenkomst voor de Nationale Correspondenten (NC) om deze bij te praten over de ontwikkelingen. Deze meeting werd door Henk Offringa (EZ), vergezeld door Frans van Beek (CVO), bijgewoond.

10.2.2.3 Financiële audit van de DCF

In 2012 vond een financiële audit plaats van de Nederlandse uitvoering van de DCF in de jaren 2009-2011. Omdat de financiële administratie van de Rederij in 2012 niet in orde bleek te zijn, werd de audit in 2013 afgerond. In de loop van 2013 heeft NL het eindrapport van de auditors ontvangen. Hierop is door NL commentaar gegeven en zijn nieuwe cost statements voor deze jaren gemaakt. De aanpassingen hebben betrekken op arbeidstarieven en de kosten van de schepen. Op het commentaar van NL en de nieuwe cost statements is nog geen reactie ontvangen.

10.2.3 Wet op de dierproeven

De Nederlandse Wet op de Dierproeven is ook van toepassing op onderzoek binnen dit programma. Het betreft hier met name projecten surveys (zoet/zout) en bijvangstonderzoek aangezien daarbij met levende dieren wordt gewerkt. Uit overleg met nVWA, EZ en IMARES is gebleken dat de proefdierprocedures aangepast moeten worden aan de vernieuwde Wet op de Dierproeven die aanvankelijk in 2014 van kracht zou worden. In 2013 is geïnvesteerd in (vernieuwde) proefplannen en het verbeteren van dierproefprocedures. Dit proces wordt voortgezet in 2014, inclusief de noodzakelijke aanpassingen aan de nieuwste stand van zaken m.b.t. de wettelijke verplichtingen die de vernieuwde wet met zich meebrengt.

10.2.4 Kennisverspreiding en Communicatie

10.2.4.1 websites

De informatie uit de DLO onderzoeksprogramma's wordt toegankelijk gemaakt via de [KennisOnline](#) website, magazine en elektronische nieuwsbrieven. De KennisOnline informatie betreft resultaten van onderzoek dat Wageningen UR uitvoert in opdracht van het Ministerie van EZ. De projectgegevens en belangrijkste producten van DLO programma's zijn op deze website geplaatst. De nieuwsbrief KennisOnline verschijnt maandelijks.

Voor een breder publiek heeft het CVO een eigen website. Hier wordt algemene informatie gegeven over het onderzoek dat wordt verricht door het CVO en de meest recente resultaten van projectonderdelen worden hierop vermeld. Deze website wordt regelmatig geactualiseerd. Op verzoek van het Ministerie worden alle publicaties van het WOT onderzoek op deze website geplaatst. Bovendien worden een aantal rapporten van door het Ministerie opgedragen onderzoek aan IMARES geplaatst indien de inhoud relevant is voor de WOT. In 2013 is de website vernieuwd en aangepast aan de nieuwe stijl van Wageningen-UR. De vernieuwde website heeft een nieuw adres: <http://www.wageningenur.nl/nl/Expertises-Dienstverlening/Wettelijke-Onderzoekstaken/Centrum-voor-Visserijonderzoek-1.htm> maar is ook nog bereikbaar via het oude adres: www.cvo.wur.nl.

Verder is door middel van een aantal artikelen in de vakpers, zoals Visserijnieuws, de sector en overige belangstellenden geïnformeerd over een selectie van de resultaten van het onderzoek. Naar aanleiding van de ICES beheersadviezen voor 2013 werden persberichten opgesteld en presentaties gegeven voor het ministerie van EZ en stakeholders.

10.2.5 Kwaliteitsmanagement

Het kwaliteitsmanagement wordt vastgelegd in een kwaliteitsplan welke jaarlijks gezamenlijk met een management review wordt gepubliceerd. Het CVO heeft een eigen ISO certificaat. In 2013 werd het CVO tegelijkertijd met IMARES geaudit door DNV voor de verlenging van het certificaat. Bij deze beoordelingen is geconstateerd dat het CVO conform de ISO9001:2008 norm opereert. De nieuwe certificaat¹¹ is geldig tot 15 december 2015. In december vond een interne audit plaats.

De internationale coördinatie van de kwaliteitsborging biologische bemonstering wordt gedaan door de ICES Planning Group on Commercial Catch, Discards and Biological Sampling, PGCCDBS. De vergadering kwam in februari bijeen in Wenen. Daarnaast wordt expertise ontwikkeld en in stand gehouden m.b.v. KBWOT middelen. De programmering en voortgang van de KBWOT wordt in afzonderlijke rapportages gepresenteerd.

Er worden geen afzonderlijk klanttevredenheidsonderzoeken uitgevoerd. De enige klant van het programma in EZ. De klanttevredenheid wordt gemeten aan de beoordelingen van het programma door het OO. Deze waren zowel in 2012 als 2013 goed.

¹¹ Certificaat Nr. 127538-2012-AQ-NLD-RvA

10.3 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Beek, F.A. van, 2013. Wettelijke Onderzoek Taken WOT-05 Visserijonderzoek. Jaarverslag 2012. CVO rapport 13.002
- Beek, F.A. van and S. Verver. 2013. Management review over 2012 en kwaliteitsplan voor 2013 van het Centrum voor Visserijonderzoek. CVO rapport 13.003
- EC-RCM 2013. Report of the Regional Co-ordination Meeting for the Long Distance Fisheries (RCM LDF) 2013. National Institute for Marine Research and Development "Grigore Antipa". Constanta, Romania 2 – 6 September 2013
- EC-RCM 2013. Report of the Regional Co-ordination Meeting for the North Atlantic (RCM NA) 2012. AZTI Tecnalia. Sukarrieta, Spain, 16-20 September 2013
- EC-RCM 2013. Report of the Regional Co-ordination Meeting for the North Sea and Eastern Arctic (RCM NS&EA) 2013. European Fisheries Control Agency (EFCA) Vigo, Spain. 9-13 September 2012
- EC 2013. Report of the 10th Liaison Meeting. Meeting between the Chairs of the RCM's, the chair of ICES PGCCDBS, the chair of PGMED, the chair of the Regional Database Steering Committee, the ICES representative, the Chairs of STECF EWG's DC-MAP and PGECON and the European Commission. DG MARE Brussels, Belgium 08/10/2013 - 09/10/2013
- Verver, S.W. 2013. Wettelijke Onderzoek Taken. WOT-05 Visserijonderzoek. Werkafspraken en werkplan 2014. CVO Rapport Nummer CVO 13.010

10.4 Nota's

- Beek, F.A. and S.W. Verver. 2013. Report of the STECF EWG 13-02 meeting on 11-15 March 2013 in Ispra: Review of the DC-MAP (part 1). Nota CVO/13.IMA0209.FvB.mb
- Beek, F.A. van and S. Verver. 2013. Verslag van de STECF EWG 13-05 vergadering op 10-14 juni 2013 in Varese: Review of the DC-MAP (part 2). Nota CVO/13.IMA0550.FvB.jd
- Beek, F.A. van 2014. Verslag jaaroverleg Begeleidingscommissie DCF van 11 december 2013
- Verver, S.W. 2013. Verslag DCF Coördinatie Meeting Nederland (2012)

10.5 Verwante rapporten, werkdocumenten en publicaties

- Damme, C.J.G., and F.A. van Beek. 2013. The KB WOT Fisheries Programme carried out in 2012. CVO report 13.005
- Damme, C.J.G., and F.A. van Beek. 2013. KB WOT Fisheries 2013 - Maintaining Excellence and Innovation in Fisheries Research. CVO report 13.006
- Damme, C.J.G., and S.W. Verver. 2013. KB WOT Fisheries 2014 - Maintaining Excellence and Innovation in Fisheries Research. CVO report 13.009
- Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Review of DC MAP – Part 1 (STECF-13-06). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, [EUR 25974 EN](#), JRC 81593, 42 pp
- Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Review of DC MAP – Part 2 (STECF-13-12). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, [EUR 26095 EN](#), JRC 83566, XXX pp
- Scientific, Technical and Economic Committee for Fisheries (STECF) – Revision of DCF (STECF-13-xx). 2013. Publications Office of the European Union, Luxembourg, EUR xxxxx EN, JRC xxxx, XXX pp (IN PREP)

10.6 Vergaderingen en werkgroepen

Financiële Audit Rederij Rijswijk, 7 februari 2013	Sieto Verver
Adviescommissie WOT programma 406 Den Haag 6 maart 2013	Sieto Verver Frans van Beek
Opdrachtgeversoverleg WOT programma 406 Den Haag 28 maart 2013	Frans van Beek
Overleg permits Parijs, 16 mei 2013	Sieto Verver Tammo Bult Nadia Harize

Workshop voorbereiding Value Engineering vervanging zeegaande vloot Rijksrederij Den Haag, 20 juni 2013	Sieto Verver Frans van Beek
Nationale Correspondenten Meeting Brussel, 24 juni 2013	Henk Offringa Frans van Beek
Value Engineering Zeegaande Vloot Rijksrederij Woudschoten, 1-2 juli 2013	Frans van Beek
Stakeholders meeting EMFF Den Haag, 3 juli 2013	Frans van Beek
Overleg EMFF Den Haag, 3 juli 2013	Frans van Beek
RCM Long Distance Fisheries Constanca, Roemenië 2-6 september 2013	Edwin van Helmond
RCM North Sea & Eastern Arctic Vigo, 9-13 september 2013	Sieto Verver Frans van Beek
RCM North Atlantic San Sebastian, 16-20 september 2013	Sieto Verver Frans van Beek
Overleg i.v.m. aanstelling hoofd CVO en PL WOT Visserij Wageningen, 3 september 2013	Sieto Verver
Liaison Meeting Brussel, 8-9 oktober 2013	Frans van Beek
Adviescommissie WOT Visserij Den Haag, 31 oktober 2013	Sieto Verver Frans van Beek
Opdrachtgeversoverleg WOT Visserij Den Haag, 7 november 2013	Sieto Verver
Managementgesprek CVO-DLO (Andre Bianchi) Wageningen, 18 november 2013	Frans van Beek
Overleg Dierproeven IMARES/CVO	Sieto Verver, Hans van der Vis, Ingeborg de Boois, Olvin van Keeken
Begeleidingscommissie DCF Den Haag 11 december 2013	Sieto Verver Frans van Beek
Interne audit CVO IJmuiden 12 december 2013	Rian Schelvis Sieto Verver Frans van Beek

10.7 English summary

project title: Programme management WOT-05 Fisheries Research (project number 430-12150)

project: The project includes all co-ordination activities which are carried out in programme WOT-05 and the WOT-unit: Centre of Fisheries Research. These include the planning, reporting and management of the programme. Also support is given to the management of the DCF activities in the Netherlands including the international co-ordination through Regional Coordination Meetings. Further, support is given to the EC with respect to the development of a revised data collection

framework for the period 2014-2020. The dissemination of information on the programme and the presentation of the programme results to the public through websites is included in this project.

11 Vrije ruimte

11.1 Algemeen

De vrije ruimte van het programma was bedoeld als financiële buffer voor het oplossen van knelpunten van EZ in 2013. Er was een bedrag van 131 k€ beschikbaar welke gedeeltelijk is ingezet voor het uitvoeren van een aantal niet vooraf begrootte activiteiten. De overblijvende middelen zijn naar de begroting van 2014 worden overgeheveld.

11.2 Onderdelen

In 2013 zijn de volgende activiteiten uit de vrije ruimte gefinancierd.

11.2.1 Toetsing nieuwe aquatische soorten voor aquacultuur

Dit onderdeel werd voorheen in het project 'advisering' uitgevoerd. Er zijn in 2013 geen activiteiten geweest.

11.2.2 Bemonstering vangsten van de visserij in CECAF gebieden

Aangezien niet werd verwacht dat de Europese vloot in 2013 in Mauritaanse wateren zou gaan vissen was de bemonstering van deze visserij niet in het werkplan opgenomen. In de loop van het jaar is toch enige visserij in het gebied geweest en zijn de vangsten bemonsterd. In totaal werden 3 trips bemonsterd. De bemonstering vindt plaats in het kader van internationale afspraken tussen Nederland, Duitsland, Polen, Litouwen en Letland en is uitbesteed aan Corten Marine Services.

11.2.3 Benchmark makreel assessment (WKPELA)

In 2014 wordt er een benchmark assessment voor makreel uitgevoerd. Hierbij worden alle beschikbare gegevens gescreend op kwaliteit bruikbaarheid en het meest geschikte model voor de assessment bepaald. Vooraf aan de benchmark zijn in 2013 een aantal meetings geweest ter voorbereiding van de benchmark. Deze waren niet opgenomen in de planning en daarom uitgevoerd in de vrije ruimte.

In het begin van het jaar waren er twee meetings (WKNAMMM) met vertegenwoordigers van de industrie waar over de problemen met de makreelassessment werd gediscussieerd en mogelijkheden onderzocht om via surveys of merkeperimenten betere gegevens te verkrijgen. De datacompilatie workshop van WKPELA vond plaats in oktober. Aan de ontwikkeling van een potentieel nieuwe assessmentmodel werd meegewerkt in een workshop in Bergen. Tevens werd in het kader van WKPELA gewerkt aan kwaliteitscontrole van biologische gegevens die in de assessment worden gebruikt (makreel eisurvey, groei, geslachtsrijpheid)

11.2.4 WKBNSSH

Naar aanleiding van een verzoek van de Coastal States aan ICES om een aantal opties voor een alternatief managementplan voor Atlanto-Scandische haring door te rekenen heeft ICES advies uitgebracht. De activiteit van niet gepland en is daarom uitgevoerd in de vrije ruimte van het programma.

Het advies van ICES was gebaseerd op een evaluatie van een aantal alternatieven. Het meeste werk is door Noorwegen uitgevoerd. De resultaten werden geëvalueerd door WKBNSSH welke ook het eindrapport heeft opgesteld.

De terms of reference van deze groep die betrekking hadden op blauwe wijting werden niet tijdens de vergadering voltooid. De resultaten zijn gepubliceerd in een ICES paper (Miller & Skagen 2013).

11.3 Advies gerelateerde Coastal States activiteiten

Op verzoek van het Ministerie werd meegewerkt aan een aantal niet geplande activiteiten waarvoor buiten de vrije ruimte financiering voor werd gevonden.

Het betreft een aantal NEAFC meetings over de zonal attachement voor blauwe wijting. Deze werkgroep werd via een helpdeskvraag gefinancierd. Een soortgelijke meeting werd door de Coastal States bijeengeroepen voor Atlanto-Scandische haring. De deelname aan deze meeting werd gefinancierd uit een BO project. Ook de deelname aan een workshop over een management plan voor horsmakreel werd uit een BO project gefinancierd. Voor de afronding van deze activiteiten in 2014 zal mogelijk een beroep worden gedaan op de vrije ruimte.

11.4 Rapporten, werkdocumenten en publicaties

Anon. 2013. Report of the 1st meeting of the Coastal States Working Group on the distribution of Norwegian spring-spawning herring in the North-East Atlantic and the Barents Sea, Copenhagen, 13 and 14 November 2013. Report without number

Anon. 2014. Report from the NEAFC Working Group on Collating Information on the Distribution of All Life Stages of Blue Whiting in the North-East Atlantic and the Distribution of Catches from the Stock

ICES-ACOM 2013. Report of the Blue Whiting/Norwegian Spring-Spawning (Atlanto-Scandian) Herring Workshop (WKBNSSH). 11–13 March. 2013 Bergen, Norway. [ICES CM 2013/ACOM:69](#)

ICES-SSGESST 2013. Report of the Workshop on Northeast Atlantic Mackerel monitoring and methodologies including science and industry involvement (WKNAMMM). 25–28 February 2013, ICES Headquarters, Copenhagen and Hirtshals, Denmark. [ICES CM 2013/SSGESST:18](#) REF. WGWISE, WGIPS, SCICOM & ACOMNEAFC 2013. Report of the Working Group on the distribution of blue whiting in the North-East Atlantic, London, 29 and 30 May 2013. no reference

ICES-ACOM 2013. Report of the Workshop to evaluate the EU management plan for Western Horse Mackerel (WKWHMAC), 18-19 June 2013, ICES Headquarters, Copenhagen. ICES CM 2013/ACOM:59 BO

ICES-ACOM 2013. Ad Hoc Group on blue whiting management plan evaluations. Authors: David C. M. Miller and Dankert Skagen. ICES CM 2013/ACOM:76.

11.5 Nota's

Brunel. T. 2013. Report of a meeting of the NEAFC Working Group on the distribution of blue whiting in the North-East Atlantic, London, 26-28 November 2013. Nota 13.IMA1155.TBr.mw

Beek, F.A. van, 2013. Report of a meeting of the Coastal Working Group on the distribution of Atlanto Scandian herring held on 13 -14 November at Copenhagen. Nota CVO/13.IMA1084.FvB.lcs HD

Brunel, T., 2013. Report on the data collection workshop for the mackerel benchmark assessment (ICES, 30th October – 1st November 2013). Nota CVO 13.IMA1048.TBr.mw

Gastauer, S. and S.M.M. Fässler. 2013. Report of the meeting of the 2013 ICES Workshop on Northeast Atlantic mackerel monitoring and methodologies including science and industry involvement in Hirtshals (WKNAMMM). CVO/13.IMA0206.SG.mb

11.6 Vergaderingen en werkgroepen

Workshop on Northeast Atlantic mackerel monitoring and methodologies including science and industry involvement (WKNAMMM) Kopenhagen, 25 februari 2013	Martin Pastoors David Miller Thomas Brunel
---	--

Workshop on Northeast Atlantic mackerel monitoring and methodologies including science and industry involvement (WKNAMMM) Hirtshals, 26 februari – 1 maart 2013	Sven Gastauer Sascha Fässler
NEAFC Working Group in Blue whiting on distribution London, 29-30 mei 2013	Thomas Brunel
WKPELA Kopenhagen, 30 oktober - 1 november	Thomas Brunel Cindy van Damme
Workshop to run mackerel assessment with SAM including data on tag-recapture Bergen, Noorwegen, 12-15 november 2013	David Miller Thomas Brunel
Coastal States WG on NSSH data Kopenhagen, 13-14 november 2013	Frans van Beek
NEAFC WG on blue whiting data London, 26-28 november 2013	Thomas Brunel

11.7 English summary

project title: *Ad hoc* service and research (project number 406-3-12170)

project: A small part of the programme budget is held in reserve and is not allocated to projects in advance of the budget year. This budget has been used, to address some larger *ad hoc* requests by the Ministry during the year.

In 2013, the following activities were carried out under this project. Sampling of the catches of the European fleet fishing in CECAF waters. The sampling is carried by Corten Marine Management in a shared sampling programme on behalf of the Netherlands, Germany, Poland, Latvia and Lithuania. Also evaluation of management plans for Norwegian spring spawning herring and preparatory activities for the 2014 benchmark of the mackerel assessment (WPELA) were financed from this project.

voyage to the future